

ISSN 1335 - 0404

PEDAGOGICKÉ ROZHLÁDY

ODBORNO-METODICKÝ ČASOPIS

Obsah:

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE ŽIAKA

- Ingrid Nosková
Zážitkové metódy podporujúce recepciu literárneho textu ...1
- Gabriela Radičová
Metódy kritického myslenia vo vyučovaní rómskeho jazyka a literatúry
Výtah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete rómsky jazyk a literatúra ...6
- Zuzana Príhodová
Modifikácia televíznej súťaže ako aktivizujúca metóda rozvíjania jazykovej zručnosti hovorenia v predmete anglický jazyk
Výtah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete anglický jazyk ...10
- Adriána Savčaková
Využitie piesní pri výučbe anglického jazyka
Výtah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete anglický jazyk ...13
- Martina Kostková
Vplyv projektového vyučovania na zvyšovanie motivácie a úrovne slovnej zásoby v predmete nemecký jazyk
Výtah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete nemecký jazyk ...17
- Monika Siváková
Využitie aktivizujúcich metód na hodinách dejepisu
Výtah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete dejepis ...21
- Jana Tomášová
Využitie didaktickej hry bludisko na hodinách slovenského jazyka a literatúry
Výtah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete slovenský jazyk a literatúra ...24
- Gabriela Rošková
Tvorba učebných pomôcok v podmienkach predmetu hudobná náuka
Výtah z atestačnej práce na prvú atestáciu v študijnom odbore učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov: Hudobné umenie ...27
- Jana Sáčeková
Inovačné metodické postupy vo výtvarnom odbore ZUŠ ako prostriedok na rozvoj tvorivosti žiakov pomocou interpretácie výtvarného diela
Výtah z atestačnej práce na prvú atestáciu vo výtvarnom odbore ...29

Pedagogické rozhľady

Odborno-metodický časopis pre školy
a školské zariadenia

4/2017

Dvojmesačník

Ročník 26

Editor:

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Šéfredaktor: Marián Valent

Výkonná redaktorka: Viera Stankovičová

Redakčná rada:

Simoneta Babiaková, Darina Bačová,
Mária Ďurčeková, Erika Fryková, Darina Výbohová,
Mária Onušková, Renáta Pondelíková,
Juraj Vantuch

Zahraniční korešpondenti:

Milan Pol (Česká republika)

Anna Gajdzica (Poľsko)

Kristof Lajosné Antónia (Maďarsko)

Obálka: Renáta Pondelíková

Preklad do angličtiny: Anna Pávová

Adresa redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum
regionálne pracovisko Horná 97

975 46 Banská Bystrica

Tel.: 048/4722 905

Fax: 048/4722 933

e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

www.mpc-edu.sk

Vyšlo: 25. októbra 2017

Vychádza päťkrát ročne

Evidenčné číslo: EV 3414/09

ISSN 1335-0404

Príspevky v časopise sú recenzované. Recenznú radu tvoria členovia redakčnej rady časopisu.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor.

Redakcia sa nemusí vždy stotožniť s názormi autora.

Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

ZÁŽITKOVÉ METÓDY PODPORUJÚCE RECEPCIU LITERÁRNEHO TEXTU

Ingrid Nosková, Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko Banská Bystrica

Anotácia: Príspevok sprostredkúva vnímanie zážitku ako fenoménu, ktorý pozitívne ovplyvňuje recepciu literárneho umeleckého artefaktu, ale aj širokospektrálnejšie vnímanie okolitého sveta. V obsahovom korpuse článku sa nachádzajú podnety na možnosti jeho stimulácie v edukačnom procese prostredníctvom zážitkových metód a aktivít.

Kľúčové slová: zážitkovosť, ambivalentnosť zážitku a jeho zložky, estetický zážitok, čitateľský zážitok, zážitkové metódy: verbálne, verbálno-neverbálne a neverbálne

Úvod

Recepcia literárneho umenia vyvoláva v ľuďoch zvláštne psychické procesy: podnecuje ich, motivuje, obohacuje, emocionálne očisťuje, ale môže ich aj znechutiť, vyvolať pocit škaredosti, nevhodnosti, nevkuusu, neprijatia. Zážitok, ktorý prežívame pri recepcii umenia, či už ide o zážitok s pozitívnym expresívnym podfarbením alebo o zážitok s negatívnym expresívnym podfarbením, môžeme nazvať estetickým, resp. umeleckým zážitkom. V schopnosti diela esteticky zapôsobiť, sprostredkovať a vyvolať estetický zážitok sa ukrýva aj schopnosť diela vyvolať u prijímateľa isté emocionálne stavy, pocity, nálady, a preto môžeme termín *zážitok* rozšíriť a nahradiť komplexnejším označením *zážitkovosť*. Kategória zážitkovosti figuruje ako výrazová kategória v koncepcii výrazovej sústavy umeleckého diela, ktorú prezentuje najmä tzv. nitrianska škola (F. Miko a jeho nasledovníci: Ľ. Plesník, M. Žilková a i.) Kategória zážitkovosti je pre literárne umelecké artefakty príznačná, a tým sa umenie a jeho subjektívne pôsobenie na recipienta výrazne líši od vecne a objektívne pôsobiacich životných skutočností.

Ambivalencia estetického zážitku

V Krátkom slovníku slovenského jazyka (1997, s. 896) je slovo *zážitok* vysvetlené ako: „to, čo človek zažil“, je teda primárne spojené so slovesom *zažiť*, ktoré je explikované ako: „stať sa účastníkom niečoho, prežiť, skúsiť, zakúsiť“ (1997, s. 896), preto je možné zážitok paralelne prepojiť so životom samým, s konkrétnymi životnými situáciami a okolnosťami a s jednotlivcom (individuom), ktorý zážitok prežíva, pociťuje, emočne spracúva, hodnotí. Kvalitu života človeka tvorí suma zážitkov, ktoré majú rôznu intenzitu aj trvácnosť. Jednotlivé zážitky si človek ukladá do pamäti, na základe ich emocionálnej náplne a podľa ich intenzívnosti v aktuálnom bytí si ich buď sprítomňuje, spomína, alebo ich vytesňuje, zabúda. Na základe asociácií alebo zmyslových podnetov (vôňa, farby, melódia) si často vieme „sprítomniť“ aj udalosti, ktoré sa odohrali pred viacerými rokmi. Spomienky nám umožňujú vrátiť sa a „opäť prežívať“ rôzne životné situácie. Niektoré spomienky sú príjemné, obohacujú nás a nabíjajú životnou energiou, iné sú nepríjemné, tiesnivé až deprimujúce. Na jednej strane zážitky a spomienky výrazne ovplyvňujú prežívané emócie (radosť, prekvapenie, strach, hnev, bolesť a pod.) a na druhej strane ich ovplyvňuje intenzita individuálneho prežívania. Rovnaká životná udalosť môže úplne rozdielne pôsobiť na dvoch rôznych ľuďoch: jeden z nich môže byť nadšený a pozitívne stotožnený s prežívanou situáciou, druhý z nich môže byť znechu-

tený, frustrovaný, vydesený. Zážitok je teda výsledok subjektívneho emocionálneho prežívania, ktoré na jednej strane môžeme sprostredkovať iným, ale na strane druhej môže zážitok zostať iba „privátnym majetkom“ jednotlivca. Zážitok sa totiž vždy viaže na konkrétnu životnú situáciu, ktorú prežívame špecifickým spôsobom. Niektoré zážitky si pamätáme dlhé roky a sú živou súčasťou našich životov, na iné si spomenieme len niekedy a matne (Nosková, Vanková, 2015). Všeobecne možno konštatovať, že *zážitok má ambivalentnú povahu*: trvalú aj prchavú, dlhodobú aj krátkodobú, intenzívnu aj miernu, príjemnú aj nepríjemnú.

Aby zážitkové prežívanie bolo úplné, väčšinou má svoju postupnosť:

1. zmyslové vnímanie zážitku;
2. emocionálne prežívanie zážitku;
3. spracovanie zážitku intelektom, poznávanie;
4. vytvorenie hodnotiaceho postoja;
5. vytvorená skúsenosť.

Zmyslové vnímanie simultánne aktivuje emocionálne prežívanie, individuálny intelekt spracuje hodnotiaci postoj, čím sa vytvára hodnota začlenená do individuálneho hodnotového rebríčka a úplnosť zážitku sa premieta v skúsenosti, ktorá sa zaradí do skúsenostného inventára jednotlivca.

Skúsenostný aparát jednotlivca sa však neustále dopĺňa, mení, vyvíja sa.

Zážitok vytvárajú tri zložky, ktoré sa vzájomne prelínajú:

1. emocionálnosť: prežívané emócie (radosť, smútok, strach, vina, prekvapenie, nadšenie a pod.);
2. psychologickosť: (kognitívne – poznávacie procesy, myslenie, predstavivosť, fantázie, city, fázy pamäti, reč, vôľa a pod.);
3. biologickosť: zmyslové vnímanie (zrak, sluch, čuch, hmat, chuť), biologické zmeny pri prežívaní zážitku (zvýšenie krvného tlaku, búšenie srdca, zapýrenie a pod.).

Zážitok má psychosomatickú náplň. Na základe vlastného prežívania a poznania, ktoré nadobúdame zážitkom môžeme porozumieť aj cudziemu prežívaniu, utvára sa u nás pochopenie iných, ktorí sa ocitli v podobnej životnej situácii, ktorú my už poznáme z vlastného prežívania. Môžeme tak spolu prežívať konkrétnu životnú situáciu, zdieľať jej emocionálnu náplň a navzájom si pomáhať, dopĺňať sa, v neposlednom rade sa aj učiť a osobnostne sa zdokonaľovať. Zážitok i skúsenosť vypovedajú o fakte bezprostredného, osobného, jedinečného a individuálneho skusovania, ktoré vieme zužitkovať v ďalších situáciách. Na tomto základe si potvrdzujeme známe, zisťujeme nové a prehodnocujeme staré fakty a skúsenosti. Z predchádzajúcich konštato-

vaní jasne vyplýva, že *zážitok je prínosný*: motivuje, rozvíja, ovplyvňuje a učí človeka (Zeleňáková, 2011, s. 8 - 9).

Zážitkové metódy podporujúce recepciu literárneho diela

Úlohou učiteľa je koordinovať vyučovací proces a jednotlivé vyučovacie hodiny vzhľadom na ich cieľ v súlade so štátnym vzdelávacím programom, resp. školským vzdelávacím programom. Významnú úlohu v tomto procese majú práve cielene zvolené vyučovacie metódy. Učiteľ by mal mať metódy dostatočne osvojené, aby ich vedel primerane a zmysluplne integrovať do koncepcie vyučovacej hodiny, aby vedel zohľadňovať ich náročnosť, prípadne ich v súlade s cieľom hodiny kombinovať, spájať a pod. Metódy, ktoré podporujú prežívanie zážitku vo vyučovacom procese stimulujú vnímavosť, subjektívnu emocionálnosť, citlivosť a kreativitu žiakov. Prežívanie zážitku zohráva z metodického hľadiska významnú funkciu vo vyučovaní z viacerých hľadísk:

1. *Zážitok je prostriedkom lepšieho pochopenia témy.*
Prežívanie zážitku pomáha žiakovi uvedomiť si „niečo“ z diela a toto pochopenie si emotívne potvrdiť, napr.: pri hraní rolí si žiaci často spontánne uvedomia nielen primárnu tému diela, ale aj jednotlivé motívy, či sekundárne prepojené témy.
2. *Zážitok stimuluje pamäť.*
V prežívaní subjektívne koncentruje svoju pozornosť na prežívanú situáciu, a preto je schopný zafixovať si určité momenty do pamäti a spätne sa k nim vracáť. Proces vzdelávania sa usiluje práve o takýto spôsob získavania a upevňovania poznatkov. Zážitok má funkciu napomáhať zapamätávaniu.
3. *Zážitok je zdrojom skúsenosti.*
Skúsenostný aspekt zážitku stimuluje prehľbujúce chápanie a zapamätávanie. Výsledkom takej činnosti je nielen estetická skúsenosť, ale i životná skúsenosť so sebou samým, identifikovaná napríklad v pocite emocionálneho naplnenia z vlastnej tvorivosti. Skúsenosť má v ľudskom vedomí pomerne trvalý charakter, včleňuje sa do skúsenostného komplexu človeka.
4. *Zážitok je osobnou a súčasne kolektívnou udalosťou.*
V prežívaní zážitku vo vyučovacom procese sa simultánne odvíjajú dve línie: línia subjektívna a línia kolektívna. V subjektívnej línii jedinec prežíva vlastné emócie, pocity a názory a môže ich vyjadriť ako súčasť vlastnej identity, aby tým „dal vedieť o sebe“ svojmu okoliu, alebo si zážitok emotívne prežije a spracuje vo svojom vedomí a nemusí o tom hovoriť. Kolektívna línia ponúka žiakom možnosť niečo vzájomne zdieľať, a teda byť plnoprávnym členom sociálnej skupiny, triedneho kolektívu. Spoločným prežívaním sa skupina zladuje, synchronizuje, spoluúčasť pôsobí psychologicky silnejšie a individuálny zážitok sa ňou umocňuje. Najväčšiu intenzitu dosahuje zážitok v skupinových a hrových činnostiach, ale aj v skupinovej tvorbe, jej prezentácii a vzájomnej reflexii (Zeleňáková, 2011, s. 79 - 80).

Zážitkových metód v súčasnej dobe poznáme veľa, aj ich roztriedenie môže byť rôzne.

Diferenciácia zážitkových metód podľa použitia vyjad-

rovacích prostriedkov môže byť nasledovná: verbálne, verbálno-neverbálne a neverbálne zážitkové metódy.

Verbálne zážitkové metódy

Brainstorming. Metóda podporujúca asociačné myslenie, ale aj hravosť. Základom je hľadanie a zapisovanie nápadov k danej téme: v prvej fáze ide o tvorenie nápadov, pričom sa prijímajú všetky nápady, aj tie nezvyčajné, zdanlivo nesúvisiace; v druhej fáze sa návrhy posudzujú a triedia, prípadne sa ešte rozvíjajú a uvažuje sa nad ich adekvátnym prepojením s osvojovaným učivom.

Denník. Táto metóda umožňuje žiakom lepšie preniknúť do vnútorného sveta literárnych postáv. Žiak sa usiluje empaticky preniknúť do vnútorného rozpoloženia postavy prostredníctvom denníkových zápiskov. Denník môže mať opisný alebo úvahový charakter.

List. Žiaci píšú listy, ktoré sú určené autorovi diela, postavám literárneho diela, alebo fiktívnej postave, ktorú si oni sami vytvoria a chceli by ju začleniť do deja. Písanie listu rozvíja slovnú zásobu a umožňuje empatické vcítenie sa do postavy, hlbší ponor do charakteru postavy a pochopenie širších súvislostí literárneho diela.

Recenzia. Učiteľ vopred oboznámi žiakov so základnými znakmi recenzie a žiaci sa pokúsia napísať recenziu na interpretované literárne dielo. Písať recenziu môžu samostatne, vo dvojiciach alebo v skupinách, potom svoje recenzie čítajú a diskutujú o svojich reflexiách.

Abeceda umenia. Žiaci spoločne vymýšľajú slová, ktoré súvisia s témou hodiny podľa abecedy, napr.: slovesné umenie: A – autor, antika, B – báj, C – citát, D – dej, dielo atď.

Hádaj, na čo myslím. Jeden žiak si vyberie určitú postavu z literárneho diela, alebo nejakú okolnosť týkajúcu sa témy literárneho diela, ostatní žiaci sa snažia zistiť pomocou otázok, o čo ide. Žiak môže odpovedať iba slovami áno a nie.

Obrátené poradie. Žiaci majú vymenovať určitú skupinu slov v opačnom poradí, napr.: pojmy z určitého literárneho obdobia (klasicizmu, romantizmu a i.), pojmy z literárnovednej interpretácie; pojmy z jazykovednej interpretácie a pod.

Tvorba literárneho scenára. Žiaci pretvárajú vybraný prozaický text na scenár pre divadelné alebo filmové spracovanie. Najprv ich učiteľ oboznámi so základnou štruktúrou scenára: osoby a obsadenie, výpovede postáv, dialóg, scénické poznámky atď., prípadne im poskytne ukážku nejakého scenára. Inštruuje ich: predstavte si celú situáciu v konkrétnom priestore (napr. na scéne, v exteriéri, v interiéri) a vytvorte krátky scenár k úryvku. Kvôli efektívnosti práce sa žiaci rozdelia do menších skupín. Po prezentácii scenárov diskutujeme a porovnávame odlišné videnie identického úryvku, pričom interpretujeme primárne pojmy, napr. autorský prístup, použitie vyjadrovacích prostriedkov a i.

Kľúčové slová. Žiakov požiadame, aby v krátkom čase 3 minút napísali 5 slov, ktorými by vystihli podstatu osvojovaného učiva, napr. interpretovaného javu v literárnom diele. Úlohu môžeme žiakom zadať ako situáciu: Predstavme si, že nezasvätený človek potrebuje získať informácie o tejto téme, ale nevie kľúčové slová, ktoré má zadať do vyhľadávača. Ktoré slová by ste mu poradili, aby

potrebné informácie istotne získal? (Slavík, 1999, s. 160). *Pravda alebo lož*. Metóda, ktorá zážitkovou formou žiakov „vťahuje“ do učebnej témy. Učiteľ vytvorí zoznam výrokov súvisiacich s témou vyučovania, ale polovica z nich bude nepravdivá. Úlohou žiakov bude rozhodnúť, či je výrok pravdivý. Na to, aby zistili správnosť výroku, môžu využiť ľubovoľné spôsoby, napr. študovať v knižnici, vyhľadať na internete a pod.

Argument a protiargument. Metóda, ktorá podporuje diskusiu, rozvíja kritické myslenie a kultivuje slovnú zásobu. Podstatou tejto metódy je konfrontácia dvoch alebo viacerých protichodných stanovísk. Učiteľ (alebo žiaci) vyberie tému, ku ktorej možno zaujať viacero stanovísk. Pri interpretácii literárneho textu sa vždy vyprofiluje viacero stanovísk, preto sa táto metóda môže vhodne použiť. Podľa stanovísk rozdelí učiteľ žiakov do skupín a požiada ich, aby si pripravili argumenty na podporu svojho postoja. Vo vytvorených skupinách učiteľ ponechá aj „voľné miesta“, ktoré môžu zaujať žiaci, ktorí uznávajú ako relevantné argumenty inej skupiny. Diskusiu vedie učiteľ (alebo žiak) tak, aby odzneli všetky postoje. Aktivitu uzavrieme porovnaním rôznych postojov a reflexiou žiakov (Silberman, 1997, s. 152 - 153).

Verbálno-neverbálne zážitkové metódy

Didaktická hra. Metóda, ktorá uvoľňuje atmosféru v triede, prirodzene vťahuje žiakov do vyučovania a podporuje ich sústredenosť a záujem. Didaktická hra vždy sleduje presne vymedzený didaktický cieľ: rozvíja pamäť, myslenie, slovnú zásobu, sociálne zručnosti, empatiu a pod. K didaktickým hrám zaraďujeme napr.:

Klasifikácia obrázkov. Žiaci dostanú rôzne obrázky (napr. spisovateľov, literárnych diel, postáv z interpretovaného literárneho diela a pod.) a podľa určeného kritéria sa ich usilujú zoradiť, napr. podľa literárnych období, podľa literárnych žánrov, podľa typov postáv a pod. (Petty, 1996, s. 195 - 199).

Kvíz. Vymýšľa ho vopred učiteľ alebo žiaci, súťaž môže prebiehať individuálne, vo dvojiciach alebo v skupinách. Cieľom kvízu môže byť napríklad opakovanie informácií získaných z jednotlivých etáp interpretačného postupu, opakovanie učebnej látky a pod.

Súťaž. Vyhlási sa súťaž, napr. v zapisovaní čo najväčšieho počtu slov (pojmov) použitých a identifikovaných v interpretácii literárneho diela, resp. úryvku, téma zápisu sa môže aj bližšie konkretizovať podľa potreby. Presne sa vymedzí čas realizovania súťaže, potom sa súťaž vyhodnotí a víťaz získa odmenu.

Každý môže byť učiteľom. Metóda, prostredníctvom ktorej sa do činnosti aktívne zapojí celá trieda. Žiaci preberajú na seba rolu učiteľa. Žiakom učiteľ rozdá prázdne lístky a požiada ich, aby na ne napísali otázku týkajúcu sa preberanej témy, ktorá ich zaujala a chceli by na ňu počuť odpoveď. Lístky učiteľ (alebo určený žiak) zozbiera, zamieša a znovu ich rozdá žiakom. Žiaci si na vyžrebovanú otázku premyslia odpoveď. Pred všetkými potom otázku prečítajú a zodpovedajú na ňu. Ak je potrebné odpoveď doplniť, požiada učiteľ aj iných žiakov, aby odpoveď poopravili, doplnili (Silberman, 1997, s. 184).

Grafické záznamy. Dvojice žiakov dostanú vybratú tému, ktorú majú v krátkom čase spracovať. Postrehy

k téme a poznatky o nej spracúvajú graficky (znamenávajú ich napr. formou schémy, grafu, odrážok, modelu). Znázornenie témy by malo byť zrozumiteľné a natoľko jasné, aby jej porozumel každý aj bez ústneho výkladu. Žiaci umiestnia svoje práce voľne po triede, aby si ich ostatní mohli prehliadnúť a diskutovať o nich. Na konci učiteľ vyzve žiakov, aby zhodnotili, čím bola pre nich táto aktivita užitočná (Silberman, 1997, s. 198). *Dramatická hra*. Tvorivá hra, ktorú rozvíjame na základe určitého námetu. Je to hra s dramatickým konaním, v ktorej na seba osoby (najmenej dve) navzájom pôsobia (Kovalčíková et al. 2003, s. 93). Vyznačuje sa prirodzenosťou, spontánnosťou, hravosťou, tvorivosťou, fantáziou, originalitou; je založená na hrovej aktivite, a preto je príťažlivá pre všetkých zúčastnených. Dramatická hra by nemala byť len hraním „niečoho“, mala by mať svoj cieľ: rozvíjať pamäť, vnímanie, fantáziu, komunikačné zručnosti a pod. K dramatickým hrám zaraďujeme napr.:

Hranie rolí, hra v situácii. Rolová hra je hrou, cez ktorú žiak môže vyjadriť svoje myšlienky, pocity, nálady a správanie k ostatným žiakom (ľuďom). Má výchovno-vzdelávaciu funkciu. Podstatou tejto metódy je hranie príbehu alebo situácie, pričom žiaci preberajú na seba určitú rolu a podľa nej sa správajú a reagujú. Žiak, ktorý prijíma a predstiera akúkoľvek rolu, účinkuje v rámci svojich možností a možností, ktoré mu vyplývajú z prijatej roly. Pri interpretácii literárneho textu to môže byť napr. rola literárneho kritika, ktorý posudzuje kontroverzné literárne dielo; rola žurnalistu, ktorý robí interview s autorom literárneho diela; rola scenáristu, ktorý napísal scenár na základe literárnej predlohy a pod.

Horúca stolička – je súčasťou rolovej hry a zakladá sa na „svedení“ určitej literárnej postavy, ktorú môže hrať učiteľ alebo žiak. Ostatní žiaci sa jej pýtajú na informácie, ktoré ich v konkrétnych súvislostiach zaujímajú, napr. na jej vzťahy k iným postavám, na motiváciu jej konania, na jej vnútorné pohnútky a myšlienky.

Aleja. Žiaci urobia uličku: postavajú sa do dvoch radov oproti sebe a medzi nimi zostane medzera široká asi 1,5 m. Vzniknutou alejou prechádza jedna literárna postava a podľa okolností, v ktorých sa postava nachádza, môže aleja predstavovať rôzne priestory (chodbu k súdnej sieni, cestu smrti, cestu hanby...). Žiaci stojaci v radoch sú vopred inštruovaní, akú rolu hrajú, aký vzťah k postave zaujmú (môžu byť jej priateľom, výčitkami svedomia, sudcami a pod.). Postava (žiak v role) prechádza alejou z jednej strany na druhú, počúva, čo jej hovoria a reaguje na ostatných žiakov (prihovára sa im, sputuje sa ich, obhajuje sa a pod.) (Bekéniová, 2001, s. 17).

Hry so slovami a básňami. Žiaci tvoria báseň o troch krajinách, v jednej sa hovorí iba podstatnými menami, v druhej prídavnými menami, v tretej slovesami a pod., prípadne žiaci tvoria negatívnu báseň, ktorá je založená výhradne na záporne podfarbených slovách, alebo naopak: žiaci tvoria pozitívnu báseň, ktorá je založená výhradne na pozitívne podfarbených slovách. Žiaci môžu pracovať aj v skupinách, pričom každá skupina môže mať vlastné zadanie na tvorbu básne. Potom básne zarecitujú, prípadne zahrajú. Táto aktivita je vhodná napr. v motivačnej fáze vyučovacej hodiny zameranej na ja-

zykovednú interpretáciu textu.

Improvizácia s dejom. Žiaci si čítajú úryvok z literárneho diela (prípadne ho môžu počúvať z audionahrávky), ktorý zachytáva určitú dejovú situáciu. Potom žiaci túto situáciu rozvíjajú, uvažujú, čo situácii predchádzalo a čo bude nasledovať. Žiaci zaujmú pozíciu postáv a situáciu rozohrajú. Pri vymýšľaní rozvíjania deja môžu žiaci alebo učiteľ hranú situáciu podľa potreby „zmraziť“, porozprávať sa, zareflektovať potrebné prvky a potom situáciu „rozmrziť“ a vkomponovať do hrania vymyslené prvky a pod.

Alter ego. Technika druhého Ja. Jeden žiak/hráč hrá vonkajšie správanie a konanie určitej postavy (vedie monológ alebo dialóg s ostatnými žiakmi), druhý hráč hrá vnútorné prežívanie a myšlienky tej istej postavy. Obaja hrajú súčasne: prvý hráč presviedča sám seba o nejakej pravde, druhý hráč reprezentujúci jeho vnútro či svedomie, mu tú pravdu vyvracia. Hráči predstavujú vlastne dve Ja tej istej osoby. Môžu viesť aj dialóg, resp. hovoriť striedavo. Techniku možno vhodne využiť pri interpretácii vnútorného stavu postáv, napr. dialóg Dr. Jekylla a Mr. Hyda (Bekéniová, 2001, s. 18 - 20).

Kolektívny príbeh. Učiteľ povie prvú vetu budúceho príbehu. Každý žiak pridá jednu vetu a zmysluplne pokračuje v tvorbe kolektívneho príbehu. Pri hovorení môžu aj hrať, zapojiť neverbálnu zložku.

Nedokončený príbeh. Úlohou žiakov je dokončiť príbeh, vymyslieť rozuzlenie a záver a potom ho zahrať.

Príčiny a následky. Na základe prečítaného úryvku z literárneho diela žiaci vymýšľajú súvislosti k zobrazovanej situácii, príčiny jej vzniku a jej očakávané následky. Situácie si môžu zahrať.

Konfrontácia názorov. Učiteľ vytvorí na kartičky rôzne názory a postoje súvisiace s témou vyučovania. Každému žiakovi alebo vytvorenej skupine žiakov prideli jednu kartičku. Žiaci konfrontujú svoj vlastný postoj s názorom napísaným na kartičke.

Po interpretácii textu (najmä pri textoch recepcne náročných) je veľmi vhodná metóda *Na odľahčenie napätej atmosféry*. Učiteľ vysvetlí žiakom, že v nasledujúcej činnosti nebudú vážni, ale naopak budú sa zabávať, prevrátia „ono“ vážne naruby. Žiakov učiteľ rozdelí do skupín a zadá im úlohu „vystreliť si“ z dôležitej témy, pojmu alebo z otázky súvisiacej s učebnou témou, napr. zahrajte scénu, ako by ste sa nemali správať na besede so spisovateľom a pod. Hrané scény uzavrieme empatickým rozhovorom o situácii z oboch strán (Silberman, 1997, s. 104).

Ak si chceme overiť, či žiaci dostatočne porozumeli preberanej učebnej téme (interpretácii literárneho diela) je vhodné použiť metódu *Komiksové bubliny*. Žiaci si vyhotovia z tvrdého papiera komiksové bubliny, do ktorých budú vpisovať odpovede na učiteľove otázky, napr.:

- a) k deju (príbehu): Čo Vás v príbehu zaujalo? Čo Vás obohatilo? Čo Vás nahnevalo, iritovalo? Čo mohol autor napísať inak? Lepšie?
- b) ku kompozícii diela: Vyhovovala Vám štruktúra diela? Čo by ste zmenili, upravili a prečo?
- c) k profilácii postáv: Ktorá postava Vám bola sympatická? Ktorá postava Vám bola nesympatická? Ktorú postavu by ste „dotvorili“? Ktorú postavu by ste

z príbehu odstránili?

d) k jazykovým prostriedkom: Vyhovoval Vám autorov štýl písania? Čo by ste zmenili? Ktoré jazykové prostriedky text ozvláštnili a ako?

e) ku komplexnosti interpretácie: Čo sa Vám zdalo nejasné? Zostala nejaká otázka nezodpovedaná?

Komiksové bubliny žiaci prezentujú ľubovoľne, môžu sa prechádzať s nimi po triede, môžu ich pripevniť na tabuľu, môžu ich rozložiť na zem, pohybovať sa okolo nich a čítať si ich. Na záver môžeme vyhodnotiť najoriginálnejšiu alebo najvýstižnejšiu alebo najpoetickejšiu komiksovú bublinu.

Dramatizácia textu. Pri dramatizácii ide o uplatnenie divadelných prostriedkov vo vyučovacom procese. Žiaci premieňajú prozaický literárny text na dramatický útvar. Základom je hra v role a cieľom je dosiahnuť, aby si žiaci uvedomovali charakteristické vlastnosti postavy, ktorú budú stvárňovať. Žiaci si vytvoria scenár, ktorý verne, podrobne alebo voľne reprodukuje a hrajú. Dramatizácia je spojená s uplatnením reči a neverbálnych prejavov (mimika, gestá, pohyby) a s použitím rekvizít a kostýmov. Tvorba rekvizít a kostýmov môže zaujímavou ozvláštniť vyučovaciu hodinu, stimulovať fantáziu a tvorivosť žiakov a aktivovať ich k ďalšej činnosti (Kovalčíková et al., 2003, s. 97). Základom je tvorivý proces, v ktorom je dostatok priestoru pre realizáciu každého žiaka, čím sa rozvíja predstavivosť, pamäť, city, myslenie, samostatnosť, komunikácia, spolupráca, tvorivosť, umelecké cítenie žiakov a posilňujú sa i praktické zručnosti. Význam dramatizácie spočíva najmä v tom, že bezprostredne pôsobí na vnímanie žiakov a navodzuje citový vzťah k preberanému učivu. Výrazný didaktický účinok má pri literárnej výchove (Petlák, 2004, s. 137). *Bábková a maňušková hra* má nezastupiteľné miesto u mladších žiakov, ale pozitívne ju vnímajú aj starší žiaci. Bábky stimulujú rýchlejšie dosiahnutie výchovného (vzdelávacieho) cieľa, môžu slúžiť ako motivačný prostriedok, majú význam v oblasti citovej výchovy, aj pri osvojovaní si nových poznatkov. Bábky a maňušky rozvíjajú predstavy, komunikáciu, fantáziu, estetické cítenie, pomáhajú pri osvojovaní si rôznych pozitívnych návykov, ponúkajú možnosti riešenia konfliktov, rýchlejšieho nadviazania kontaktov, odstraňujú bariéry, napomáhajú ľahšiemu prijatiu pravidiel a usmernení (Kovalčíková et al. 2003, s. 103). V bábkovej a maňuškovkej hre sa obyčajne uplatnia žiaci, ktorí majú trému, a preto sa ťažko vyjadrujú sami za seba (Pavlovská, Benšová 2000, s. 10).

Neverbálne zážitkové metódy

K neverbálnym zážitkovým metódam zaradujeme tie metódy, v ktorých sa neuplatňuje verbálna reč, ale reč tela, ktorá následne aktivuje precítenie zážitku. Práve neverbálne prostriedky môžu žiakom pomôcť vyjadriť to, čo nedokážu vyjadriť slovami, sú nápomocné pri zapamätávaní si viacerých súvislostí, umožňujú empatickejšie precítiť a pochopiť zobrazované situácie. Neverbálne prostriedky sa dajú použiť aj na odbúranie napätia, na „rozohriatie“ skupiny, aj ako prostriedok komunikácie a uvedomovania si pocitov a nálad. Neverbálne metódy podnecujú zapamätanie si učiva (sledovaného javu) najmä u žiakov, u ktorých nedominuje

lingvistický (jazykový, rečový, verbálny) učebný štýl. Veľmi účinné bývajú pre žiakov, ktorí majú problémy s vyjadrovaním. Medzi neverbálne zážitkové metódy patria:

Pantomíma – metóda založená na pohybe tela bez zapojenia reči a zvuku. Prostredníctvom tela sa vyjadruje a zobrazuje dejová situácia, aby žiaci lepšie precítili a pochopili text. Pantomíma slúži aj na vyjadrenie nálady, pocitu, na vyjadrenie hraného dialógu a pod. V dramatickej výchove ju využívame ako metódu, cez ktorú vstupujeme do roly a stávame sa niekým alebo niečím iným.

Pantomimická improvizácia – tvorivá metóda s umeleckou i mimoumeleckou funkciou. Je to činnosť, ktorá vzniká bez predbežnej konkrétnej prípravy, bez jasného predchádzajúceho plánu a vychádza z momentálnej myšlienky, nápadu či pocitu. Je to spontánna činnosť na podnet (impulz) bez predchádzajúcej prípravy (Benešová, Kollárová, 2002). Zvládnu ju žiaci v ktoromkoľvek veku a s akýmkoľvek predchádzajúcimi skúsenosťami. Výber tém môže byť široký, možné je sa inšpirovať ľubovoľným literárnym dielom či situáciou (príbehom) zo života. Umožňuje meniť dej, charakter, činnosť, situácie, riešenia, prebúda predstavivosť, obrazotvornosť, umožňuje striedať protikladné úlohy, zvyšuje citlivosť dieťaťa na akýkoľvek problém. Improvizácia je pútavá, vzrušujúca, hľadá a objavuje nové riešenia. Improvizácia umožňuje uvoľnenie tvorivého potenciálu osobnosti, žiak ňou nadobúda životné skúsenosti, rozširuje a prehľbuje ich tým, že sa dostáva do rôznych rolí a situácií, ktoré umožňujú odreagovať sa prijateľným spôsobom, uvoľniť vnútorné napätie, zábrany, strach (Benešová, Kollárová, 2002). Môže ísť i o improvizáciu s reálnymi rekvizitami, no i s rekvizitami zástupnými, prípadne s imaginárnymi (neexistujúcimi) rekvizitami, čím je rozvíjaná práve spomínaná predstavivosť, fantázia, symbolické a metaforické vyjadrenie. Žiak pritom zisťuje, že je inšpirujúce a obohacujúce hľadať a nachádzať nové riešenia spolu s inými účastníkmi v hre.

Pantomimické reťazce – žiaci stoja v kruhu, jeden žiak začne so znázorňovaním zobrazovanej dejovej situácie alebo nálady, druhý pokračuje a pridá (vymyslí) niečo nové, až kým sa kruh neuzatvorí.

Etudy, pantomimické cvičenia – drobné útvary na vyjadrenie pocitov, nálad, deja. Napr.: pohybové etudy (kráčanie v blate, snehu, zmena typu chôdze...), etudy

na sebvýjadrenie (aký som, aký chcem byť, akí sme), na vyjadrenie vnútorného rozpoloženia literárnej postavy (smútok, radosť, prekvapenie a pod.)

Zrkadlo. Pantomimické cvičenie vo dvojiciach. Jeden z dvojice je osobou pred zrkadlom, druhý žiak z dvojice je jeho zrkadlovým odrazom, teda vykonáva identické pohyby. Žiaka, ktorý je pred zrkadlom, učiteľ usmerní, aby vykonával pohyby pomalšie. Záživným spôsobom tak žiaci môžu spoznávať napríklad postavy z interpretovaného diela.

Zmrznutie alebo nehybný obraz – nehybný obraz vytvorený skupinou žiakov, predstavujúci určitú situáciu, moment alebo tému, ktorá je dôležitá pre interpretáciu literárneho diela. Na základe určitého signálu sa môže obraz oživiť a žiaci pokračovať v rozohrávaní zobrazovanej situácie. „Rozmrazení“ nemusia byť všetci žiaci, iba skupina, prípadne jeden žiak. Ostatní žiaci môžu rozprávať príbeh, usmerňovať ho, prípadne klásť otázky.

Zmrznutá socha – hrá ju žiak, ktorý je prezlečený za určitú postavu, okolo ktorej sú umiestnené vhodné kulisy. Socha môže byť aktivovaná poklepaním po pleci a pred zamrznutím odpovedá na otázky ostatných žiakov. Zmyslom odpovedí je vyvolať ďalšie otázky, odpovede nemusia byť teda podrobné ani dôkladné. Sochy môžu znázorňovať postavy z literárnych diel, autorov literárnych diel, literárnych kritikov a pod.

Stroj času – žiaci podľa pokynov prechádzajú z jednej „životnej etapy“ do druhej, využívajú svoju predstavivosť a poznatky (ranný vek, detstvo, dospelosť, staroba), pri interpretácii textu túto metódu môžeme použiť pri identifikácii autora.

Tvorba súsoší a sôch – žiaci tvoria sochy (súsošia) na rôzne témy, motívy z literárneho diela, na vyjadrenie pocitu, na vyjadrenie dejovej situačnosti (Kovalčíková et al., 2003).

Záver

Zážitkové metódy pomáhajú žiakom syntetizovať myšlienky, pocity i činnosti v kontexte interpretácie literárneho diela. V rámci zážitkových aktivít je rešpektovaná prítomnosť individuálneho prežívania aj individuálnych učebných štýlov žiakov, ktorí môžu pomocou nich preskúmať a spoznať svoj vlastný sociálny kontext, vzťahy, emócie, skúsenosti, svoje vlastné strety s fantazijným svetom i s okolitou realitou.

Summary: The article describes perception of experience as a phenomenon, which influences the reception of a literary text in a positive way. The article also offers ways how to use its stimulation in educational process through experiential learning methods and activities.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- BEKÉNIOVÁ, L., 2001. *Metodické námety na tvorivú dramatikú v škole*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-235-0.
- BENEŠOVÁ, M. a D. KOLLÁROVÁ, 2002. *Tvorivá dramatika pre stredné školy*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-08-03307-X.
- KOVALČÍKOVÁ, I., K. MAJZLANOVÁ, M. PAVLOVSKÁ a J. PELÁN, 2003. *Variácie podôb výchovnej dramatiky*. Prešov: LANA. ISBN 80-968312-8-3.
- Krátky slovník slovenského jazyka*. 1989. Bratislava: VEDA. ISBN 80-224-046-0
- NOSKOVÁ, I a A. VANKOVÁ, 2015. *Umelecký artefakt a zážitkovosť ako súčasť edukačného procesu*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2015, 56 s. ISBN 978-80-565-1363-7.
- PAVLOVSKÁ, M. a M. BENEŠOVÁ, 2000. *Dramatická výchova*. Bratislava: Metodické centrum. ISBN 80-8052-105-0.
- PETLÁK, E., 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-64-5.
- PETTY, G., 1996. *Moderní vyučování*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-172-7.
- SILBERMAN, M., 1997. *101 metod proaktivní výcvik a vyučování: osvědčené způsoby efektivního vyučování*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-124-X.
- SLAVÍK, J., 1999. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-262-9.
- ZELEŇÁKOVÁ, H., 2011. *Živá je cesta k umění*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-8094-947-1.

METÓDY KRITICKÉHO MYSLENIA VO VYUČOVANÍ RÓMSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA PRVÚ ATESTÁCIU V PREDMETE RÓMSKY JAZYK A LITERATÚRA

Gabriela Radičová, Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Rimavská Sobota

Rozvíjanie kritického myslenia v trojfázovom module
Stratégia učenia a myslenia EUR (Turek, 2008) je základom metódy kritického myslenia, je to proces, v ktorom učiteľ sprevádza žiaka, aby mu pomohol lepšie porozumieť učivu a aktívne si ho osvojiť. Pozostáva z troch základných činností:

E - evokácia, U - uvedomenie a R - reflexia.

Evokácia (1. fáza): Táto fáza má vyvolať záujem o učebnú látku/problematiku. Učiteľ objasní žiakom tému učiva a potom zisťuje, čo žiaci o téme vedia, akú s ňou majú skúsenosť, čo si o nej myslia. Žiaci si majú spomenúť (vybaviť z pamäti – evokovať), čo už o téme počuli, prečítali, alebo sa učili v inom vyučovacom predmete. V tejto fáze sa uskutočňuje niekoľko dôležitých krokov: zistiť aké vedomosti žiaci o téme majú, motivovať ich k ďalšiemu učeniu, vyvolať záujem u žiakov, vyprovokovať ich, aby rozmýšľali; aktivizácia žiakov: žiaci sa musia aktívne zapájať do vyučovacieho procesu; vytváranie trvalého pochopenia v procese porovnávania nových informácií so starými: vytvára sa záujem o učenie s dôrazom na stanovenie cieľa, pretože učenie s určitým zámerom je účinnejšie.

Uvedenie si významu (2. fáza): V tejto fáze sa žiaci dostávajú do kontaktu s novými informáciami, myšlienkami predstavujúcimi nové učivo. Kontakt môže mať rôzne formy: čítanie textu; sledovanie filmu; uskutočnenie experimentu; počúvanie výkladu a pod. Cieľom tejto fázy je udržať stúpajúcu aktivitu žiaka. Existujú rôzne učebné postupy, ktoré pomáhajú žiakom ostať aktívnymi. V tejto fáze sú to metódy kritického myslenia: Insert, Venov diagram, voľné písanie, myšlienkové mapy, kocka, brainstorming. (Bagalová et. al, 2015).

Reflexia (3. fáza): „Podstatou reflexie je, že učiaci sa subjekt (žiak) si po procese učenia uvedomení, čo nové sa naučil, čo pochopil, na aké otázky odpovedal, ale zároveň si formuje, čo ešte nepochopil, k čomu musí získať ďalšie informácie, aké nové problémy (otázky) v procese učenia vznikli.“ (Turek, 2008, s. 261). Proces reflexie uskutočňujú žiaci spoločne s učiteľom. Nie je to len hodnotenie práce žiakov učiteľom z pozície „autority“. Počas tejto fázy dochádza k prehľbovaniu učiva, vznikajú trvalé vedomosti. Dôležitým výsledkom tejto fázy je, že medzi žiakmi dochádza k výmene myšlienok, čím sa rozširuje ich slovná zásoba, prezentujú sa a rešpektujú rôznorodé názory.

Medzi metódy kritického myslenia, ktoré boli použité v rámci práce patria: akrostich, rozhovor, diskusia, pexeso, pojmová mapa, kooperatívne učenie, brainstorming, štyri rohy, voľné písanie, riadené (štruktúrované) čítanie, kladenie podnetných otázok, cinquain.

Aplikácia kritických metód na hodinách rómskeho jazyka a literatúry

Vyučovacia hodina č. 1

Tematický celok: Menné slovné druhy **Téma:** Slovesá

Špecifické ciele: vyriešiť akrostich, vyčasovať slovesá v prítomnom čase, vypracovať jednoduché úlohy vyplývajúce z textu, spolupracovať v skupine, vyjadriť svoj názor, manipulovať so slovníkmi, orientovať sa v prekladovom slovníku, manipulovať s obrázkami pexesa

Metódy: akrostich, rozhovor, diskusia, výklad, vysvetľovanie, metóda aktívneho čítania (práca s textom), pexeso

Materiálno-technické zabezpečenie: magnetická tabuľa, fixi, interaktívna tabuľa, notebook, prekladový slovník (A. Koptová: Slovensko - rómsky rómsko - slovenský slovník), kartičky s opisom, kartičky s pojмами, učebné texty pre žiakov

Priebeh vyučovacej hodiny:

V motivačnej fáze sme metódou akrostich vzbudili pozornosť žiakov a predstavili sme im tému vyučovacej hodiny: *Slovesá*. Žiaci píšú akrostich pomocou prídavných mien alebo slovík na začiatkové písmená slova „Slovesá“ (S – sasto, L – londo, O – odčhido, V – vičindo, E – elšino, S – sikhado, A – achalipnaskero).

Ďalej učiteľ pokračoval vo vyučovacej hodine motivačným rozhovorom a otázkou. Učiteľ sa pýta žiakov či vedia, aký tvar má sloveso v neurčitku v rómskom jazyku. Učiteľ využíva hru s otázkami na opakovanie slovnej zásoby, ktorú žiaci ovládajú, spájanie slovík s podstatným menom, časovanie slovesa byť v prítomnom čase. Učiteľ sa pýta žiakov na činnosti, ktoré práve vykonávajú (sedia v laviciach – bešen pal e skamind, rozprávajú – vakeren, odpovedajú na otázky – palephenen pro phučibena, pýtajú sa učiteľa – phučen le sikhlardestar. Precvičovanie slovík prebieha metódou diskusie. Ďalšou aktivitou je opísať slovesami, čo robili včera celý deň (chale raťakero chaben, sikhlonas, bašavenas pro bašalne,...) a čo budú robiť zajtra (cinkerena andro sklepi, džanas andre sikhadi,...). Učiteľ vysvetľuje časy slovík a rozdiely medzi prítomným, minulým a budúcim časom. Počas výkladu prezentovaného na interaktívnej tabuli si žiaci zapisujú poznámky do zošita. Učiteľ vysvetľuje učivo: slovesá sa rozdeľujú do troch slovesných tried: slovesá I. triedy, slovesá II. triedy a slovesá III. triedy. Triedu určíme podľa zakončenia slovesa v neurčitku, alebo podľa tvaru slovesa v 3. osobe singuláru, ktorý je zhodný s neurčitkom slovesa. Po dokončení výkladu žiaci pracujú s textom metódou aktívneho čítania v skupinách. Žiakov v triede rozdelíme do 2 - 3 skupín (4 - 5 žiaci). V každej skupine určíme koordinátora skupiny. Jednotlivým skupinám rozdáme ľubovoľné ukážky textov. (Príklad textu: *Romaňi chartiko buti: Jekhbuter Roma andre maškarutni Europa dživenas pal e chartiko buti. Chartiko buti kerenas imar andre Indija. O dokumenti leperen romane charten pre Slovensko imar andro dešto šelberš. O ginde lila andro dešochtoto šelberš sikhaven, hoj jekhbuter Roma sas chartara. Agor kole šelberšeske peske maj dojekh slovačiko gav likerelas romane chartas. Le Romen na sas maľi. O chaben man-*

genas le gadžendar u vašoda lenge kernas sojekhaver chartike buťa. E vigña sas andre phurikañi romañi chartuñi pre phuv. Romane chartara kerenas bešindos sar andre Indija. Bešindos kerenas the o chartara andre antika. Varesave chartara kerenas terđindos. Terđonas andre chev, so sas chandñi avri maškar e vigña the o amoñis. Avka kerenas karfa, petala, lanci. Romane chartara kernas purane trastendar. Duje purane petalendar kernas jekh nevo. E daj, o čhave kerenas le dadeha. E romñi phurdelas pišot, o muršora marnas čokanoha. Chudenas te kerel sig tosara. O angara peske labarenas korkore. Sar imar o buťa sas kerde, e romñi lelas zajda, thovlas andre karfa, lanci, petala u avka džalas pal o gava te bikenel. Vaše chudelas chaben, love ča varekana). Žiaci si ukážky prečítajú a na základe prečítaného vypracujú úlohy k ukážke – 1. úloha: nájdite v ukážke všetky slovesá, 2. úloha: vyhladajte v ukážke slovesá v prítomnom čase, 3. úloha: vypíšte z ukážky všetky tvary slovies v minulom čase, 4. úloha: zoštylizujte hlavnú myšlienku ukážky, 5. úloha: preložte do slovenského jazyka prvý odsek ukážky, 6. úloha: koordinátor skupiny prezentuje prácu žiakov v skupine na tabuli.

Žiaci si upevňujú svoje vedomosti pomocou hry **pe-xe-so**. Hľadajú k pojmu (červené kartičky) jeho opis (modré kartičky), alebo naopak. *Metodický postup:* Žiakov oboznámime s cieľom aktivity. Pripravíme dva druhy kartičiek (červené a modré). Každá z kartičiek má svoj protipól či už v opise významu pojmu, alebo v samotnom pojme. Červené kartičky označujú pojem a modré kartičky označujú opis. Počet dvojíc závisí od učiva. Kartičky pomiešame a porozdávame žiakom. Žiaci majú 5 - 10 min. na nájdenie príslušných dvojíc kartičiek zo zodpovedajúcim obsahom (časový limit závisí od celkového počtu dvojíc kartičiek). Žiaci sa voľne prechádzajú po triede, dvojice sa zoraďujú pred tabuľou, čítajú definície z kartičiek. Učiteľ spoločne so žiakmi skontroluje obsahovú správnosť dvojíc kartičiek.

Vyučovacia hodina č.2

Tematický celok: Starostlivosť o ľudské telo **Téma:** Ľudské telo, starostlivosť o zdravie

Špecifické ciele: vyriešiť doplňovačku, pomenovať časti tela, slovná zásoba v rómskom jazyku, vyriešiť jednoduché úlohy, sformulovať jednoduché vety a vytvoriť z nich súvislý text, spolupracovať v skupine, vnímať a prijímať názor iných žiakov, vyplniť doplňovačku, nakresliť pojmovú mapu

Metódy: motivačná doplňovačka, pavúková pojmová mapa, metóda aktívneho písania, kooperatívne učenie, hranie rolí

Materiálno-technické zabezpečenie: pracovný list s doplňovačkou, magnetická tabuľa, fixky

Priebeh vyučovacej hodiny:

V úvodnej časti vyučovacej hodiny použijeme motivačnú doplňovačku. Žiaci lúšťa doplňovačku, z ktorej sa dozvedia kľúčové slovo, alebo tému vyučovacej hodiny. Žiaci pracujú samostatne s pracovným listom. Lúštením tajničky si žiaci preopakujú slovnú zásobu a jej vylúštením zisťujú tému i kľúčové slovo témy – manušeskero teštos.

Vylúštené slovo je kľúčovým slovom pre nasledujúcu aktivitu. Toto slovo použijeme v pavúkovej pojmovej

mape. Do stredu tabule napíšeme slovo **manušeskero teštos**, žiaci chodia po jednom k tabuli a píšú časti ľudského tela do pojmovej mapy. Rozvíjajú si a zároveň obohacujú slovnú zásobu. Výsledkom tejto aktivity je pavúková pojmová mapa zameraná na rozvíjanie a obohatenie slovnej zásoby na tému ľudské telo a jeho časti. Žiaci si túto pojmovú mapu zapisujú aj do svojich zošitov. Na konci aktivity si pojmovú mapu dáme na nástenku v triede, žiaci môžu mapu čítať, utvrdzovať svoje poznanie v téme, nachádzať vzťahy medzi pojmi. V nasledujúcej aktivite žiaci spracujú metódou aktívneho písania (z uvedených slov, ktoré vpísali do pojmovej mapy) krátky výstižný text, ktorý bude mať myšlienku a bude obsahovo i formálne uzavretý. Učiteľ usmerní žiakov na aké témy môžu písať. Žiaci budú písať o tom, ako vyzerajú, opisu samých seba, svoje povahové vlastnosti, o tom ako sa cítia, keď sú chorí, čo robia keď sú chorí, keď ich niečo bolí – časti ľudského tela. Postup kooperatívneho učenia: žiakov rozdelíme do troch skupín po 5 žiakoch a vzájomnou pomocou a spoluprácou spoločne zoštylizujú uvedený text. Nesmú používať prekladové slovníky, ale len slová uvedené na tabuli a súvisiace s témou ľudské telo. Žiaci spolu medzi sebou spolupracujú, učia sa vypočuť si iných, komunikovať, vzájomne spolupracovať, hodnotiť svoju prácu i prácu iných. Pri kooperatívnom učení je dôležité štruktúrovanie skupinovej práce. To znamená že z 5 člennej skupiny si žiaci zvolia: pisateľa, čitateľa, zberateľa nápadov, štylistu a ilustrátora. Zberateľ nápadov zoberie všetky nápady a myšlienky zo skupiny. Pisateľ bude vety do textu zapisovať. Štylista upraví myšlienky a informácie skupiny. Text má byť krátky, výstižný, môže byť humorný, no musí mať myšlienku. Touto aktivitou si žiaci rozvíjajú štylistické i pisateľské zručnosti, slovnú zásobu, vyjadrovacie schopnosti, učia sa tvorivo písať. Po skončení tejto aktivity čitateľ zo skupiny nahlas prečíta text, ktorý jeho skupina napísala a ostatní žiaci počúvajú a potom zhodnotia úroveň vytvoreného textu po stránke obsahovej, štylistickej a z hľadiska celkového dojmu. Nakoniec ilustrátor nakreslí výstižný obrázok k textu.

Na záver hodiny dve dvojice predvádzajú hranie rolí. Učiteľ vyberie zo študentov po dvoch dobrovoľníkoch a vytvorí dve dvojice. Každá dvojica si pripraví dramatizáciu vybranej témy a zahrá scénu, v tejto fáze vyučovania učiteľ využíva dramatizáciu a kooperatívne učenie U lekára – lekár a pacient (pacient opíše svoj zdravotný stav a lekár určí diagnózu a predpíše recept). Žiaci si rozvíjajú slovnú zásobu, zdokonaľujú rečové a komunikačné schopnosti, zdokonaľujú sa vo vyjadrovaní v bežných životných situáciách. Učiteľ po ukončení scény spoločne so žiakmi analyzuje obe dvojice, čím si potvrdzuje u žiakov správnosť porozumenia prebraného učiva.

Vyučovacia hodina č.3

Tematický celok: Rómčina ako literárny jazyk **Téma:** Tera Fabiánová, Sar me phiravas andre škola

Špecifické ciele: odpovedať na jednoduché otázky vyplývajúce z textu, slovná zásoba v rómskom jazyku, popísať život a literárnu tvorbu T. Fabianovej, posúdiť kvalitu textov, vyjadriť svoj osobný postoj k správaniu hlavných postáv, spolupracovať v skupine, pracovať s interaktívnou tabuľou, vyhľadávať informácie na internete

Metódy: brainstorming, výklad, práca s textom, metóda štyri rohy, metóda otázok a odpovedí.

Materiálno-technické zabezpečenie: notebook, interaktívna tabuľa, tablety, zošity, úryvok z článku od Tery Fabianovej Sar me phiravas andre škola, tablety, 4 veľké farebné papiere s pripravenými otázkami, fixy

Priebeh vyučovacej hodiny:

Učiteľ motivuje záujem žiakov zisťovacou otázkou, či niekto zo žiakov pozná, resp. niečo vie povedať o spisovateľke Tere Fabiánovej, významnej rómskej osobnosti. Prebieha brainstorming – z reakcií žiakov učiteľ usudzuje, že v povedomí žiakov je meno Tery Fabianovej známe a že sa spája s autorstvom básni, fejtónov a poviedok. Známa je jej poviedka: Sar me phiravas andre škola (autobiografické dielo). Žiaci odpovedajú po jednom, snažia sa vyprodukovať čo najviac informácií o známej spisovateľke.

Výklad učiteľa o živote a literárnej tvorbe poprednej rómskej aktivistky a spisovateľky Tere Fabianovej, sa realizuje prostredníctvom prezentácie v PowerPointe. Po ukončení výkladu učiteľ spolu so žiakmi sumarizuje informácie, ktoré poskytli žiaci. Vyzve ich, aby na internete našli webové stránky, na ktorých sú dostupné informácie o živote a diele Tery Fabianovej. Sám im odporúča webové stránky na ich vyhľadávanie. Učiteľ však aj v tejto časti hodiny neustále priamo komunikuje so žiakmi: kladie im otázky, spoločne sa snažia dopracovať k ďalším informáciám. Žiaci si všetky nájdené informácie o živote a literárnej tvorbe Tery Fabiánovej zapísali do zošitov. Po 15 minútach vyhľadávania učiteľ vyzve k ukončeniu práce s tabletami a osloví najmenej troch žiakov, aby prečítali informácie o známej spisovateľke, ktoré si zapísali do zošitov. Následne sa spýta, či niekto z ostatných žiakov má ešte ďalšie relevantné informácie, ktoré stihol na internete nájsť a v prípade, že sa takí žiaci nájdu, vyzve ich, aby doplnili mozaiku o autorke svojimi doplňujúcimi informáciami. Žiaci, ktorí tieto prezentované informácie ešte nemali, dopíšu si ich do svojich zošitov.

V ďalšej časti vyučovacej hodiny žiaci pracujú s textom, dostanú 5 min., aby si prečítali úryvok textu autorky Tery Fabianovej zverejnenej poviedky v rómčine Sar me phiravas andre škola:

Aver tosara pale mord'om o pindre, uchand'om man, urd'om miro purano viganocis, gejl'om andre škola. Avka phiravas andre škola sako d'ives. Predžalas o čhona, e sikh'hardi mandar na phuč'la nič, ča dikhelas, či som odoj. Na džanelas, hoj šunav, so phenel. Sar akharda avri raklores vaj raklora, andro vodi vakeravas lenca, so kampelas te phenel. Rado ginavas. Nasobilka eftakri sas miri kamaduňi. Rati na somas hodno te zasovel, andro šero mange khelelas e nasobilka eftakri. Hazd'om opre o vast, e sikh'hardi man akharda avri: „Chude, gin!“ Igen šukares ginavas. E sikh'hardi mandar phuč'la: „So bararen andre Ungriko?“ Me džanavas. O papriki, o duduma.

„Tu na sal diliňi,“ phenel e sikh'hardi. „Te tut ulahas gend'i, irka, blavajzis, šaj sikh'li'las vareso. Soske tuke e daj na cinel gend'i?“

„Mira da nane love.“

„Soske phires ajsi melali? Aňi renti pre tute nane!“

„Amen sam khere butadžene, nane buti.“

Palis jekh d'ives n'avl'om andre škola. „Kaj salas?“ phuč'la e sikh'hardi sar imar avl'om.

„Tu mange phend'al, hoj mange o viganos melalo, ta

mange les e daj rajbind'a.“ E sikh'hardi diňa avri o jakha. „Našti džas avri andal o kher, medig mange o viganocis na šuti'la.“

Palis mange e sikh'hardi cind'a irka a delas mange ajsa cikne blavajzici, so len aver čhave imar čhide. Dukhanas man o angušta sar len chudavas, ale somas rado, hoj man hin.

Následne sa učiteľ pýta, či žiaci v texte rozprávky objavili nové slová, ktoré sú pre nich neznáme a či z kontextu viet a myšlienok dokázali porozumieť obsahu rozprávky, odkazu a poučeniu, ktoré rozprávka čitateľovi prináša. Metódou 4 rohy žiaci ďalej pracujú s textom od Tery Fabianovej. V triede do každého rohu rozmiestnime 4 očíslované farebné papiere. Na každom z nich je napísaná jedna otázka. Žiaci sú rozdelení do 3 - 4 skupín. Každé skupine je pridelené číslo farebného papiera, pri ktorom začínajú odpovedať. Skupina chvíľu diskutuje o zadaní a na papier napíše svoju odpoveď, názor. Na pokyn učiteľa sa presunú do ďalšieho rohu, oboznámia sa s otázkou a reakciami predchádzajúcej skupiny a po krátkej diskusii pripíšu svoj komentár, odpoveď, názor. Aktivita sa končí, keď skupiny dorazia do svojej domovskej stanice.

Otázka č. 1: Čo je podľa Vás hlavná myšlienka textu úryvku T. Fabianovej: Sar me phiravas andre škola?

Otázka č. 2: Ako sa asi cítila ústredná postava článku v škole?

Otázka č. 3: Mali ste podobné skúsenosti ako ústredná postava z úryvku na základnej škole?

Otázka č. 4: Aký je Váš názor na vzdelávanie rómskych detí v súčasnom školstve?

Na upevnenie učiva sa použije metóda otázok a odpovedí. Najprv učiteľ zadá otázku, pričom aktivizuje žiakov a motivuje ich k odpovediam. Otázky: 1. Ako by ste opísali T. Fabianovú v prípade, že sa na ňu pýta niekto, kto ju ešte dobre nepozná? 2. Čo viete povedať o literárnej tvorbe T. Fabianovej? 3. Ako by ste opísali ústrednú postavu úryvku Sar me phiravas andre škola? 4. Aké nové rómske slová ste našli v úryvku textu Sar me phiravas andre škola? 5. Aké výhody má, podľa vášho názoru, vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry na škole?

Po ukončení učiteľ za aktívnej spolupráce žiakov diskutuje o ich odpovediach, žiaci sa môžu vyjadriť aj k odpovediam iných žiakov, čím sa učiteľ ubezpečuje, že žiaci učivo porozumeli.

Vyučovacia hodina č. 4

Tematický celok: Rómska slovesnosť a kultúra ako základ identity

Téma: Rómske rozprávky
Špecifické ciele: odpovedať na otázky, reprodukovat text rozprávky, definovať funkcie rómskych rozprávok, optimalizovať pisateľské zručnosti, vyjadriť slovne svoj osobný názor na správanie hlavných postáv, akceptovať inú kultúru, napísať cinquain, vyhľadávať informácie na internete.

Metódy: voľné písanie, výklad, riadené čítanie, kladenie podnetných otázok, cinquain

Materiálno-technické zabezpečenie: kancelárske papiere, magnetická tabuľa, notebook, fixy, interaktívna tabuľa, text rómskej rozprávky, tablety

Priebeh vyučovacej hodiny:

V úvodnej časti vyučovacej hodiny žiaci voľne píšú na tému: Romipen. *Pravidlá písania:* zadanú tému si napíšte na papier (žiaci na tému myslia celý vymedzený čas); píšete voľne celé myšlienky, čo Vás k téme napadne (7 - 10 min.); neplánujte dopredu čo a ako budete písať,

len stále píšete. Pero musí byť stále v pohybe; nevracajte sa k tomu, čo máte napísané, neopravujte chyby; keď Vás nenapadá nová myšlienka, na okraj papiera si čmárajte (bodky, čiarky...) alebo píšete napr.: Čo mám písať, keď ma nič nenapadá, ako mám pokračovať?..., týmto spôsobom udržiavate myslenie v pohotovosti a môže Vás napadnúť znova niečo nové; rozhodnite sa, či svoje voľné písanie budete prezentovať pred spolužiakmi; po skončení písania konzultujte vo dvojiciach svoje myšlienky; vyberte myšlienky, ktoré podľa názoru dvojice najviac súvisia s témou; najlepšie myšlienky dvojice napíšte na tabuľu.

Výsledkom voľného písania žiakov je súbor nápadov, návrhov, poznatkov k danej téme, s ktorými je možné ďalej pracovať. Metódu učiteľ použil na zistenie úrovne poznatkov žiakov o identite Rómov, kam patria aj rómske rozprávky.

Výklad učiteľa o živote a literárnej tvorbe spisovateľky Mileny Hüschmannovej na interaktívnej tabuli. Žiaci si poznámky zapisujú do zošita. Učiteľ sa zameriava na rómske rozprávky, ich delenie, funkcie, opisuje hrdinov rómskych rozprávok a ich dejovú líniu. Po ukončení výkladu v tejto fáze vyučovania učiteľ riadeným čítaním podnecuje žiakov ku kritickému mysleniu. Použili sme text rómskej rozprávky *So hin tateder, chevalo gad vaj kožuchos?* od spisovateľky Mileny Hübschmannovej, je to rozprávka o **tom ako Róm Janči** prekabátil bohatého grófa.

Postup: 1. Vytvorenie dobrej sociomorálnej atmosféry: pohoda a dostatok miesta, učiteľ posadil žiakov na stoličky do kruhu. 2. Výber vhodného textu. 3. Rozdelenie textu na časti: text je rozdelený na kratšie celky podľa dejového napätia z dôvodu udržania pozornosti žiakov. 4. Voľba vhodných otázok k jednotlivým častiam: ich jasná formulácia, „otvorené otázky“. Učiteľ za každou časťou textu kladie vopred pripravené, otvorené otázky, smerujúce k tomu, aby žiak vyjadril svoje názory, predpoklady, pocity a tým ich motivuje k ďalšej práci. 5. Po prečítaní každej časti textu učiteľ so žiakmi diskutujú o ich pocitoch nad jednotlivými pasážami textu. 6. Formulácia ponaučenia, ktoré vyplýva z textu: kladením podnetných otázok učiteľ vedie žiakov k nájdeniu ponaučenia. Po vypočutí celého textu učiteľ zhrnie hlavnú myšlienku spolu so žiakmi, ponaučenie z príbehu.

Cez otvorené otázky učiteľ podnecuje žiakov k sebvýjadreniu. Odpovede sa nehodnotia, akceptujú sa všetky názory. **Dôležitou súčasťou** vyučovacej hodiny je dať žiakom dostatočný priestor na odpoveď, nenútiť žiaka k odpovedi, keď sa hanbí vyjadriť svoj názor. Touto metódou vyučovania sa podporuje samostatné myslenie žiakov aj s chybami, pretože to svedčí o tom, že žiaci rozmýšľajú.

Pokyn: text budeme čítať po častiach po značku STOP, po každom zastavení budeme diskutovať, odpovedať na otázky a predpovedať jeho pokračovanie.

Čítanie 1. časti textu

Tu phenes, hoj kožuchos hin tateder sar chevalo gad. Ma paťa. O Bertis le Sidorendar tuke phenela, sar oda hin. Esas jevend, baro šil. O Rom Janči džal dromeha, pre leste ča chevalo gad. Gilavel peske, khelel, kaj les te avel tateder. Angle leste avel o grofos pre koča. Kožuchos, tate ciracha, šala, taťi čapka, mek the avka izdral andro šil. Dikhel, dikhel, kada cigan nango pindrango,

ča chevalo gadoro pre leste u mek peske khelel. Phučel le Romestar..... STOP

Príklady otázok: O čom bude tento príbeh? Čo si myslíte, čo sa opýtal gróf Róma? Prečo si to myslíte? Čo si myslíte, čo sa teraz stane?

Pokyn: Teraz si prečítajte ďalšiu časť rozprávky, dozviete sa niečo viac

Čítanie 2. časti textu

„Sar oda, more, hoj tut nane šil!“ phučel o grofos le Romestar.

„Bo pre mande urđom chevalo gad, grofona,“ phenel o Janči.

„Ma vaker diliňipen! Ta oda mek goreder šil andro chevalo gad, na!“ phenel o grofos.

„Ta kaj!“ phenel o Janči – bo oda sas baro špekulantos!

- „oda hin avka: o šil avel jekha chevaha andre, avra chevaha džal avri. Tumenca o šila maren, bo pes likerem tel o kožuchos, nane len khatar avri te džal.“ .....

STOP

Príklady otázok: Čo si myslíte teraz? Prekvapilo Vás to? Čo si myslíš o hrdinovi príbehu? Aké vlastnosti má Róm Janči? Aké vlastnosti má gróf? Čo si predstavíte, keď poviem slovo špekulant?

Pokyn: Teraz si prečítajte poslednú časť rozprávky.

Čítanie 3. časti textu

„Sluchaj tu, cigan, na dehas man tiro chevalo gad?“ phenel o grofos.

„Das les tumen, grofona, das les tumen le jilestar, aľe našti.“

„Soske?“

„Šaj me phirav bi gadeskero? Nango? Sem oda ladž.“

„Džanes so, me tut dava miro kožuchos, tu man deha tiro gad.“

„Ta te avka,“ phenel o Rom, „mi avel“ Čid’a pal peste tele peskero chevalo gad, diňa les le grofoske, iľa pre peste le grofoskero kožuchos - denaš! Denašel khere, kaj les te n’ avel šil andre le grofoskero kožuchos.

Príklady otázok: Čo myslíte, ako to dopadlo s grómom? Čo si myslíte, ako sa cítil gróf? Čo si myslíte, ako sa cítil Róm Janči? Čo si teraz myslíte o príbehu? Ako by ste sa cítili vy na grófovom mieste? Aké ponaučenie vyplýva z príbehu? Už vás niekto takto niekedy oklamal? Ako ste sa vtedy cítili? Čo si myslíte o konci príbehu?

Snažili sme sa zaraďovať podnetné otázky vo vhodnom členení textu. Učiteľ vyberal také miesta delenia textu, aby žiaci z prečítaného získali podnety na premýšľanie a mohli predvídať, čo bude nasledovať.

Na záver hodiny sme využili pomôcku Cinquain na prehľadné zapamätanie pojmov. Ide o báseň na päť riadkov, ktorá zachytáva informácie, myšlienky, vedomosti a pocity v podobe stručných, výstižných výrazov, ktoré opisujú určité učivo/tému. Učiteľ žiakom vysvetlí podstatu, ukáže niekoľko príkladov, prvý cinquain vypracuje spolu so žiakmi, potom žiaci vytvárajú cinquain samostatne. Na záver vyučovacej hodiny prezentujú žiaci svoje cinquainy vo dvojiciach na tabuli. Príklad cinquainu pomáha pri upevňovaní učiva, umožňuje reflexiu témy, ktorú sme preberali na vyučovacej hodine: rozprávky; dlhé, krátke; poučia, socializujú, integrujú; šíria sa ústnym podaním; paramisa.

MODIFIKÁCIA TELEVÍZNEJ SÚŤAŽE AKO AKTIVIZUJÚCA METÓDA ROZVÍJANIA JAZYKOVEJ ZRUČNOSTI HOVORENIA V PREDMETE ANGLICKÝ JAZYK VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA DRUHÚ ATESTÁCIU V PREDMETE ANGLICKÝ JAZYK

Zuzana Prihodová, Jazyková škola, Plzenská 10, Prešov

V príspevku prezentujeme návrhy dvoch vyučovacích jednotiek v časovom rozsahu 90 minút pre druhý ročník základného kurzu jazykovej školy, teda jazykovú úroveň A2 zamerané na rozvíjanie jazykovej zručnosti hovorenia. Obidva návrhy vyučovacích hodín reprezentujú ten istý typ vyučovacej jednotky – hodina precvičovania a upevňovania učiva, preto v nich chýba fáza prezentácie učiva. Prezentované vyučovacie jednotky boli zrealizované v rozpätí dvoch mesiacov, pričom týmto jednotkám predchádzali hodiny zamerané na prezentáciu a precvičovanie sú-visiacej lexiky a gramatiky, ako aj aktivity rozvíjajúce ostatné jazykové zručnosti. Na aplikáciu inovačnej vyučovacej metódy – modifikácie televíznej súťažnej relácie sme si ako predlohu zvolili reláciu v produkcii RTVS „Milujem Slovensko“. Dôvodom pre výber tejto konkrétnej relácie je naše presvedčenie, že práve tento program v sebe integruje širokú škálu hier, pri ktorých sa uplatňujú rôzne druhy schopností a aktivizuje sa viacero inteligencií zároveň. Preto jej modifikáciu pod názvom „I Love English“ považujeme za ideálnu voľbu na overenie v praktickej aj výskumnej časti našej práce.

Návrh vyučovacej jednotky č. 1 - z cyklu *I love English*

Téma: Domov a bývanie.

Podtéma: Môj dom/byt. Zariadenie domu/bytu.

Komunikačná spôsobilosť podľa SERR: Vypočúť si a podať informácie. Vybrať si z ponúknutých možností. Vyjadriť svoj názor.

Ciele: Pomenovať a definovať miestnosti a časti domu/bytu, zariadenia domu/bytu, činností v domácnosti. Odpovedať na otázky o vlastnom bývaní. Reprodukovať príbeh. Informovať sa o dome. Uplatňovať pravidlá súťaže a *fair-play*. Spolupracovať v skupine pri plnení úloh súťaže. Vyjadriť podporu tímovým spoluhráčom. Akceptovať výsledky súťaže. Pohybom, kresbou vyjadriť pojmy. Slovné vyjadriť hrané pojmy. Predviesť rolovú hru Dom na prenájom/Môj dom podľa kľúčových pojmov.

Metódy: Rozhovor. Didaktická hra a súťaž. Inscenačná metóda.

Pomôcky: Obálka s číslami tímov, kartičky s pomenovaniami miestností a častí domu, karta s otázkami ku hre Grilovanie, kartičky s pomenovaniami častí nábytku, karty s príbehmi a kľúčovými slovami ku hre Telefón, kartičky s pomenovaniami činností doma, karta s otázkami a odpoveďami ku hre Koleso šťastia, stopky, krieda, koleso šťastia.

Štruktúra vyučovacej jednotky:

Motivácia - Rozhovor: (2 min) *Poznáte známu súťažnú reláciu na programe RTVS 1 s názvom Milujem Slovensko? Viete, aké druhy jednotlivých hier sa v nej vyskytujú? Na dnešnej hodine si zahráme adaptáciu tejto súťaže I love English na tému Môj dom/byt.*

A. Organizačná časť k hre *I love English* (5 min) 1. Voľba kapitánov: Poslucháči nominujú troch kandidá-

tov za chlapcov, celá trieda si hlasovaním zvolí jedného kapitána z radov chlapcov. Podobne prebehne voľba ďalšieho kapitána z radov dievčat. 2. Výber členov tímov: Tímy majú zmiešané zloženie. Jednotliví kapitáni striedavo losujú lístky s menami členov svojho tímu z košíka/obálky. 3. Rozmiestnenie tímov do lavíc. Príprava tabule na zápis bodového stavu tímov. Oboznámenie s cieľmi hry, so štruktúrou súťaže a pravidlami hodnotenia.

B. Priebeh hry

Hra 1: Definície – Miestnosti a časti domu (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať miestnosti a časti domu na základe definície spoluhráča. Pojmy na uhádnutie: **guest room, study, garage, ceiling, lift, garden, roof, storey, dining room, balcony, lawn, cellar, floor, terrace, gate, stairs, hall, chimney**. Jednotliví členovia tímu sa striedajú pri slovom opisovaní pojmov, ktoré vidia napísané na kartičkách, pričom nesmú použiť dané ani odvodené slovo. Nasledujúci hráč z tímu má jeden pokus na uhádnutie pojmu, za správny pojem získava 2 body. V prípade, že nevie odpovedať, pomôcť mu môže nasledujúci hráč, za správne pomenovanie získava 1 bod. Ostatní spoluhráči nesmú pomáhať. Ďalší pojem definuje nasledujúci hráč tímu. Po skončení prvého tímu hrá druhý tím.

Hra 2: Grilovanie – Tvoje bývanie (5 min). Cieľ aktivity – Rozprávať o svojom dome/byte (dialogický hovorený prejav ako interakcia). Otázky moderátora: **Where do you live? Do you live in a house or in a flat? How many rooms are there in your house/flat? Do you have your own bedroom? What furniture is there in your room? How often do you tidy up in your room? Did you make any decorations in your room? Did your friends see your house/flat/room? Did they like it? Would you like to change anything in your flat?** Kapitán tímu sedí na stoličke uprostred triedy. Moderátor (učiteľ) stojí vedľa neho a kladie mu otázky týkajúce sa jeho bývania. Kapitán musí odpovedať na otázky, pričom nesmie používať slová „áno, nie, hmm“ a nesmie mlčať dlhšie ako 4 sekundy. Grilovanie trvá 90 sekúnd. Súťažiaci môže získať maximálne 9 bodov, za každú chybu sa odrátavajú 3 body. Hra sa končí v momente, keď sa hráč pomýli trikrát.

Hra 3: Kreslenie – Zariadenie domu/bytu (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať nábytok a zariadenie na základe kresby spoluhráča. Pojmy na uhádnutie: **bookcase, coffee table, cooker, cushion, lamp, fireplace, shelf, stool, toilet, bath, carpet, ashtray, sofa, plant, fridge, washing machine, curtain, settee**. Jednotliví hráči tímu sa striedajú pri zobrazení daných pojmov, ktoré vidia napísané na kartičke pomocou kresby na tabuľu. Nasledujúci hráč z tímu má jeden pokus na uhádnutie pojmu, za správny pojem získava 2 body. V prípade, že nevie odpovedať, pomôcť mu môže nasledujúci hráč, za správne pomenovanie získava 1 bod. Ostatní spoluhráči nesmú pomáhať. Ďalší pojem kreslí nasledujúci hráč

tímu. Po skončení prvého tímu hrá hru druhý tím.

Hra 4: Telefón (10 min). Cieľ aktivity – Reprodukovať príbeh, zachytiť a reprodukovať kľúčové slová (monologický hovorený prejav – hovorenie ako performance). Tím 1: *A young couple from the USA want to rent a house. Last Saturday they visited Barbara's country house. The house has a big garage. There were five rooms on the first floor. There was also a beautiful bedroom upstairs. The couple loved the old furniture in the living room and the huge fireplace. They didn't see the garden. There weren't any neighbours near there.*

Tím 2: *The girl loved Barbara's beautiful library. There was also a dishwasher in the kitchen. The couple wanted to see the village. They went to the local pub. They had two glasses of champagne. The barman told them Lady Barbara's story. People thought she murdered old Mr Travers. The girl didn't want to sleep in the house. They went to a hotel that night.*

Súťažia traja hráči za daný tím. Prvý hráč je vedľa moderátora, druhý a tretí ide za dvere. Moderátor dvakrát pomaly prečíta prvému hráčovi krátky príbeh, v ktorom sa nachádza desať kľúčových slov. Pri čítaní zdôrazňuje tieto kľúčové slová. Následne je do triedy pozvaný druhý hráč. Prvý hráč prerozpráva druhému hráčovi príbeh, pričom sa snaží uviesť čo najviac kľúčových slov. Úlohou druhého hráča je čo najpresnejšie reprodukovať príbeh s čo najväčším počtom kľúčových slov. Podobne nasleduje hra aj pri treťom hráčovi. Hodnotí sa počet reprodukovaných kľúčových slov v príbehu posledného hráča, a to 1 bodom.

Hra 5: Pantomíma – Činnosti doma (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať druhy činností vykonávaných doma. Pojmy na uhádnutie: *cook, have a bath, dust, tidy up, have breakfast, rent, make the bed, heat, sweep, learn, have a shower, relax, wash up, knock, learn, play computer games.* Jednotliví hráči tímu sa striedajú pri pantomimickom vyjadrení pojmov, ktoré vidia na kartičkách. Nasledujúci hráč z tímu má jeden pokus na uhádnutie pojmu, za správny pojem získava 2 body. V prípade, že nevie odpovedať, pomôcť mu môže nasledujúci hráč, za správne pomenovanie získava 1 bod. Ostatní spoluhráči nesmú pomáhať. Ďalšie slovo znázorňuje nasledujúci hráč tímu. Po skončení prvého tímu hrá hru druhý tím.

Hra 6: Rolová hra – 1. Môj dom / 2. Dom na prenájom (10 min) Cieľ aktivity – Tím 1: Pýtať sa a odpovedať na otázky o vlastnom dome/byte (dialogický hovorený prejav ako interakcia). Tím 2: Pýtať sa a odpovedať na otázky pri súvisiace s prenajímaním domu/bytu (dialogický hovorený prejav ako transakcia).

Rolová hra 1 - tím 1: Môj dom/byt

Rolová karta - Poslucháč A: *You are a 13-year-old student. You are talking to your classmate about their house. Ask questions to find out some more information and then give answers to their questions about your flat. Use the expressions on the cards.*

Rolová karta - Poslucháč B: *You are a 13-year-old student. You are talking to your classmate about your house house. Answer their questions and then ask questions to find out some more information about their flat. Use the expressions on the cards.*

Rolová hra 2 - tím 2: Dom na prenájom

Rolová karta - Poslucháč A: *You are the owner of a beau-*

tiful old country house, Lady Barbara. You want to rent the house to a young couple from the USA, Kim and Leo. You are showing them round. Talk to Kim and answer her questions about the house. Use the expressions on the cards.

Rolová karta - Poslucháč B: *You and your husband Leo are a young couple from the USA. Your name is Kim. You want to rent a beautiful old country house in England. The owner of the house, Lady Barbara, is showing you round. Ask questions about the house. Use the expressions on the cards.*

Výrazy pre tím 1: A: **Where – live?** B: **house** A: **big - small?** B: **not very big** A: **rooms – how many?** B: **3 rooms, ...** B: **you - house?** A: **I – flat** B: **balcony?** A: **yes** B: **own bedroom?** A: **no – with sister**

Výrazy pre tím 2: Barbara: **Name - Barbara** Kim: **nice - meet** Barbara: **house – very quiet** Kim: **bathrooms – how many?** Barbara: **3 bathrooms** Kim: **library?** Barbara: **yes – first floor** Kim: **far – London?** Barbara: **20 miles** Kim: **price?** Barbara: **low, 200€/week** Kim: **OK - want**

Dvaja vybraní hráči z tímu (okrem tých, ktorí hrali hru Telefón a Grilovanie) si prečítajú informáciu na rolovej kartičke. Ich úlohou je zahrať krátku rolovú hru na danú tému, pričom vo svojich replikách musia použiť slovo alebo výrazy, ktoré vidia napísané na kartičkách. Za každé správne zakomponované slovo / výraz do dialógu získavajú 1 bod. Po skončení prvého tímu hrá hru druhý tím.

Hra 7: Koleso šťastia (10 min). Cieľ aktivity – Vyjadriť číselný odhad k prezentovanej štatistike.

Otázka č. 1: How many grams/kilograms of waste does one person living in a city produce a day? *Odpoved: By 2025 there will be 1,4 billion more people living in cities worldwide, with each person producing an average of 1,42 kg of municipal solid waste (MSW) per day – more than double the current average of 0,64 kg per day. The worldwide average is 1,2 kg (World Economic Forum, 2016).*

Otázka č. 2: How many homeless people are there worldwide? *Odpoved: The last time a global survey was attempted – by the United Nations in 2005 – an estimated 100 million people were homeless worldwide. As many as 1,6 billion people lacked adequate housing (Homeless World Cup, 2016).*

Otázka č. 3: How many per cent of houses in America are the so-called green houses? *Odpoved: Green homes comprised 23 percent of the overall residential construction market in 2013 and are expected to grow to between 26 percent and 33 percent of the market by 2016 (Proud Green Home, 2016).*

Oba tímy si vypočujú tri otázky vyplývajúce z aktuálne zverejnených štatistík na internete. Ich úlohou je odhadnúť čo najpresnejšie odpoveď na danú otázku. Prvý tipuje tím s vyšším bodovým ziskom. Druhý tím sa rozhodne, či odhaduje viac alebo menej ako prvý tím. Následne moderátor prečíta správu, v ktorej sa nachádza odpoveď na danú otázku. Kapitán tímu, ktorý bol bližšie k správnej odpovedi, má právo točiť na kolese šťastia. Tím získava vytočený počet bodov. Pri ďalšej otázke má prednosť pri tipovaní opäť tím s vyšším počtom bodov. Na rozdiel od originálnej verzie televíznej súťaže pri poslednej otázke nepoužívame

symbol 100 eur a symbol smrtky, aby sme predišli demotivovaniu poslucháčov pri možnej strate celého bodového zisku v súťaži. Záver hry (3 min): Nasleduje sčítanie celkového bodového zisku jednotlivých tímov a vyhlásenie víťazov súťaže. Víťazný tím je ocenený potleskom svojich protivníkov a pozitívnym slovným ohodnotením, najúspešnejší poslucháči môžu byť ohodnotení známku.

Záver a spätná väzba: Vyučujúci sa poďakuje poslucháčom za aktívnu účasť v súťaži, vyzdvihne niektoré zaujímavé momenty a pekné výkony, ako aj najčastejšie chyby v ústnom prejave poslucháčov. Potom položí poslucháčom nasledujúce otázky: *Páčila sa vám táto súťaž? Prečo? Ktorá hra sa vám zdala byť najľahšia / najťažšia / najzábavnejšia / najmenej zábavná? Chceli by ste si zahrať podobnú súťaž na inú tému? Akú? V čom vám táto súťaž pomohla?* Vyučujúci si pri hodnotení súťaže vytvorí písomný záznam ako podklad pre spresnenie a úpravu hry. Analyzuje primeranosť časových limitov, otázky k pravidlám hry a hodnoteniu, typické herné situácie a reakcie poslucháčov, možné varianty a modifikácie hry.

Návrh vyučovacej jednotky č. 2 - z cyklu *I love English*

Téma: Stravovanie

Podtémy: Stravovacie návyky. Mäso a mäsové výrobky. Zelenina a ovocie. Nápoje. Cestoviny a múčne výrobky. Mliečne výrobky.

Komunikačná spôsobilosť podľa SERR: Vypočúť si a podať informácie. Vybrať si z ponúknutých možností. Vyjadriť svoj názor.

Ciele: Definovať jedlá počas dňa, chody, nápoje. Opísať vlastné stravovacie návyky. Uplatňovať pravidlá súťaže a *fair-play*. Spolupracovať v skupine pri plnení úloh súťaže. Vyjadriť podporu tímovým spoluhráčom. Akceptovať výsledky súťaže. Pohybom, kresbou vyjadriť pojmy. Slovnou vyjadriť hrané pojmy. Predviesť dialóg podľa kľúčových pojmov.

Metódy: Rozhovor. Didaktická hra a súťaž. Inscenačná metóda.

Pomôcky: Obálka s číslami tímov, kartičky s pomenovaniami jedál a nápojov, karta s otázkami ku hre Grilovanie, kartičky s pomenovaniami potravín, karty s príbehmi a kľúčovými slovami ku hre Telefón, kartičky s pomenovaniami činností, karta s otázkami a odpoveďami ku hre Koleso šťastia, stopky, krieda, koleso šťastia.

Motivácia (2 min). Rozhovor: *Ktorá hra z minulej súťaže sa vám najviac páčila? Na dnešnej hodine si zahráme adaptáciu tejto súťaže I love English na tému Stravovanie.*

A. Organizačná časť k hre *I love English* (5 min)

Pokyny k organizačnej časti a k hrám sú podrobne uvedené pri jednotke č. 2.

B. Priebeh hry

Hra 1: Definície – Jedlá počas dňa a nápoje (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať jedlá a nápoje počas dňa na základe definície spoluhráča. Pojmy na uhádnutie: **starter, Coke, breakfast, milkshake, snack, hard drink, dinner, beer, milk, dessert, ice tea, supper, main dish, soft drink, syrup, alcohol, mineral water, wine.**

Hra 2: Grilovanie – Stravovacie návyky (5 min). Cieľ aktivity – Rozprávať o svojich stravovacích návykoch

(dialogický hovorený prejav ako interakcia). Otázky moderátora: **How often do you eat a day? Do you always have breakfast at home? Where do you have your lunch? Which types of food do you prefer? Do you eat enough fruit and vegetables? Can you cook any meal? Do your friends often eat junk food? Do you have a favourite drink? Do you think you are a healthy eater? Would you like to change anything in your habits?**

Hra 3: Kreslenie – Potraviny (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať jedlá na základe kresby spoluhráča. Pojmy na uhádnutie: **turkey, lettuce, mushroom, beef, plum, bacon, celery, pepper, sandwich, pork, pineapple, seafood, cabbage, bean, cauliflower, apricot, pancake, pear.**

Hra 4: Telefón (10 min.) Cieľ aktivity – Reprodukovať príbeh, zachytiť a reprodukovať kľúčové slová (monologický hovorený prejav – hovorenie ako performance). Tím 1: *Tomorrow is my birthday and I'm making a party for my friends. In a supermarket I bought three packets of crisps, two bottles of Coke, two boxes of strawberry juice and four bars of chocolate. At home I prepared some sandwiches and pancakes filled with jam. After the party one of my friends helped me wash up.*

Tím 2: *Yesterday I went to a restaurant with my friend Tom. We read the menu and then we ordered some meals. First I had a cup of coffee and Tom had a glass of wine. Then I had garlic soup and a lasagne. Tom didn't have any soup, but he ordered a bowl of chicken pasta with cheese sauce. As a dessert we had an icecream sundae.*

Hra 5: Pantomíma – Činnosti týkajúce sa varenia a stolovania (10 min). Cieľ aktivity – Pomenovať druhy činností pri varení a stolovaní. Pojmy na uhádnutie: **lay the table, go to a restaurant, have a drink, pour, be hungry, drink alcohol, be a vegetarian, wash the dishes, have lunch, be thirsty, mix, be on a diet, have a coffee, make pancakes.**

Hra 6: Rolová hra – 1. Stravovacie návyky / 2. Objednanie v reštaurácii (10 min). Cieľ aktivity – Tím 1: Pýtať sa a odpovedať na otázky o stravovacích návykoch (dialogický hovorený prejav ako interakcia). Tím 2: Objednať si menu v reštaurácii (dialogický hovorený prejav ako transakcia).

Rolová hra 1 - tím 1: Stravovacie návyky

Rolová karta - Poslucháč A: *You are a 13-year-old student. You are talking to your classmate about their eating habits. Ask questions to find out some more information and then give answers to their questions about your eating habits. Use the expressions on the cards.*

Rolová karta - Poslucháč B: *You are a 13-year-old student. You are talking to your classmate about your eating habits. Answer their questions and then ask questions to find out some more information about their eating habits. Use the expressions on the cards.*

Rolová hra 2 - tím 2: Objednanie v reštaurácii

Rolová karta - Poslucháč A: *You are a waiter in a restaurant. You are attending a customer. Ask questions about the reservation and their order. Use the expressions on the cards.*

Rolová karta - Poslucháč B: *You are a customer in a restaurant. You have a reservation for two and you*

want to order something to eat and drink. Talk to the waiter and answer their questions. Use the expressions on the cards.

Výrazy pre tím 1: A: **What - breakfast?** B: **yoghurt - cereal** A: **snack?** B: **no. - You?** A: **ham sandwich** B: **favourite meal?** B: **pizza** A: **food - dislike?** B: **spinach. - You?** A: **broccoli** B: **cook?** A: **yes - pancakes**

Výrazy pre tím 2: Waiter: **reservation?** Customer: **table for two** Waiter: **this way** Waiter: **order?** Customer: **...soup and the chicken pasta** Waiter: **to drink?** Customer: **water** Waiter: **still or ...?** Customer: **still** Customer: **coffee - for friend** Waiter: **dessert?** Customer: **chocolate cake**

Hra 7: Koleso šťastia (10 min). Cieľ aktivity – Vyjadriť číselný odhad k prezentovanej štatistike.

Otázka č. 1: How many litres of pure alcohol does a person over 15 consume in one year? Odpoved': In 2010, the worldwide total consumption was equal to 6,2 litres of pure alcohol per person 15 years and older (WHO, 2014a).

Otázka č. 2: How many per cent of the world's children aged less than 5 years are overweight or obese? Odpoved': Around 44 million (6,7 %) of the world's children aged less than five years were overweight or obese in 2012. Ten million of these children were in the WHO African Region where levels of child obesity have increased rapidly (WHO, 2014b).

Otázka č. 3: How many tons of food do consumers in industrialized countries waste every year? Odpoved': Every year, consumers in industrialized countries waste almost as much food as the entire net food production of sub-Saharan Africa (222 million vs. 230 million tons). In the USA, 30 – 40 % of the food supply is wasted, equaling more than 20 pounds of food per person per month.

Záver hry: Nasleduje sčítanie celkového bodového zisku jednotlivých tímov a vyhlásenie víťazov súťaže. Víťazný tím je ocenený potleskom svojich protivníkov a pozitívnym slovným ohodnotením, najúspešnejší

poslucháči môžu byť ohodnotení známku. (3 min)

Záver a spätná väzba: Vyučujúci sa poďakuje poslucháčom za aktívnu účasť v súťaži, vyzdvihne niektoré zaujímavé momenty a pekné výkony, ako aj najčastejšie chyby v ústnom prejave poslucháčov. Potom v rámci diskusie položí poslucháčom nasledujúce otázky: *Páčila sa vám táto súťaž? Prečo? Ktorá hra sa vám zdala byť najľahšia / najťažšia / najzábavnejšia / najmenej zábavná? Chceli by ste si zahrať podobnú súťaž na inú tému? Akú? V čom vám táto súťaž pomohla?* Vyučujúci si pri hodnotení súťaže vytvorí písomný záznam ako podklad na spravenie a úpravu hry. Analyzuje primeranosť časových limitov, otázky k pravidlám hry a hodnoteniu, typické herné situácie a reakcie poslucháčov, možné varianty a modifikácie hry. (6 min)

Na základe našej pedagogickej skúsenosti opísanej v príspevku sme došli k záveru, že využívanie aktivizujúcich metód modifikácie televíznej súťaže pri rozvíjaní jazykovej zručnosti hovorenia sa vyznačuje viacerými pozitívnymi účinkami na vyučovací proces. Počas vyučovacích hodín aplikujúcich túto metódu sme mohli pozorovať zvýšenú vnútornú motiváciu, prejavujúcu sa aktívnym záujmom o vyučovanie a spontánne prejavy radosti a uspokojenia počas hier. Významným faktorom je vnášanie aktuálnych a príťažlivých tém do vyučovania, používanie autentických materiálov s využitím dostupných informačných zdrojov, predovšetkým internetu. Poslucháči majú taktiež možnosť vžiť sa do rôznych situácií a pomocou identifikácie s rôznymi rolami ich prirodzenejšie pripraviť pre reálny život.

Považujeme za vhodné upozorniť na skutočnosť, že súčasné rozhlasové a televízne médiá ponúkajú pomerne širokú škálu rôznych súťaží, z ktorých niektoré považujeme tiež za veľmi vhodné pre adaptáciu a následné využitie na vyučovaní pri rozvíjaní jazykovej zručnosti hovorenia, napr.: Inkognito (precvičovanie otázok), Partička (rôzne *subskills*) a pod.

VYUŽITIE PIESNÍ PRI VÝUČBE ANGLICKÉHO JAZYKA

VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA PRVÚ ATESTÁCIU V PREDMETE ANGLICKÝ JAZYK

Adriána Savčaková, Obchodná akadémia, Volgogradská 3, Prešov

Piesne v cudzojazyčnej výučbe

„Nikto nevie, prečo sú piesne silné, ale každý vie, z osobného hľadiska, že sú“ (Griffiee, 1995, s. 4), pričom pravdivosť tohto tvrdenia umocňuje fakt, že v piesňach je ukrytá tak sila hudby ako aj sila textu. Dakin uvádza, že „pre väčšinu učiacich sa je spievanie alebo recitovanie rýmov oveľa jednoduchšie ako rozprávanie“ (Dakin, 1992, s. 5) a Murphey to podporuje tvrdením, že „zdá sa byť jednoduchšie jazykom spievať ako ním hovoriť“ (Murphey, 1992, s. 6), na základe čoho možno konštatovať, že jazyk sa ľahšie vyjadruje spevom ako rečou. Hudba a piesne majú teda rozhodne svoje miesto aj na vyučovacích hodinách anglického jazyka a podľa Murpheyho (1992) môžu byť rovnako užitočné, ba dokonca užitočnejšie ako tradičné učebné materiály.

Pieseň ako motivačný prostriedok – hudba zohráva na vyučovaní významnú úlohu aj ako ideálny motivačný nástroj, pričom motivácia je jedným z najpodstatnejších faktorov pri učení sa (Cranmer a Laroy, 1992). Aj autori Papa a lantorno (1993) poukazujú na dôležitosť motivácie ako jedného z najdôležitejších faktorov pri učení sa cudzieho jazyka. Medzi prostriedky, ktoré zlepšujú efektívnosť výučby a zvyšujú záujem a motiváciu študentov zaraďujú rôzne autentické materiály, medzi nimi najmä populárne piesne, ktoré považujú za nesmierne efektívne, pretože sú úzko späté s každodenným životom a najlepšie odzrkadľujú záujmy mladých ľudí, keďže sa často týkajú významných trendov v modernej spoločnosti.

Pieseň ako autentický materiál – podľa Strakovej (2013)

poskytuje cudzojazyčné vyučovanie široký priestor na využívanie rozličných typov audio a video materiálov, ktoré môžu byť použité ako autentický alebo prevzatý materiál, pričom výhodou autentických materiálov je fakt, že takéto materiály sú aktuálnym a prirodzeným zdrojom jazyka a do vyučovania tak prinášajú reálny jazyk. Anglické piesne sú nepochybne užitočným a pomerne ľahko dostupným autentickým materiálom, ktorý môže žiakom pomôcť porozumieť jazyku v reálnych podmienkach, napríklad aj v prostredí anglicky hovoriacich krajín. Pri práci s nimi sa žiaci majú možnosť stretnúť so slovami a výrazmi, ktoré nie sú súčasťou štandardných učebníc, bežne používaných pri výučbe. V texte mnohých anglických piesní sa totiž vyskytujú slangové slová, hovorové, ba aj neslušné výrazy, ktoré sú rovnako prirodzenou súčasťou každého jazyka a s ktorými sa môžu žiaci v reálnom prostredí stretnúť. *Pieseň ako prostriedok rozvoja jazykových zručností* – viacero teoretikov prirovnáva hudbu k nástroju, ktorý podporuje retenciu a produkciu jazyka a pomáha učiacim sa osvojiť si slovnú zásobu, gramatiku, zlepšovať pravopis a výslovnosť a rozvíjať jazykové zručnosti čítania, písania, rozprávania a počúvania (Cranmer a Laro, 1992). Prostredníctvom nespočetného množstva aktivít, ktoré možno pri práci s konkrétnou piesňou vytvoriť môžeme u žiakov rozvíjať jednu prípadne viacero jazykových zručností. Hancock (2000) uvádza, že pieseň môže byť použitá ako jazyková ukážka, ktorú môžu študenti analyzovať. Podľa Gadušovej a Hartánskej (1994) z pedagogického hľadiska existuje viacero dôvodov, pre ktoré by piesne mali byť súčasťou školských osnov. Môžu byť užitočným prostriedkom pri predstavovaní či opakovaní slovnej zásoby, vrátane idiomatických spojení. Zároveň môžu byť cennou pomôckou pri výučbe cudzojazyčnej výslovnosti, napríklad jednotlivých hlások, prízvuku či rytmických vzorcov v slovách a vetách. Prostredníctvom piesní možno tiež netradičným spôsobom prezentovať prípadne upevňovať vetné štruktúry a vzorce.

Druh piesní pri výučbe anglického jazyka

Existuje množstvo piesní, ktoré môžu byť použité pri výučbe na hodinách anglického jazyka, od riekaniek až po súčasnú populárnu hudbu. Rôzni autori ponúkajú rozličné pohľady na delenie hudby a piesní. Murphey vo svojej publikácii *Music and Song* (1992) napríklad ponúka mapu hudobných žánrov, v ktorej hudbu delí na populárnu, džezovú, ľudovú, gospelovú a klasickú a zároveň uvádza ich ďalšie odvetvia. Ďalšou alternatívou piesní, ktoré možno využiť pri výučbe anglického jazyka, sú tzv. džezové popevky (*jazz chants*), ktorých využitie prezentuje Carolyn Graham vo svojej publikácii *Jazz Chants* (1978). Podrobnejšie delenie piesní z metodologického hľadiska ponúka Dubin (1974), pričom uvádza tri hlavné kategórie piesní:

- piesne, ktoré zdôrazňujú fonologické aspekty jazyka (napríklad redukované -ing v rýchlej reči alebo rytmický prízvuk jazyka, prípadne porovnávajú regionálne či etnické odlišnosti jazyka),
- piesne, ktoré sa zameriavajú na gramatické vzory (patria sem piesne, pomocou ktorých je možné vyučovať rôzne gramatické štruktúry),

- piesne, ktoré sa zameriavajú na sémantické alebo významové hľadisko jazyka (t.j. príbeh alebo dej, ktorý sa v nich objavuje alebo obsahuje nejaké hlbšie myšlienky).

Existuje množstvo piesní napísaných špeciálne na účely výučby anglického jazyka. Takéto piesne však bývajú centrom kritiky kvôli nedostatku originalnosti a hudobného pôvodu. Lepším príkladom je preto súčasná hudba, ktorá oslovuje skutočný vkus učiacich sa. Piesne, s ktorými sa žiaci stretávajú a ktoré počúvajú v bežnom živote, môžu byť extrémne motivujúce aj vo výučbe. Ich texty nemusia byť vždy vhodné, keďže môžu napríklad obsahovať hanlivé slová, gramatické chyby a niekedy dokážu len okrajovo naučiť to, na čo sa učiteľ chce pri výučbe jazyka zamerať. Ich výber by sme mali preto starostlivo zvážiť.

Kritéria výberu piesní na výučbu anglického jazyka

Autorky Gadušová a Hartánská (1994) uvádzajú nasledujúce kritéria výberu vhodných piesní pri výučbe angličtiny:

1. Pieseň by mala byť vhodná na **výučbu aspoň jednej z nasledujúcich kategórií (gramatika, výslovnosť, slovná zásoba, či kultúra.)**
2. Melódia by mala byť jednoduchá na osvojenie.
3. Pieseň by mala obsahovať opakujúci sa text, prípadne ľahko zapamätateľný refrén, čo pomôže aj pomalším študentom zvládnuť aspoň časť piesne pomerne rýchlo.
4. Text piesne by mal obsahovať štandardnú angličtinu.
5. Texty piesní je potrebné voliť tak, aby ich nebolo potrebné meniť z dôvodu zaistenia štandardného jazyka či zvýšenia ich pedagogickej hodnoty.

Okrem uvedených kritérií je vhodné brať do úvahy aj vkus a priania učiacich sa, ktorí sa zapájajú do spievania s oveľa väčším odhodlaním, ak sami participujú pri výbere piesní (ibid.). Rovnaký názor zastáva Murphey (1992), ktorý tvrdí, že všetky piesne, ktoré učiteľ používa pri výučbe môžu byť motivujúce a užitočné, ale tie, ktoré žiaci poznajú a chcú počúvať, budú mať zrejme najväčší vplyv na výučbu jazyka. Z tohto dôvodu odporúča, aby sa študenti sami podieľali na výbere piesní, čo zároveň prináša množstvo výhod. Ak sú študenti zapojení do výberu piesne, majú rovnakú mieru zodpovednosti za výučbu, čo ich núti viac sa sústrediť na výučbu. Rola učiteľa v triede je pritom veľmi dôležitá. Žiaci do výučby prinášajú hudbu a piesne, kým učiteľ je zdrojom po jazykovej stránke, čo vedie k vzájomnej spolupráci a rešpektu medzi učiteľom a žiakmi. Žiak by mal byť centrom učebnej aktivity, pričom pieseň má slúžiť ako materiál a nástroj, ktorý mu pomôže pri používaní jazyka. V neposlednom rade výber piesní samotnými žiakmi môže učiteľovi ušetriť čas a prácu pri hľadaní vhodných materiálov, ktoré budú zároveň prítlačlivé pre žiakov.

Možnosti využitia piesní pri výučbe anglického jazyka

Možnosti využitia piesní pri výučbe anglického jazyka sú takmer neobmedzené. Piesne môžu byť použité na začiatku vyučovacej hodiny, napríklad ako tzv. ice-breakers, prípadne ako tzv. warm-up activities, teda zahrievacie aktivity pred samotnou výučbou jazyka.

Piesne bývajú často súčasťou anglických učebníc, prípadne pracovných zošitov a ďalších materiálov, s ktorými žiaci na hodinách anglického jazyka pracujú. Môžu byť hlavným obsahom výučby anglického jazyka, ale použité môžu byť aj v závere na ukončenie hodiny. Anglické piesne sú cenným autentickým zdrojom angličtiny ako cudzieho jazyka a existuje obrovské množstvo spôsobov ako ich využiť pri výučbe. Autori Papa a Lantorno (1993) ponúkajú nasledovné možnosti:

1. Prepísanie textu – po tom ako sa žiaci naučia pieseň, môžu sa pokúsiť vytvoriť svoje vlastné verše k melódii piesne.

2. Precvičovanie formou spievania – piesne, ktorých verše alebo refrény obsahujú gramatické štruktúry, ktoré sa viackrát opakujú sú vhodné na precvičovanie gramatiky zábavnejším spôsobom.

3. Spievaná dramatizácia – pri nižších jazykových úrovniach môže byť užitočným vyjadrovacím prostriedkom významu niektorých dejov dramatizácia piesne pomocou gest.

4. Zhrnutie obsahu piesne – ak má pieseň dobrý príbeh, žiaci ho môžu prepísať alebo prerozprávať vlastnými slovami.

5. Z priamej reči do nepriamej – niektoré piesne sú napísané celé alebo čiastočne v priamej reči. Žiaci ich teda môžu prerozprávať alebo prepísať v nepriamej reči.

6. Písanie dialógu – žiaci môžu prerobiť príbeh piesne na hru vytvorením dialógu, ktorý vychádza z ich predstáv a fantázie ako aj z príbehu piesne.

7. Pridanie riadkov – žiaci môžu v skupinách predĺžiť niektoré piesne pridaním nových veršov alebo vymyslením nových riadkov.

8. Poprehadzované riadky – takéto cvičenia sú vhodné aj pre menej pokročilých žiakov. Po tom čo sa žiaci naučia pieseň, učiteľ napíše na tabuľu žiakom text piesne v rôznom poradí.

9. Vyskladanie piesne – keď žiaci poznajú pieseň celkom dobre, môžu sa pokúsiť ju znova vystavať a to dvoma spôsobmi:

a) počúvaním spievanej verzie na magnetofóne verš po verši. Počas tohto cvičenia je nevyhnutné zastaviť nahrávku po každom verši, čím poskytneme žiakom dost času na písanie, pričom by sme to mali zopakovať dva až trikrát.

b) odvolávaním sa na kľúčové slová. Učiteľ napíše obsahovo najdôležitejšie slová na tabuľu a žiaci sa pokúsia napísať celý text piesne na základe týchto slov. Žiakov je možné povzbudiť tým, že akceptujeme zmeny slov za predpokladu, že dávajú zmysel a sedia melódii piesne.

10. Cvičenie na porozumenie a opakovanie – texty niektorých piesní pozostávajú z jedného verša, ktorý sa opakuje niekoľkokrát. Po tom ako si žiaci lepšie osvoja pieseň, učiteľ zvolá prvý riadok a trieda zaspieva celý verš.

11. Projektová práca – niektoré z piesní môžu byť stimulom pre projekty.

12. Diskusia – niektoré piesne samé vedú k diskusií a môžu byť použité ako úvod do témy a spôsob ako predstaviť novú slovnú zásobu.

13. Preklad – hoci niektorí učitelia sú proti používaniu materinského jazyka na hodinách cudzieho jazyka, mnohí žiaci obľubujú preklad textu do svojho rodného jazyka.

14. Tvorba textu – text môže byť zdrojom na tvorbu nových textov. Učiteľ vyberie refrén alebo verš piesne a odstráni všetky slová okrem tých na začiatku viet a požiada žiakov, aby ho doplnili vlastnými myšlienkami a následne porovnali s originálom.

15. Pozmenenie textu – text sa musí líšiť od pôvodného textu ale bez výraznej straty pôvodného významu.

16. Priradovanie – zhoda medzi textom a inými príkladmi je nutná. Vhodné na precvičovanie slovnej zásoby, predovšetkým neformálneho jazyka.

Modelová vyučovacia jednotka pre 1. ročník

Tematický celok: Vzťahy medzi ľuďmi, **Téma:** Priateľstvo, láska a pomoc druhým

Vyučovacia jednotka: 90 minút

Názov a interpret piesne: Fix You, Coldplay

Ciele: využiť slovnú zásobu a výrazy z textu piesne na vyplnenie úloh z pracovného listu; určiť hlavnú myšlienku textu piesne na základe ponúkaných možností a zdôvodniť svoj výber; uviesť príklady kedy a ako môžeme druhých utešiť; využiť desať ľubovoľných slov z textu piesne 'Fix You' na vytvorenie vlastného textu piesne, spolupracovať so spolužiakom pri tvorbe vlastného textu piesne; akceptovať názory a argumenty spolužiakov, napísať vlastný text piesne; zaspievať pieseň 'Fix You'

Učebné pomôcky a didaktická technika: printové materiály s aktivitami a úlohami, papiere, písacie pomôcky, anglické výkladové slovníky, notebook; reproduktor; interaktívna tabuľa, nahrávka piesne 'Fix You' od skupiny Coldplay z albumu X&Y (2005)

Priebeh vyučovacej jednotky

Pred samotným počúvaním piesne sme sa snažili podnietiť záujem žiakov pomocou zahrievacej aktivity (warm up activity), prostredníctvom ktorej sa žiaci okrem iného oboznámili s témou piesne a tým aj vyučovacej jednotky. Úlohou žiakov bolo opísať obrázok, ktorý súvisí s témou danej piesne, a ktorý sme žiakom zobrazili pomocou interaktívnej tabule. Žiakov sme upozornili, aby pri opise vychádzali z názvu piesne, ktorý je súčasťou obrázka. Žiaci mali 2 - 3 minúty na premyslenie a sformulovanie myšlienok, počas ktorých si mohli napísať oporné body a pod. Následne sme vyvolali niekoľkých žiakov, ktorí samostatne opísali daný obrázok.

Potom sme upriamili pozornosť žiakov na interpreta a jeho inšpiráciu k napísaniu tejto piesne. Pomocou interaktívnej tabule sme zobrazili krátky text, ktorý vysvetľuje, čo speváka inšpirovalo k napísaniu textu tejto piesne. Tento krátky úryvok slúžil na lepšie pochopenie významu slovného spojenia „fix you”. Žiaci následne pomocou slov s podobným významom, ktoré si vyhľadávali v anglických výkladových slovníkoch, vysvetľovali význam slova „fix” v kontexte tejto piesne.

Po oboznámení sa s témou vyučovacej jednotky žiaci dostali kópie pracovného listu s úlohami, na ktorých pracovali samostatne. Prvá úloha bola zameraná na priradovanie. Žiaci počúvali a zároveň priradovali jednotlivé časti v riadkoch 1. - 3. verša. Po priradení jednotlivých častí prvých troch veršov mali žiaci k dispozícii kompletne znenie týchto veršov. Ich úlohou bolo v druhej úlohe následne nájsť v texte uvedených veršov frázy s podobným významom, ako majú frázy uvedené

v tabuľke a vpísať ich na príslušné miesto v tabuľke. V ďalšej úlohe žiaci pracovali s refrénom piesne, v ktorom najskôr dopĺňali chýbajúce slová a po spoločnom skontrolovaní správnosti doplnených slov následne prekladali text refrénu do svojho rodného jazyka. V poslednej úlohe pracovného listu žiaci počúvali záverečnú časť nahrávky a v správnom poradí dopĺňali prázdne riadky časťami textu piesne, ktoré boli uvedené pod zadaním samotnej úlohy. Svoje odpovede si žiaci spoločne pod naším vedením kontrolovali po dokončení každej z úloh.

Z dôvodu rozvoja zručnosti rozprávania sme pri tejto konkrétnej piesni s veľmi zaujímavým textom stavili na diskusiu na základe vopred pripravených otázok. V prvej otázke zameranej na hlavnú myšlienku piesne mali žiaci k dispozícii tri možnosti. Okrem výberu správnej z ponúkaných možností bolo úlohou žiakov zároveň zdôvodniť svoju voľbu, pričom využívali informácie z textu piesne. V ďalšej otázke, ktorá sa týkala slovného spojenia „fix you“, žiaci uvádzali príklady a situácie, kedy a ako môžeme človeka utešiť. Žiaci najskôr diskutovali vo dvojiciach a potom si spoločne v rámci triedy pod naším vedením porovnávali svoje odpovede a argumenty.

Pri nasledujúcej úlohe zameranej na písanie žiaci pracovali vo dvojiciach. Žiaci počúvali pieseň a zapísali si ľubovoľných desať slov, ktoré v nej zachytili. Tie potom využívali ako základnú slovnú zásobu pri písaní textu vlastnej piesne. Na písanie sme stanovili časový limit 10 minút, pričom rozsah a konkrétnu tému sme nechali na voľbe žiakov. Následne jeden z dvojice žiakov prečítal text vlastnej piesne, pričom žiaci sa vzájomne počúvali. Kontrole sme venovali 10 minút a zopár žiackych prác sme ohodnotili známku. Dvojice, ktoré nestihli text dokončiť v priebehu vyučovacej jednotky, dostali zadanie dokončiť ho za domácu úlohu a prezentovali do na nasledujúcej vyučovacej hodine. Po dokončení všetkých aktivít a úloh sme vyzvali žiakov, aby sme si pieseň Fix You zaspievali spoločne, pred tým sme im rozdali kompletný text tejto piesne.

Modelová vyučovacia jednotka pre 2. ročník

Tematický celok: Vzťahy medzi ľuďmi, **Téma:** Partnerské vzťahy – rozchod partnerov

Vyučovacia jednotka: 90 minút

Názov a interpret piesne: Somebody That I Used To Know, Gotye

Ciele vyučovacej jednotky: využiť slovnú zásobu a frázové slovesá z textu piesne na vyplnenie úloh v pracovnom liste; vytvoriť otázky týkajúce sa vzťahov medzi mužmi a ženami využitím frázových slovies z textu piesne; diskutovať o vzťahoch medzi mužmi a ženami, spolupracovať; argumentovať a brániť svoj názor; akceptovať názor spolužiaka, napísať neformálny list speváčkovi; zaspievať pieseň 'Somebody That I Used To Know'

Učebné pomôcky a didaktická technika: printové materiály s aktivitami a úlohami, papiere; písacie pomôcky; anglické výkladové slovníky, notebook; reproduktor; interaktívna tabuľa, nahrávka piesne 'Somebody That I Used To Know' od speváka Gotye z albumu Making Mirrors (2012)

Priebeh vyučovacej jednotky

Žiakom sme prostredníctvom interaktívnej tabule zobrazili obrázok a žiaci predpovedali tému piesne, ktorou je rozchod partnerov. Pokračovali sme motivačným rozhovorom na tému *Partnerské vzťahy a rozchody*, v rámci ktorého sme sa žiakov opýtali, či poznajú nejaké anglické piesne týkajúce sa rozchodov. S odpoveďou na tieto otázky sme im pomáhali menovaním niekoľkých interpretov ako Whitney Houston, Eminem ft. Rihanna a pod. a žiaci hádali konkrétne názvy piesní. Následne pridali zopár ďalších príkladov, ako Don't Speak od skupiny No Doubt, Nothing Compares to You od Sinéad O'Connor a pod. Následne sme sa žiakov opýtali, či poznajú austrálskeho speváka menom Gotye a niektorú z jeho piesní. Aj keď nie všetci, veľa žiakov speváka poznalo, pričom uviedli, že poznajú len jednu pieseň od daného interpreta a ako sme predpokladali išlo práve o pieseň Somebody That I Used To Know, ktorá je dodnes hitom rebríčkov hitparád. Žiakov sme informovali, že na vyučovacej jednotke budú pracovať práve s touto piesňou, ktorej text zahŕňa problematiku partnerských vzťahov a ich rozpadu.

V ďalšej časti vyučovacej jednotky žiaci pracovali so samotným textom piesne. Každému z nich sme rozdali kópiu pracovného listu s úlohami týkajúcimi sa textu piesne, ktoré boli zamerané na precvičovanie a upevňovanie slovných zásob z textu piesne ako aj frázových slovies, ktoré žiaci následne využívali pri argumentácii v rámci rozprávania a písania. Pri vypracúvaní jednotlivých úloh žiaci pracovali samostatne a pri práci využívali anglické výkladové slovníky. V prvej z nich žiaci dopĺňali chýbajúce časti viet slovami uvedenými v zátvorkách, pričom ich doplnením zároveň získali kompletný text prvého verša piesne. V druhej úlohe žiaci najskôr v každom riadku príslušného verša vyberali a krúžkovali jediné správne z dvoch zvýraznených slov. Úplné a správne znenie textu druhého verša však žiaci získali až po dokončení druhej časti tejto úlohy a to konkrétne doplnením chýbajúcich častí textu opozitami slov uvedených v zátvorkách. Ďalšia úloha v rámci daného pracovného listu bola zameraná na prácu s frázovými slovesami, ktoré sú dôležitou súčasťou tejto piesne. Žiaci v nej najprv priradzovali jednotlivé frázové slovesá k ich definíciám. V druhej časti tejto úlohy nahrádzali zvýraznené frázy v texte refrénu a tretieho verša piesne frázovými slovesami uvedenými v časti pod samotným zadaním úlohy, pričom jednotlivé frázy predstavovali definície daných frázových slovies. Záverečná úloha pracovného listu bola zameraná na slovnú zásobu a jej význam. Žiaci v nej priradzovali zvýraznené slová v refréne piesne k ich definíciám uvedeným v tejto úlohe. Všetky úlohy sme spoločne so žiakmi skontrolovali bezprostredne po dokončení každej z nich.

V nasledujúcej fáze vyučovacej jednotky si žiaci rozvíjali zručnosti rozprávania formou otázok a odpovedí. Využitím frázových slovies z tretej úlohy žiaci pripravili tri otázky týkajúce sa vzťahov medzi mužmi a ženami. Následne si vo dvojiciach vzájomne kládli a odpovedali na dané otázky. Táto aktivita trvala 15 minút, pričom v rámci kontroly sme sa prechádzali po triede, počúvali a v prípade potreby aj pomáhali a usmerňovali jednotlivé dvojice žiakov. V záverečnej písomnej úlohe žiaci

písali spevákovi neformálny list v rozsahu 50 - 100 slov, v ktorom mu navrhovali ako získať jeho bývalú priateľku späť. Žiakom sme zadali časový limit 20 minút, svoje výsledné práce prezentovali na nasledujúcej vyučovacej hodine anglického jazyka. Po dokončení všetkých úloh sme žiakom rozdali kompletný text piesne a prehrali celú pieseň, ktorú sme si spoločne zaspievali.

Súčasnú anglickú populárnu pieseň predstavujú hotový a ľahko dostupný zdroj autentického jazyka a na hodinách anglického jazyka sa dajú využiť nespočetným množstvom spôsobov. Ako sa ukázalo, žiaci obľubujú učenie prostredníctvom piesní. Aby však dokázali autentické anglické piesne využívať samostatne a čo najefektívnejšie aj v reálnom živote, je podľa nás vhodné, aby im učiteľia v priebehu vyučovania predstavili možnosti práce s takýmto typom materiálu.

Z teoretických ako aj praktických poznatkov, ktoré sú súčasťou tejto práce vyplýva, že využívanie piesní pri

výučbe anglického jazyka poskytuje priestor na učenie sa, opakovanie či upevňovanie slovnej zásoby, gramatických javov a pod. a zároveň pomáha rozvíjať receptívne aj produktívne zručnosti učiacich sa, čo podnecuje osvojovanie si angličtiny ako cudzieho jazyka. Piesne môžu navyše žiakom prezentovať typické znaky, zvyklosti, tradície, kultúru či históriu anglicky hovoriacich krajín, prirodzeným spôsobom zvyšovať ich záujem o dané krajiny a viesť ich k rešpektu a tolerantnosti voči nim.

Anglické piesne pri výučbe angličtiny ako cudzieho jazyka sú však nielen cenným učebným zdrojom, ale ich úloha spočíva aj vo vytváraní bezpečného a motivujúceho učebného prostredia, čo vedie k budovaniu sebadôvery, rozvoju tvorivosti či spontánnej prejavu. Piesne posilňujú vzťahy medzi spolužiakmi a pomáhajú vytvárať príjemnú a pohodovú atmosféru v triede, pri ktorej sa žiaci učia prirodzene bez pocitu akéhokoľvek tlaku či strachu zo zlyhania a neúspechu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- CRANMER, D. a C. LAROY, 1992. *Musical Openings*. Harlow: Longman Pilgrims Language Courses. ISBN 0 585 07504 1.
 DAKIN, J., 1992. *Songs and Rhymes for the teaching of English*. Harlow: Longman Group Ltd.
 DUBIN, F., 1974. Pop, Rock, and Folk Music: An Overlooked Resource. In: *English Teaching Forum*, roč. 12, č. 3, s. 1-5.
 GADUŠOVÁ, Z. a J. HARTÁNSKÁ, 1994. *Methodology of Teaching English As a Foreign Language*. Nitra: Vysoká škola pedagogická, Fakulta humanitných vied. ISBN 80-88738-43-1.
 GRAHAM, C., 1978. *Jazz Chants*. New York: Oxford University Press. ISBN 0 195 02407 9.
 GRIFFEE, D. T., 1995. *Songs in action*. Hertfordshire: Phoenix ELT, 1995. ISBN 9780139509162.
 HANCOCK, M., 2000. *Singing grammar: Teaching Grammar through Songs*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0521625424.
 MURPHEY, T., 1992. *Music and Song*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 0194370550.
 PAPA, M. a G. IANTORNO, 1993. *Famous British & American songs*. London: Longman Group Ltd. ISBN 0 582 79088 3.
 STRAKOVÁ, Z., 2013. *Introduction to Teaching English as a Foreign Language*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-0897-9.

VPLYV PROJEKTOVÉHO VYUČOVANIA NA ZVYŠOVANIE MOTIVÁCIE A ÚROVNE SLOVNEJ ZÁSoby V PREDMETE NEMECKÝ JAZYK

VÝTAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA DRUHÚ ATESTÁCIU V PREDMETE NEMECKÝ JAZYK

Martina Kostková, Hotelová akadémia Otta Brucknera, Kežmarok

E-mailové projekty vo vyučovaní nemeckého jazyka

Vplyv masovokomunikačných prostriedkov a IKT na život moderného človeka je v súčasnej dobe veľmi výrazný. Mnohí odborníci diskutujú o tom, či v tejto sfére existujú nejaké limity. Elektronická pošta bola jednou z prvých služieb na internete a dodnes patrí k najpopulárnejším formám komunikácie prostredníctvom internetu. Bolo len otázkou času, kedy táto možnosť nájde svoje využitie vo výchovno-vzdelávacom procese. Grüner a Hassert opisujú e-mailové projekty ako jedinečnú možnosť na reálne komunikačné podnety, pri ktorých môžu žiaci využiť a aplikovať získané jazykové vedomosti. Predovšetkým tzv. nové médiá (počítač, tablet, mobilný telefón, internet a pod.) sa v priebehu niekoľkých rokov stali neodmysliteľnou súčasťou nášho života. Ich zmyslu-plná aplikácia vo vyučovaní podporuje samostatnosť, aktivitu, autentickosť a interkultúrne povedomie žiakov. Neustále sa zvyšujúci vplyv IKT kladie vysoké nároky na kvalifikáciu učiteľov.

Chrissou (2005) prikladá e-mailovým projektom veľmi veľký význam. Charakterizuje ich ako kooperatívnu prácu dvoch alebo viacerých partnerských skupín, ktoré riešia zadanú úlohu v cudzom jazyku v priebehu určeného časového obdobia. Na konci tohto obdobia spravidla prezentujú výsledný produkt projektu. Tá-

to spolupráca predstavuje istý druh autentického vyučovania, pretože žiaci sa dostávajú do kontaktu s reálnymi komunikačnými podnetmi. Okrem toho sa tradičné vyučovanie výrazne modifikuje integrovaním nových médií, ktoré pomáhajú optimalizovať osvojovanie si nových vedomostí, zručností, návykov a postojov žiakov. Rýchly prenos informácií, minimálne finančné výdavky, flexibilita počítačových technológií a multimédiá prispievajú k zefektívneniu moderného projektového vyučovania vo forme e-mailových projektov. Bubenheimer (2001) uvádza tri základné aspekty orientujúce sa na ciele e-mailových projektov vo vyučovaní nemeckého jazyka: Autentická komunikácia. Krajinnoveda „z prvej ruky“. Motivácia učiacich sa. Všetky druhy e-mailových projektov majú niekoľko spoločných znakov. Aspekt autentického komunikácie azda najviac ovplyvňuje rozhodnutie aplikovať vo vyučovaní nemeckého jazyka e-mailové projekty. Bežné vyučovanie sa často obmedzuje iba na simuláciu, teda ak dostanú žiaci za úlohu napísať list, príp. e-mail, adresát je iba fiktívny a žiaci nedostanú odpoveď, spätnou väzbou je iba učiteľom opravený text. Na druhej strane, e-mailové projekty umožňujú žiakom komunikovať so skutočným publikom, takže na vyučovaní je zabezpečená interakcia. Význam-

ným motivačným prvkom je možnosť nadviazať reálne kontakty s rovesníkmi z iných krajín. Samozrejmosťou sú aj krajinovedné a interkultúrne komponenty takto koncipovaného jazykového vzdelávania, ktoré zabezpečujú autenticnosť obsahu učiva. Autentický pohľad žiakov, ktorí sú zároveň občanmi danej krajiny, poskytuje reálne informácie o jej kultúrno-spoločenských podmienkach. Takéto informácie nemožno nájsť takmer v žiadnej učebnici. Jedným z najrozhodujúcejších faktorov umožňujúcim realizáciu e-mailového projektu je pripojenie organizácie na internet. S tým bezprostredne súvisí disponovanie dostatočným množstvom počítačov. Okrem toho je potrebné zabezpečiť, aby bola počítačová miestnosť v čase trvania projektu danej skupine žiakov vždy podľa potreby k dispozícii. To si často vyžaduje komunikáciu s ostatnými vyučujúcimi a vedením školy, pretože sa s najväčšou pravdepodobnosťou nevyhne dočasným menším, resp. väčším úpravám v rozvrhu.

Mnohokrát sa diskutuje o tom, či je možné realizáciu e-mailových projektov precvičovať a rozvíjať všetky základné zručnosti typické pre výučbu cudzieho jazyka. Je jasné, že sa v prvom rade zameriavame na rozvíjanie písania a čítania. Žiaci píšu reálnemu adresátovi texty listového charakteru a neskôr si prečítajú odpovede svojich partnerov v podobe rovnakých autentických a didakticky nespracovaných textov. Z didaktického hľadiska má táto aktivita význam ako súčasť priebežnej prípravy na maturitnú skúšku, keďže zadanie úlohy v písomnej časti internej maturitnej skúšky môže mať podobu osobného, resp. úradného listu alebo e-mailu. No tieto texty sa môžu stať aj podnetom na diskusiu na vyučovacej hodine, prípadne môžu žiaci niektoré listy aj nahlas prečítať. Kolář a Vališová (2009) vo svojej analýze vyučovania zdôrazňujú práve dôležitosť vytvárania prostredia priaznivého pre dialóg, čo môže mať pozitívny vplyv na zlepšenie pracovnej klímy v triede. Tým pádom je možné na vyučovacej hodine rozvíjať aj rozprávanie a počúvanie. Okrem toho sa domnievame, že e-mailové projekty môžu mať významný podiel na zvyšovaní motivácie žiakov učiť sa cudzí jazyk, čo sa v praktickej časti našej práce pokúsime aj dokázať. V súvislosti s časovým priebehom takýchto projektov možno špecifikovať nasledovné fázy projektu:

1. Príprava projektu

- a) plánovanie – zásadný predpoklad úspešného projektu, žiaci by sa mali podieľať na formulácii názvu, témy a cieľov projektu, výber partnerov, časový plán, frekvencia korešpondencie, výsledný produkt, atď. S tým úzko súvisí niekoľko otázok, ktoré musí učiteľ na začiatku projektu vyriešiť (dlhodobý – krátkodobý projekt, multilaterálny, alebo bilaterálny projekt, korešpondovať budú jednotlivci, alebo skupiny žiakov, obsahová flexibilita, alebo pevne zadané úlohy, orientácia iba na cudzí jazyk, alebo interdisciplinárne zameranie, kontrola textov učiteľom, alebo žiadna „cenzúra“, výlučne e-mailový projekt, alebo využitie ďalších médií a pod.),
- b) nadviazanie kontaktu – ak škola disponuje kontaktmi k partnerským školám, veľmi to uľahčí situáciu, v opačnom prípade je potrebné využiť

všetky dostupné možnosti na vyhľadávanie partnerov (webové stránky konkrétnych vzdelávacích inštitúcií v zahraničí, Goetheho inštitút a pod.),

- c) koordinácia – na dosiahnutie cieľov je nevyhnutná podrobná diskusia s projektovým partnerom, ktorá bezprostredne súvisí s priebehom projektu (aktivity učiteľov, aktivity žiakov, vzájomná interakcia medzi projektovými partnermi, akceptovanie časového rozvrhnutia jednotlivých aktivít, trvania projektu a frekvencie korešpondencie resp. komunikácie, obsah a forma cieľového produktu a spôsob jeho prezentácie a pod.).

2. Realizácia projektu – na úvod je potrebné navzájom predstaviť jednotlivých členov skupín všetkých projektových partnerov, potom prebehne samotná fáza aktivít (vzájomná komunikácia, rešeršovanie, spracovanie čiastkových úloh, výmena informácií, diskusia o spôsobe ukladania dokumentov a prezentácie produktu atď.)

3. Evaluácia projektu – zhodnotenie splnenia stanovených cieľov, možnosť vyplnenia dotazníka žiakmi, verbalizácia nedostatkov a návrhov na zlepšenie, vyzdvihnutie pozitívnych faktorov projektu, atď.

Dôsledná metodicko-didaktická príprava projektu je znakom profesionálneho prístupu učiteľa k riešeniu problematiky. Chrissou (2005) dáva do pozornosti sedem metodických aspektov, ktoré by mal učiteľ brať pri príprave projektového vyučovania do úvahy:

- **Časový rámec:** projekty môžu byť krátkodobé i dlhodobé, v princípe by mali e-mailové projekty trvať niekoľko týždňov, až mesiacov (najmä pri prvej konfrontácii s projektovým vyučovaním sa odporúča uprednostniť krátkodobé projekty).
- **Projektoví partneri:** zohľadnenie faktorov ako napr.: jazyková úroveň, pracovný jazyk môže byť pre všetkých partnerov cudzím jazykom, resp. je tu alternatíva voľby partnera, pre ktorého bude pracovný jazyk materinským jazykom. Príliš veľké jazykové rozdiely negatívne vplyvajú na priebeh projektu. Určenie počtu projektových partnerov.
- **Sociálne formy práce:** odporúča sa buď práca vo dvojiciach, alebo skupinová práca, pretože majú pozitívny vplyv na motiváciu a kreativitu žiakov, interakcia má pri učení rozhodujúci význam, v malých skupinách je možné vytvárať a zároveň overiť si individuálne hypotézy a hľadať kompromisy, odbúravajú sa jazykové bariéry žiakov, voľba správnej sociálnej formy pomôže optimalizovať proces učenia sa, dôležitým faktorom je aj rozdelenie úloh medzi jednotlivých členov skupiny, čím vedieme žiakov k zodpovednosti, samostatnosti a kreativitě, úlohy by mali byť diferencované a rešpektovať individualitu žiaka, svoj význam má však aj frontálne vyučovanie, najmä pri plánovaní jednotlivých fáz, prezentovaní lexikálnych jednotiek, ktoré by žiaci mali v práci používať, pri priebežnom hodnotení projektu a pri riešení problémov.
- **Voľba témy:** je dôležité zapojiť do rozhodovania žiakov, pretože sa tým dokážu ľahšie identifikovať s celým projektom, čo zvýši ich motiváciu, významným faktorom je podpora kritického myslenia, vyjadrenie vlastného názoru, diskusia, hľadanie kom-

promisov, rešpektovanie názoru iných a schopnosť nájsť všeobecne akceptovateľné riešenie, pri voľbe témy je potrebné orientovať sa na praktický život, skúsenosti žiakov, oblasti im blízke a podľa možnosti sa vyhýbať faktickým témam (historické, príp. čisto štatistické údaje a pod.).

- **Voľba médií:** do úvahy prichádzajú tradičné médiá (tabuľa, nástenné noviny), ako aj moderné médiá (počítač, projektor, interaktívna tabuľa a pod.), informačné zdroje môžu byť multimedialne (audio, video, text, obraz), ich triedenie síce zaberie viac času, no pozitívne vplýva na priebeh projektu (zapojením viacerých zmyslov sa učíme ľahšie a dosiahneme lepšie výsledky).
- **Korektúra:** správne zvolená miera zásahov do žiakových aktivít a ich priebežná korektúra závisí od pedagogického majstrovstva učiteľa a od vzájomnej dohody jednotlivých mentorov projektu, cieľom korektúry síce nie je produkcia bezchybných textov, no v každom prípade je zmysluplná najmä kvôli spätnej väzbe a celkovému progresu, deficitu v oblasti lexikálnych jednotiek môžu viesť k tomu, že partneri nepochopia význam slov, resp. vytvorených slovných spojení a viet, písanie má mať funkciu autenticky napísanej a sprostredkovanej myšlienky, korektúra neformálnych textov nie je až taká potrebná, ako v prípade formálnych textov.
- **Hodnotenie:** aj v projektovom vyučovaní má svoje významné miesto kontrola úrovne dosiahnutých vyučovacích cieľov, hodnotiť sa má nielen obsah, ale aj úroveň slovných zásob a schopnosť jej pohotového a vhodného používania.

E-mailový projekt „Das Bild der Anderen“ – Obraz tých druhých

E-mailový projekt „Das Bild der Anderen“ je výborným príkladom projektu s medzinárodnou účasťou. V roku 1988 prišla skupina nadšencov amsterdamskej univerzity s nápadom zlepšiť vyučovanie „opustením“ bežnej triedy a prežívaním každodennej reality. Tak vznikol Európsky školský projekt (European Schools Project – ESP). Jeho súčasťou sa o rok neskôr stal projekt „Das Bild der Anderen“ – Obraz tých druhých. Projekt je určený skupinám žiakov, ktorí sú približne v rovnakom veku a nemčinu sa učia ako cudzí jazyk. Partneri z nemecky hovoriacich krajín teda na projekte nesmú participovať. Princíp projektu spočíva v posielaní tematických e-mailov rovesníkom z partnerskej školy. Häusermann a Piepho (1996) v tejto súvislosti spomínajú výraz „Freies Erzählen“ (voľné rozprávanie), hoci v prípade tohto projektu je toto rozprávanie do istej miery determinované učiteľom zadanou témou. Témy sú didakticky spracované a umožňujú žiakom precvičovať a dopĺňať slovnú zásobu a aplikovať ju v písomnej komunikácii s reálnym korešpondentom. Ciele projektu možno opísať nasledovne:

- a) motivovať žiakov komunikovať v nemeckom jazyku už po prvých dňoch výučby,
- b) vytvoriť si reálny obraz o rovesníkoch žijúcich v inej krajine, spoznať ich kultúru, spôsob života, každodenné problémy, odbúravať predsudky a uvedomiť si úroveň vlastných postojov a tolerancie k inej

kultúre,

- c) zdokonaľiť si úroveň ovládania gramatických štruktúr, rozšíriť si slovnú zásobu, aplikovať ju v autentickej písomnej komunikácii s reálnym partnerom,
- d) umožniť aj slabším žiakom zažiť pocit z dosiahnutého úspechu, odbúravať stres a strach súvisiaci s cudzím jazykom, posilňovať sebavedomie a schopnosť aplikovať naučené v praxi,
- e) posilniť motiváciu a učiť sa nemecký jazyk formou autentickej komunikácie.

Plán e-mailového projektu „Das Bild der Anderen“

Po splnení všetkých potrebných podmienok na realizáciu projektu sme spoločne s partnermi z dánskej školy Vinderup realskole v meste Vinderup vypracovali nasledovný plán nášho spoločného projektu:

Október 2015: vytvorenie partnerských skupín, resp. dvojíc; VJ venovaná téme Ja a moja rodina (práca na hodine, spracovanie 1. e-mailu, ktorý bude obsahovať základné informácie o sebe a svojej rodine); výmena prvých e-mailov medzi jednotlivými partnermi (zodpovední vyučujúci); analýza e-mailu č. 1

November 2015: VJ venovaná téme Môj voľný čas a hobby; výmena e-mailov; analýza e-mailu č. 2

December 2015: VJ venovaná téme Moja škola; spracovanie prezentácie o škole (skupinová práca); výmena e-mailov a prezentácií; analýza e-mailu č. 3

Január 2016: VJ venovaná téme Jedenie a pitie; spracovanie videa na tému Môj obľúbený recept; výmena e-mailov a videí; analýza e-mailu č. 4

Február 2016: VJ venovaná téme Môj všedný deň; spracovanie plagátu k danej téme; výmena e-mailov a plagátov; analýza e-mailu č. 5

Marec 2016: VJ venovaná téme Bývanie; spracovanie interview na tému Aký je tvoj vysnívaný dom?; výmena e-mailov; analýza e-mailu č. 6

Apríl 2016: VJ venovaná téme Nakupovanie; spracovanie nákupného zoznamu; výmena e-mailov; analýza e-mailu č. 7

Máj 2016: VJ venovaná téme Moje prázdniny; výmena e-mailov; analýza e-mailu č. 8; evalúcia projektu

Ukážka vyučovacej jednotky č. 1

Téma: Partnerská škola a krajina

Špecifické ciele: Pomocou internetu vyhľadať najdôležitejšie informácie o partnerskej krajine a porozprávať o nej. Pri opise partnerskej krajiny dbať na správne používanie geografických názvov, určitého a neurčitého člena a časovaných slovičiek. Vhodne použiť novú slovnú zásobu, ktorá sa týka témy. Nájsť vhodný spôsob komunikácie, rešpektovať názor partnera a nekonfliktne argumentovať, resp. vedieť presadiť vlastný názor. Spoznávať kultúru, zvyky, obyčaje, históriu, atď. partnerskej krajiny. V skupinách vypracovať krátku prezentáciu o partnerskej krajine.

Organizácia VJ (90 min.)

Učiteľ: Pomocou počítača a projektora ukáže žiakom obrázok:

(http://www.goethe.de/ins/pl/pro/bild/GI_Arbeitsblaetter_23_02_06_150dpi.pdf),

ktorý sa týka projektu „Das Bild der Anderen“ Žiaci: Odpovedajú na otázku „Čo vieme o našej partnerskej

krajine?" (8 min.)

Učiteľ: Rozdelí žiakov do trojčlenných skupín a rozdá im zadanie úloh rešerše (pre každú skupinu iné zadanie) súvisiacej s partnerskou krajinou **Dänemark**:

Gruppe A:

1. Wie lautet der offizielle Name von Dänemark?
2. Wo liegt Dänemark?
3. Welche Nachbarländer hat Dänemark?
4. Wie viele Einwohner hat Dänemark?
5. Wie groß ist Dänemark?

Gruppe B:

1. Wie heißt die Hauptstadt von Dänemark?
2. Wer ist das Staatsoberhaupt von Dänemark?
3. Wie heißt die dänische Währung?
4. Wie sieht die dänische Flagge aus?
5. Wie heißt die dänische Flagge?

Gruppe C:

1. Wie viele Inseln hat Dänemark?
2. Wie heißt die bekannteste dänische Speise?
3. Was ist das dänische Nationalgericht?
4. Was trinken die Dänen am liebsten?
5. Wie heißt der bekannteste dänische Schriftsteller?

Gruppe D:

1. Wo können wir die „Kleine Meerjungfrau“ finden und was ist das?
2. Welche Verkehrsmittel können wir in Dänemark benutzen?
3. Wie lang ist die dänische Nordseeküste?
4. Nennen Sie 3 dänische Universitäten.
5. Nennen Sie 3 Werke von Hans Christian Andersen.

Žiaci: Pomocou počítača a internetu vypracujú úlohy a pripraví krátku prezentáciu o partnerskej krajine, v skupinách prezentujú výsledky rešerše (45 min.)

Učiteľ: Vyzve žiakov, aby na základe vlastného názoru ohodnotili prezentácie svojich spolužiakov a svoje hodnotenie podložili vhodnými argumentmi.

Žiaci: Vyjadria svoj názor k prezentovaným informáciám, ohodnotia spolužiakov – vyberú najlepšiu prezentáciu a svoje rozhodnutie argumentujú (7 min.)

Učiteľ: Frontálne kladie žiakom otázky o partnerskej krajine a vyzýva ich k porovnaniu jednotlivých faktov s našou krajinou. Žiaci: Odpovedajú na otázky, hľadajú podobné, resp. rozdielne znaky medzi partnerskou a ich vlastnou krajinou, pokúšajú sa o vyjadrenie vlastného názoru k niektorým informáciám (15 min.)

Ukážka vyučovacej jednotky č. 2

Téma: Ja a moja rodina

Špecifické ciele: Predstaviť seba a svoju rodinu a napísať o nej. Pri opise svojej rodiny využívať osvojenú slovnú zásobu, používať správne tvary časovaných slovies v prítomnom čase a určité a neurčité členy v nominatíve, resp. v akuzatíve. Nájsť vhodný spôsob komunikácie, rešpektovať názor partnera a nekonzfliktne argumentovať, resp. vedieť presadiť vlastný názor. Spoznávať kultúru, zvyky, obyčaje, históriu atď. partnerskej krajiny. Napísať e-mail s informáciami o sebe a svojej rodine. Vytvoriť vhodné „W-otázky“ pre partnera.

Organizácia VJ (90 min.)

Učiteľ: Pomocou počítača a projektora prezentuje žiakom myšlienkovú mapu, ktorá sa týka témy Rodina.

Formou brainstormingu vedie žiakov k vytváraniu rôznych výrazov súvisiacich s témou. Žiaci: Hľadajú slová, ktoré im ako prvé napadnú pri otázke: Čo je podľa vás typické pre rodinu? Neskôr každý z nich vytvorí jednu vetu, v ktorej sa daný výraz nachádza. (10 min.)

Učiteľ: Rozdá žiakom pracovné listy s typickými slovnými spojeniami, ktoré sa používajú pri písaní e-mailov. Odpovedá na prípadné otázky a rieši spolu so žiakmi nejasnosti. Žiaci: Prezrú si pracovné listy a v prípade potreby kladú otázky k slovnej zásobe. (5 min.)

Učiteľ: Rozdelí žiakov do dvojíc a rozdá im prac. list so vzorovými otázkami a odpoveďami.

(http://www.goethe.de/ins/pl/pro/bild/GI_Arbeitsblaetter_23_02_06_150dpi.pdf)

Vyzve žiakov, aby vytvorili a zahráli dialóg a daný pracovný list využili ako podnet. Koriguje prípadné nedostatky. V ďalšej časti žiakov, aby ďalej pracovali vo dvojiciach a rozdá im pracovné listy k téme Ja a moja rodina.

(http://www.goethe.de/ins/pl/pro/bild/GI_Arbeitsblaetter_23_02_06_150dpi.pdf)

Vyzve žiakov, aby si pozreli pracovné listy a doplnili zoznam o vlastné podnety a nápady. Koriguje prípadné nedostatky v gramatike a štylistike vytvorených viet. Žiaci: prezrú si pracovný list s otázkami, nejasnosti riešia s učiteľom, resp. medzi sebou, vytvoria modelový dialóg a predvedú ho pred triedou. Vo dvojiciach diskutujú o tom, čo by bolo možné k danej téme použiť pri písaní e-mailu a doplnia hotový pracovný list o ďalšie návrhy. V prípade potreby konzultujú s učiteľom gramatickú a štylistickú správnosť vytvorených viet. (10 min. + 20 min.)

Učiteľ: Vyzve postupne všetky dvojice, aby prezentovali výsledky svojej práce a navrhli doplniť zoznam slovnej zásoby k téme Ja a moja rodina o vlastné nápady, ktoré by mohli byť obsahom prvého e-mailu. Spolu so žiakmi realizujú korektúru prípadných gramatických i štylistických nedostatkov. Žiaci: Postupne predstavujú svoje návrhy, vytvárajú vety k téme Ja a moja rodina a spolu s učiteľom dbajú na gramatickú a štylistickú správnosť. Členovia dvojíc postupne prichádzajú ku katedre a zapisujú správne vety do počítača. Výsledok sa objaví na interaktívnej tabuli, resp. premietacom plátne. Na záver žiaci uložia dokument na USB a učiteľ im ho pošle e-mailom. (30 min.)

Učiteľ: Zadá žiakom domácu úlohu: napísať prvý e-mail partnerom z partnerskej školy na tému Ja a moja rodina. Upozorní ich na to, aby nezabudli klásť partnerom otázky, aby zachovali správnu štruktúru e-mailu a nezabudli na úvodné i záverečné frázy. Žiaci: Poznačia si zadanie domácej úlohy a robia si poznámky k téme. V prípade potreby kladú otázky. (10 min.)

Učiteľ: Ohodnotí najaktívnejších žiakov ústne, bodmi, resp. známku. (5 min.)

Ukážka vyučovacej jednotky č. 3

Téma: Ja a moja rodina

Špecifické ciele: Analyzovať čiastkové projektové produkty – e-mail, získať spätnú väzbu a zrealizovať korektúru nedostatkov. Uviesť nedostatky v obsahovej, gramatickej a štylistickej časti práce. Formulovať gramatické javy, ktoré sa javia ako problémové. Urobiť

rozbor chýb a navrhnúť alternatívne gramaticky a štylisticky správne riešenie. Vhodne kriticky zhodnotí kvalitatívnu úroveň vytvorených e-mailov. Komunikovať v skupine, vypočúť si názor spolužiakov, kriticky ho zhodnotiť a nekonfliktne navrhnúť vlastné riešenie a zargumentovať ho. V skupinách vypracovať alternatívny vzorový e-mail rešpektujúc pritom gramatické i štylistické zákonitosti jazyka. Vypracovať gramatické úlohy súvisiace s precvičovaním problémových oblastí.

Organizácia VJ (90 min.)

Učiteľ: Pomocou počítača a projektora ukáže žiakom príklad napísaného e-mailu, vysvetlí spôsob práce v skupinách – analýzu chýb, krátky zoznam najčastejších problémov, návrh a vytvorenie alternatívnych riešení, napísanie vzorového e-mailu. Žiaci: V prípade potreby kladú učiteľovi otázky k nasledujúcej úlohe, robia si poznámky. (15 min.)

Učiteľ: Rozdelí žiakov do 4 trojčlenných skupín, rozdá každej skupine vytvorený e-mail a v prípade potreby reaguje na prípadné otázky. Koriguje prípadné nedostatky v gramatike a štylistike vytvorených viet. Po skončení prvej časti práce v skupinách vyzve jednotlivé skupiny, aby prezentovali výsledky svojej práce. Koriguje a dopĺňa v prípade potreby žiacke výpovede a navrhuje alternatívne riešenie.

Žiaci: Prezrú si v skupinách vytvorené e-maily, urobia rozbor chýb, diskutujú o návrhoch na ich riešenie, vytvoria alternatívne vety a nakoniec napíšu vzorový e-mail, pričom dbajú na gramatickú, obsahovú a štylistickú správnosť vytvorených viet. Prezentujú výsledky svojej práce, uvedú zoznam najčastejších problémov, objasnia správne riešenie konkrétnej situácie, prečítajú

vlastný návrh vzorového e-mailu k danej téme. (30 min. + 25 min.)

Učiteľ: Rozdá žiakom pracovné listy s gramatickými cvičeniami a vyzve ich aby postupne vyriešili dané úlohy a stručne vysvetlili, na základe akého gramatického pravidla sa rozhodli pre dané riešenie.

Žiaci: Vypracujú cvičenia, uvedú správne riešenie a podložia ho vhodným argumentom súvisiacim s konkrétnym gramatickým učivom. (15 min.)

Učiteľ: Zhodnotí priebeh VJ, ústne zhodnotí prácu jednotlivých skupín a oznámkuje prácu najaktívnejších žiakov.

Žiaci: V prípade potreby kladú doplňujúce otázky k učivu. (5 min.)

E-mailový projekt „Das Bild der Anderen“, ktorý sme v priebehu uplynulého školského roka realizovali v Hotelovej akadémii Otta Brucknera v Kežmarku, mal medzi žiakmi veľmi pozitívny ohlas. Práca na projekte nám jednoznačne odhalila niekoľko pozitív, ktoré by sme chceli v budúcnosti využiť na permanentné zvyšovanie a udržiavanie motivácie a kvality slovnej zásoby na hodinách nemeckého jazyka.

E-mailový projekt „Das Bild der Anderen“ prispieva svojou povahou k naplneniu jednej z najdôležitejších didaktických zásad – k spojeniu školy so životom, teórie s praxou. V jednej z našich analýz sme spomenuli, že písanie e-mailov reálnemu, nie fiktívnemu partnerovi, bol pre našich žiakov jedným z najpodstatnejších motivačných činiteľov. Žiakov to viedlo k zodpovednosti za svoje výsledné produkty, pretože vedeli, že ich bude čítať ich skutočný adresát. Vytvárali pre neho aj reálne a rozumné otázky a netrpezlivo očakávali odpoveď.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

BUBENHEIMER, F., 2001. *E-Mail-Projekte im Deutsch als Fremdsprache-Unterricht*. [online]. Budapest: DAAD. [cit. 16. novembra 2016]. Dostupné na internete: <http://www.deutschservice.de/felix/daf/emdafkom.html>

HÄUSERMANN, U. a H. E. PIEPHO, 1996. *Aufgaben-Handbuch*. München: Ludicum. ISBN 3-89129-269-4.

CHRISOU, M., 2005. *Zur Strukturierung und methodischen Gestaltung von E-Mail-Projekten im DaF-Unterricht*. [online]. Essen: Universität Duisburg-Essen, 2005 [cit. 16. novembra 2016]. Dostupné na internete:

https://www.uni-due.de/imperia/md/content/elise/ausgabe_2_2005_chrisou.pdf

KOLÁŘ, Z. a A. VALIŠOVÁ, 2009. *Analýza vyučování*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2857-5

VYUŽITIE AKTIVIZUJÚCICH METÓD NA HODINÁCH DEJEPISU VÝTAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA PRVÚ ATESTÁCIU V PREDMETE DEJEPIS

Monika Siváková, Gymnázium Vavrinca Benedikta Nedožerského, Prievidza

Výučba dejepisu má svoje charakteristické znaky, preto v rámci didaktiky tohto predmetu sa osobitná pozornosť venuje aj metódam. D. Labischová a B. Gracová (2012) uvažujú o nasledovnej kombinácii metód, ktoré sú z hľadiska špecifik dejepisného vyučovania vhodné a prispôsobené obsahu učiva a schopnostiam žiakov: prezentácia učiva učiteľom, vrátane rozprávania príbehov, diskusia, debata o predloženej otázke či materiáli, práca žiaka s textom, otázky a odpovede učiteľa a žiaka, individuálna alebo skupinová práca pri riešení zadanej úlohy, využitie televízie, videa, filmu, rozhlasu, metódy založené na stotožnení žiaka s historickou postavou, hranie príbehu, práca v teréne, návšteva múzea a historických miest, historické hry, napodobňovanie skutočných

historických situácií, problémové riešenie zadanej úlohy podľa pripraveného materiálu, ústne a písomné formy komunikácie výsledkov štúdia. Uvedené metódy sa usilujeme využívať vo svojej pedagogickej praxi a kombinovať ich s ďalšími aktivizujúcimi metódami.

Na moderné prístupy vo výučbe dejepisu a predstavenie nových a netradičných metód je zameraná aj práca B. Wenzel (2014), ktorá predstavuje v abecednom poradí 38 metód, postupov práce na hodinách dejepisu, pričom pri každej z nich uvádza, pre aký typ práce so žiakmi je metóda vhodná (práca s celou triedou, práca jednotlivca, práca vo dvojici, v malej alebo väčšej skupine), v ktorej fáze hodiny sa môže metóda využiť (fáza motivačná, expozičná, fixačná, prehlbovanie učiva, opakovanie, uvedenie a riešenie problému), aký

časový limit je vhodný na realizáciu danej metódy (od 5 do 90 min.), do akej miery je metóda náročná (od veľmi nízkej po veľmi vysokú náročnosť), pri ktorej téme sa dá metóda využiť (všeobecne využiteľné, každodennosť, kontroverzné témy, témy orientované na pojmy, osobnosti).

Ukážky vyučovacích hodín

Vyučovacia hodina 1

Ročník: ISCED 3A: tretí, spoločenskovedná trieda

Tematický celok: Druhá svetová vojna a Slovensko v druhej svetovej vojne

Téma hodiny: Príčiny druhej svetovej vojny

Ciele: definovať pojmy appeasement, Mníchovská dohoda, Viedenská arbitráž, pakt Molotov-Ribbentrop, Fall Weiss, Gliwice, popísať zámienku druhej svetovej vojny; vysvetliť rozdiel medzi príčinou a zámienkou druhej svetovej vojny; vyčíslíť vzájomný podiel výdavkov na obranu európskych mocností v rokoch 1930 – 1938; klasifikovať európske štáty pred druhou svetovou vojnou z hľadiska agresie a politiky ústupkov; vyvodíť záver a určiť dôsledok rokovania Molotov-Ribbentrop pre Nemecko a pre Sovietsky zväz; posúdiť vojnu ako akt ľudskej činnosti, porovnať vplyv totalít na vypuknutie druhej svetovej vojny, argumentovať pre a proti používaniu zbraní vo vojnách.

Priebeh hodiny:

V úvode hodiny využívame situačné metódy. Žiaci si pozrú dokument Druhá svetová vojna, na základe ktorého vyjadria rozdiely v charaktere prvej a druhej svetovej vojny z pohľadu publicistu 21. storočia – ústne, učiteľ vyvolá dvoch žiakov po pozretí filmu. Po prečítaní časti odborného textu z Historického revue (č. 6/2016) a ukážke obrázkov požiaru Ríšskeho snemu a signatárov Mníchovskej dohody (Drábik, Jakub: Nacizmus v rokoch 1933 – 1939, s. 31 – posledné 3 stĺpce, obrázky s. 28 a 50) žiaci z pohľadu učiteľa pre iných žiakov vysvetlia „nutnosť“ vzniku druhej svetovej vojny ako dôsledok totalít a ústupkov demokracií – ústne, učiteľ vyvolá dvoch žiakov po ukážke fotografií. Tu využívame okrem situačnej metódy súčasne i metódu čítania nahlas, ktorá pomáha žiakom sústrediť pozornosť, podporovať diskusiu a vytvárať súdržnú skupinu.

Žiaci nahlas čítajú a v spolupráci s učiteľom sa usilujú vyplniť pracovný list – Príčiny druhej svetovej vojny. Žiaci sú viac zapojení, riadeným písaním poznámok chceme docieľiť oživenie hodiny a zapojenia sa žiakov do hľadania odpovedí k správne vyplneniu poznámok. K otázke zbrojenia majú zadanú úlohu z učebnice s. 110 – podľa tabuľky vyčítať, ktoré mocnosti v priebehu rokov 1930 – 1938 zbrojili najviac podľa výdavkov na obranu. Žiaci porovnávajú mocnosti v jednom roku i jednotlivú mocnosť v priebehu štyroch konkrétnych rokov. Učiteľ vyvolá jedného žiaka k jednej otázke. Žiaci na mape ukážu agresiu Talianska (nájdu oblasť Etiópie, Albánska – v atlase na mapách 36/88, 36/90), definujú agresiu Japonska na ázijské pobrežie (podľa mapy v učebnici, s. 109), agresiu Nemecka smerom k Československu a Rakúsku (atlas, mapa 36/87). Na základe predchádzajúcich vedomostí doplnia údaje k Mníchovskej dohode, Viedenskej arbitráži, neznáme fakty doplní učiteľ. Tak isto učiteľ vysvetlí rozdiel medzi

príčinou a zámienkou vojny, definuje Pakt Molotov-Ribbentrop (ku ktorému si žiaci potichu prečítajú časť textu z učebnice na s. 110 – posledný odsek a na s. 111 posledný odsek).

Metódou „SMS“ žiaci v skupinkách po štyroch majú 3 minúty na to, aby v cca 160 znakoch stručne zhrnuli situáciu v Európe do septembra 1939. Každá skupinka si zvolí hovorca, ktorý SMS prečíta. Učiteľ zhodnotí úroveň a správnosť odpovedí – ústne.

Jednu minútu si žiaci potichu prezrú pracovný list a uistia sa, či všetkému rozumejú. Pokúsia sa zodpovedať na otázku, akú hlavnú tému na hodine študovali, aké sú kľúčové myšlienky tejto hodiny, aké skúsenosti pre nich z tejto hodiny vyplývajú, aké myšlienky a nápady si z dnešnej hodiny odnesú. Učiteľ potom kladie kontrolné otázky k téme hodiny – frontálne, žiaci sa usilujú čo najrýchlejšie a najpresnejšie odpovedať, prípadne sa aj sami učiteľa pýtajú, ak im nie je čosi jasné. Nasleduje ústne slovné hodnotenie žiakov.

Žiaci dostanú za úlohu vo dvojici zahrať dialóg Molotova a Ribbentropa (zamyslia sa nad tým, v akom mohol byť jazyk), využívame metódu neštruktúrovanej inscenácie. Na prípravu majú 3 minúty, požiadavkou je aspoň 5 replík každej osobnosti. Dve dvojice učiteľ vyvolá, ústne slovné zhodnotí, opýta sa na sebahodnotenie – ako sú žiaci s výkonom spokojní.

Učiteľ zadá domácu úlohu: žiaci si prinesú ďalší pracovný list, pomôcky, naučia sa nové učivo, pripraví sa popis určitej historickej osobnosti alebo udalosti, predmetu, javu, stačí ústne premyslieť. Na nasledujúcej hodine bude prebiehať aktivita „kto/čo som“. Žiak bude vedieť, že napr. „som Fall Weiss“. Oznámi ostatným, že je historickým pojmom. Ostatní žiaci sa budú pýtať a hľadať daný pojem, žiak im odpovie len odpoveďami áno – nie. Maximálny počet otázok pre jedného žiaka bude päť. Učiteľ zhodnotí priebeh hodiny, žiaci vyjadria predbežnú spätnú väzbu na využitie nových vyučovacích metód.

Vyučovacia hodina 2

Tematický celok: Druhá svetová vojna a Slovensko v druhej svetovej vojne

Téma hodiny: Priebeh druhej svetovej vojny do leta 1941

Ciele: popísať priebeh druhej svetovej vojny v rokoch 1939 – 1941, vysvetliť pojem Lebensraum, Katyňský masaker, púštna líška, vyhladzovacie tábory; rozlíšiť nemecký a sovietsky postup Európou a načrtnúť ho na slepej mape; usporiadať nemecký postup vojsk do časovej súvislosti; rozlíšiť úspešnosť nemeckých a talianskych operácií na africkom a balkánskom fronte; skonštruovať náhľad na život ľudí vo vojne prostredníctvom predmetov zachovaných z vojny; obhájiť správanie sa vojakov na fronte v západnej Európe

Priebeh hodiny:

Žiak (v rámci dobrovoľného prihlásenia sa na základe jeho viacročného záujmu o históriu druhej svetovej vojny a členstva v klube vojenskej histórie) prednesie spolužiakom krátku prednášku o predmetoch z druhej svetovej vojny, ktoré tvoria súčasť jeho zbierky. Výklad obohatí o PPT prezentáciu, žiakom dá kolovať rôzne predmety a vyzýva ich, aby sa na čokoľvek relevantné

pýtali. Učiteľ dá žiakovi na aktivitu priestor 9 minút, po uplynutí času zhodnotí priebeh rovesníckeho vzdelávania.

Žiaci v spolupráci s učiteľom postupne vyplnia ďalší z pracovných listov. Medzitým využijú učebnicu (fotografia Katyne, s. 116, nacistická prehliadka nemeckých jednotiek v Paríži, s. 17, podobizeň Philippa Pétaina, s. 118, britské letectvo, s. 118, bitka o Atlantik, s. 119, anekdota: dialóg Mussolini – Hitler, s. 119, jeden žiak nahlas prečíta ukážku z Paktu troch, s. 112 – 113), dejepisný atlas (mapa 36/90: nemecký a sovietsky postup Európou v rokoch 1939 – 1941, vývoj na balkánskom a africkom fronte, na mape 37/95 doplnenie miesta El Alamein v súvislosti s rokom 1942).

Učiteľ rozdá žiakom dve slepé mapy Európy, zároveň si pripraví papier a pero. Ich úlohou je v priebehu 4 minút do prvej mapy bez pomoci atlasu zakresliť postup Nemecka, Talianska a Sovietskeho zväzu počas rokov 1939 – 1941 (do 1942 Afrika) – farebne odlíšiť. Do druhej mapy žiaci zakreslia a vyšrafujú nemeckú ríšu do septembra 1939 (pomôžu si mapou v učebnici, s. 115). Na papier žiaci napíšu tzv. list názorov, tri vety na tému Politika spojencov v rokoch 1939 – 1941. Učiteľ po uplynutí času prezrie mapy trom žiakom, ukáže ich celej triede, zhodnotí výsledok činnosti. Dvaja žiaci prečítajú svoj názor, učiteľ názory zhodnotí, spýta sa ostatných žiakov na súhlasnú/odmietavú reakciu na vypočuté názory.

Využijeme metódu pravda/nepavda. Jeden žiak z pravej polovice triedy povie ľubovoľný výrok týkajúci sa učiva hodiny, môže byť i nepravdivý. Vyvolá žiaka z ľavej polovice triedy, ktorý bez pomoci pomôcok a textov odpovie, či daný výrok je pravda alebo nepravda. Iný žiak z ľavej polovice povie výrok a ním vyvolaný žiak z pravej polovice posúdi pravdivosť. Žiaci z každej polovice uvedú po tri výroky. Učiteľ sa potom spýta žiakov, ako hodnotia správnosť svojich odpovedí, či sú so svojím výkonom spokojní. Zároveň učiteľ frontálne hodnotí výkon triedy – ústne, slovne.

Následne využijeme metódu „darček“ (Mitbringsel) skombinovanú s metódou situačnou: práca s hmotným prameňom. Žiaci si spomenú na jeden predmet, ktorý videli v rámci rovesníckeho vyučovania a troma pojmami (ktoré si napíšu na papier) v priebehu jednej minúty doplnia vetu: „Priniesol som tento predmet ako darček, s ktorým súvisia tieto pojmy: ...“ Štyria žiaci potom prednesú svoje pojmy, učiteľ ich zapíše na tabuľu, zhodnotí ich správnosť, ako i prácu žiakov.

Učiteľ zadá domácu úlohu: pripraviť si ďalší pracovný list, naučiť nové učivo, zopakovať predchádzajúce, napísať pol strany textu využitím metódy „tu a teraz“ podľa inštrukcie: Zapiš pocity nemeckého vojaka druhej svetovej vojny na fronte vo Francúzsku v júni 1940 vo forme denníka tohto vojaka (písaného v prítomnom čase). Učiteľ zhodnotí priebeh hodiny a žiakov vyzve ku krátkej ústnej spätnej väzbe.

Vyučovacia hodina 3

Tematický celok: Druhá svetová vojna a Slovensko v druhej svetovej vojne

Téma hodiny: Prepadnutie ZSSR, prelomové udalosti vo vojne

Ciele: zoradiť kľúčové akcie vojny z hľadiska operácií ZSSR a USA do časového sledu; rozlíšiť charakter bojov iniciovaných nemeckou a japonskou stranou; preukázať dopad využitia vojnej techniky na pravdepodobnosť prežitia vojakov; rozhodnúť o kľúčových momentoch zvratu vo vývoji vojny; kombinovať pojmy súvisiace s udalosťami rokov 1941 – 1943 a vytvoriť z nich myšlienkovú mapu či súhrn pojmov v rámci brain-writingu; preveriť porozumenie preberaného problému úspešným vytvorením a vyriešením tajničky.

Priebeh hodiny:

Na úvod využijeme kombináciu metód: bibliografická, čítanie nahlas, hľadanie informácií, metóda konfrontácie. Dvaja žiaci nahlas prečítajú ukážky dokumentov: plán Barbarossa a list Hitlera Stalinovi (učebnica, s. 127). Ostatní žiaci majú za úlohu na základe textu konfrontovať plány Hitlera s jeho postupom komunikácie so Stalinom, nachádzať v nich zhodu či rozpor. Zároveň žiaci posúdia, či charakter Hitlerových plánov a činov bol ľudsky prijateľný, politicky jednoznačný, diplomaticky akceptovateľný. Učiteľ zhodnotí odpovede žiakov a vyjadrí, že k realizácii plánov Hitlera na dobytie ZSSR napokon došlo, plán Barbarossa sa začal realizovať 22. júna 1941. Žiaci pokračujú v práci s pracovným listom.

Žiaci v spolupráci s učiteľom vyplnia pracovný list č. 37, medzitým počúvajú výklad, kladú doplňujúce otázky, odpovedajú na otázky učiteľa. Riešia otázky o vojnej propagande či využití vedy a techniky vo vojne, sledujú rýchlosť postupu vojsk (viac ako 100 km za deň), tempo úbytku vojakov (straty 5 - 6 vojakov sovietskej armády na jedného nemeckého). Využívajú učebnicu (fotografie: boje pri Moskve, s. 120, útok na Pearl Harbor, s. 120, dobové letáky, s. 121), dejepisný atlas (mapy 37/991 útok na Sovietsky zväz, 37/93 bitka pri Stalingrade, 37/95 porážka Nemecka a jeho spojencov, 38/96 bitka o Atlantik, 38/98 vojna v Tichomorí), nástennú mapu vojny od roku 1942, fotografie z publikácie II. svetová vojna v dokumentárnej fotografii (vojnová propaganda Nemecka a Japonska: s. 37, 300, vojnová technika: s. 158 - 159, 305).

Žiaci vo dvojici majú za úlohu počas troch minút zostaviť dve myšlienkové mapy, každá s piatimi pojmami, ústredné pojmy sú ZSSR 1941 – 1943 a USA 1941 – 1943. Učiteľ vyvolá dvoch žiakov na každú mapu, aby prezentoval svoje pojmy, pojmy žiaci navzájom porovnávajú. Učiteľ sa uistí, či daným pojmom žiaci rozumejú, kladie otázky pre celú triedu, frontálne si overuje, či žiaci učivo pochopili. Učiteľ zhodnotí prácu žiakov – ústne, slovne, frontálne.

Žiaci sa rozdelia do štyroch skupín, súťažia, každá skupina bude mať počas jednej minúty za úlohu napísať na papier čo najviac pojmov k téme Svet od roku 1939, bez použitia pomocných textov. Jeden žiak zo skupiny potom číta pojmy, učiteľ zhodnotí ich správnosť, vyhotoví sa poradie úspešnosti skupín. Učiteľ zhodnotí prácu skupín, žiaci zhodnotia svoju prácu a doterajšiu znalosť problematiky dejín druhej svetovej vojny.

Žiaci zostanú v štyroch skupinách, každá má za úlohu počas troch minút vytvoriť tajničku, ktorej riešením je pojem BARBAROSSA v súvislosti s druhou svetovou vojnou. Učiteľ potom pojem napíše na

tabuľu, striedavo vyvoláva žiakov z rôznych skupín na doplnenie pojmu k jednotlivým hláskam, výsledkom je „spoločná tajnička“. Učiteľ zhodnotí postreh a úroveň práce žiakov.

Na záver učiteľ zadá domácu úlohu: pripraviť ďalší pracovný list, naučiť sa nové učivo, napísať jednostranovú esej na tému Sila a slabosť silných – v súvislosti s druhou svetovou vojnou, vyplniť dotazník k aktivizujúcim metódam (učiteľ žiakom rozdá

dotazník), priniesť na ďalšiu hodinu. Ako dobrovoľnú domácu úlohu povzbudí žiakov pozrieť si ľubovoľný film z obdobia druhej svetovej vojny a v prípade pozretia sa prihlásiť a žiakov oboznámiť s dejom a vlastným názorom na film, uvedie príklady filmov, ktoré je možné pozrieť si predovšetkým online. Učiteľ sa spýta na spokojnosť žiakov s touto hodinou, zistí krátku spätnú väzbu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

LABISCHOVÁ, D. a B. GRACOVÁ, 2012. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7368-584-3.
WENZEL, B., 2014. *Kreative und innovative Methoden: Geschichtsunterricht einmal anders*. Schwalbach: Wochenschau Verlag. ISBN 978-3-89974585-6.

Literatúra využívaná na vyučovacích hodinách:

BOYLE, D., 2012. *Druhá světová válka ve fotografiích*. Čestlice: Rebo Productions CZ. ISBN 978-80-255-0614-1.

GURŇÁK, D., 2006. *Štáty v premenách storočí. Dejepisný atlas*. Bratislava: MAPA Slovakia Plus. ISBN 80-89080-47-2.

Historická revue. Ročník 27, č. 6, 2016. 82 s. ISSN 1335-6550.

LETZ, R., M. TONKOVÁ, M. a A. BOCKOVÁ, 2013. *Dejepis pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá. ISBN 978-80-10-02389-9.

ÚLOHY IMPLEMENTUJÚCE ČITATEĽSKÚ GRAMOTNOSŤ DO PREDMETU OBČIANSKA NÁUKA

VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA DRUHÚ ATESTÁCIU V PREDMETE OBČIANSKA NÁUKA

Jana Tomášová, Súkromná obchodná akadémia, Petrovianska 34, Prešov

Prítomnosť čitateľskej gramotnosti je u žiakov jedným z hlavných predpokladov učenia sa ako takého. Okrem toho jej vysoká úroveň predpokladá aj zlepšenie školských výsledkov, nakoľko podstata čítania s porozumením (ako to vypovedá už samotný názov) spočíva v tom, že prečítanému žiak aj rozumie, a teda si prečítané informácie aj jednoduchšie osvojí. Rozvoj čitateľskej gramotnosti je nevyhnutnou súčasťou vzdelávacieho procesu v škole, ale má široké uplatnenie aj v bežnom, každodennom živote. Z uvedeného dôvodu sa domnievame, že je potrebné až žiaduce implementovať čitateľskú gramotnosť, resp. prácu s textami podporujúcu jej rozvoj, do každého vyučovacieho predmetu.

je z uvedeného dôvodu v úlohách zastúpený iba raz. Rozsah textu i počet úloh naznačujú, že prácu s textom je vhodné realizovať počas celej vyučovacej jednotky.

Úlohy k textu 1

1. Prečítajte si výroky v tabuľke a do stĺpca JA napíšte „áno“ alebo „nie“, podľa toho, či s uvedeným výrokom súhlasíte alebo nesúhlasíte. Potom si text prečítajte a rovnakým spôsobom vyplňte stĺpec TEXT.

VÝROK	JA	TEXT
a) Pojem azyl sa prvýkrát objavuje v 17. storočí.		
b) Vypovedanie z krajiny bolo v minulosti často formou trestu.		
c) O problematike azylu nájdeme zmienku aj v Biblii.		
d) Pojmy azyl, azylant sa vždy spájali s politickým chápaním.		
e) Islam zavrhuje poskytovanie azylu.		
f) Vývin azylu ovplyvňovali mnohé historické udalosti.		

Text č. 1

S textom ((KREDÁTUS, J., 2010. *Utečenci, azyl a migračná politika*. Prešov: MPC, s. 5 - 7) sa odporúča pracovať na vyučovaní ON v tematickom celku OBČAN A ŠTÁT v tematickom okruhu ľudské práva. U nás je zaradenie textu nasledovné: 3. ročník, tematický celok Azyl, migrácia a ľudské práva, téma História migrácie a azylu. Počet úloh, ktoré sa viažu na tento text. Súbor vytvorených úloh začíname úlohou, ktorej podstatu tvorí metóda Porovnaj – rozlíš. Tabuľka obsahuje 6 výrokov (označených písmenami a – f), o ktorých pravdivosti žiaci rozhodujú najprv podľa vlastných odhadov, následne už na základe nadobudnutých informácií z textu. Zvyšné úlohy zamerané na čítanie s porozumením zahŕňajú všetky tri procesy čitateľskej gramotnosti, ale v nerovnakom pomere. Text je (vzhľadom na to, že ide o percepčne náročný – kondenzovaný text náučného štýlu) vhodnejší na vytváranie úloh na prvý a druhý proces (tie aj prevažujú), tretí proces čitateľskej gramotnosti

správna odpoveď: kompletne vyplnená tabuľka, správne vyplnený stĺpec kontrola so stĺpcom TEXT: a) nie, b) áno, c) áno, d) nie, e) nie, f) áno

2. Dvomi vetami vysvetlite, prečo podľa vás možno hovoriť o humanitárnej dimenzii azylu, ako to uvádza tučným typom písma zvýraznená veta v závere textu.

správna odpoveď: vyjadrenie vlastného stanoviska v určenom rozsahu

proces porozumenia: uvažovanie a hodnotenie textu

3. Uveďte, na koho sa vzťahujú zvýraznené prívlastňovacie zámená v nasledujúcom výroku: „Ak niekto príde z **Tvojej** krajiny do **Mojej**, tak ti ho nevydám.“

správna odpoveď: zvýraznené zámená vyjadrujú obojstranný vzťah (podmienky mierovej zmluvy) medzi Ramsesom II. a Chattušilišom II. (nevyžaduje sa konkrétne priradenie osôb k zámenám „Tvojej“ a „Mojej“, nakoľko sa toto priradenie na základe textu nedá stanoviť)

- proces porozumenia:** interpretovanie textov
4. Zakrúžkujte možnosť, ktorá uvádza pravdivé tvrdenie vyplývajúce z výroku „*Ak niekto príde z Tvojej krajiny do Mojej, tak ti ho nevydám.*“
- Prechod z jednej krajiny do druhej je trestný.
  - Napriek porušeniu zákonov o migrácii nebude jedinec vydaný na smrť.
  - Jedincovi po prechode z jednej krajiny do druhej už nebude umožnené vrátiť sa do vlasti.
  - Jedinec nebude vydaný na smrť v krajine, do ktorej emigroval.
- správna odpoveď:** c)
- proces porozumenia:** interpretovanie textov
5. Uveďte meno filozofa, ktorý v duchu idey „pravda je viac ako život“ podstúpil dobrovoľnú smrť.
- správna odpoveď:** Sokrates
- proces porozumenia:** získavanie informácií
6. Napíšte, ako sa kresťanstvo pričínilo o rozvoj azylu.
- správna odpoveď:** Starý zákon uvádza šesť miest azylu poskytovaného všetkým bez rozdielu, Nový zákon opisuje v Evanjeliu podľa Matúša Ježiša a jeho rodinu ako utečencov, ktorí hľadajú nový domov v Egypte.
- proces porozumenia:** získavanie informácií
7. a) Uveďte rozdiel medzi politickým a diplomatickým azylom.
- správna odpoveď:** za správnu sa považuje odpoveď priamo pomenúvajúca rozdiel (diplomatický azyl sa získaval dobrovoľne, na vlastnú žiadosť, pričom politický azyl bol trestom), nie odpoveď obsahujúca charakteristiky oboch slovných spojení uvedených v texte (diplomatický azyl získal každý, kto oň požiadal, politický azyl sa týkal politických alebo náboženských previnilcov)
- proces porozumenia:** interpretovanie textov
- b) Napíšte, v ktorom období sa takto delil azyl.
- správna odpoveď:** v období stredoveku
- proces porozumenia:** získavanie informácií
8. Z nasledujúcich názvov textu vyberte (zakrúžkovaním) ten, ktorý najviac korešponduje s obsahom textu a mohol by nahradiť pôvodný názov bez zmeny jeho významu:
- Azyl a migrácia v minulosti,
  - Azyl a migrácia v 20. storočí,
  - História azylu a migrácie do 20. storočia,
  - História azylu a migrácie v 20. storočí.
- správna odpoveď:** c) História azylu a migrácie do 20. storočia
- proces porozumenia:** interpretovanie textov
9. Z uvedených možností zakrúžkujte tú, ktorá obsahuje **nepravdivé** tvrdenie.
- V období starovekého Grécka sa rozlišoval interný a externý azyl.
  - Azyl ako inštitút vznikol v antickom Ríme.
  - Status kresťanských svätých ako miesta ochrany v antickom Ríme nebolo možné nikým a nijako porušiť.
  - Význam slova asylon v gréčtine je okrem ďalších aj miesto ochrany, útočisko, azyl.
- správna odpoveď:** b)
- proces porozumenia:** získavanie informácií
10. Do vety doplňte vynechané prídavné meno:

V priebehu 19. storočia uzatvárali štáty tzv. _____ zmluvy, aby dosiahli potlačenie zločinnosti.

správna odpoveď: extradičné

- proces porozumenia:** získavanie informácií
11. Zakrúžkujte správne tvrdenie. Náplňou uvedených zmlúv (pozri úloha 10) bolo:
- vydávanie zlodejov a vrahov,
  - vydávanie podvodníkov a falšovateľov,
  - vydávanie páchatelov všetkých trestných činov,
  - vydávanie páchatelov nepolitických trestných činov.
- správna odpoveď:** d)
- proces porozumenia:** získavanie informácií
12. Z textu vyplynulo, že cirkev (zakrúžkujte):
- nikdy svojimi inštitúciami neslúžila ako útočisko pre utečencov,
  - využívala ako formu trestu vyobcovanie,
  - nemenila svoj postoj v otázke poskytovania azylu,
  - poskytovala ochranu iba niektorým jednotlivcom.
- správna odpoveď:** b)
- proces porozumenia:** interpretovanie textov
13. Vypíšte z textu konkrétnu cirkevnú inštitúciu.
- správna odpoveď:** kláštory
- proces porozumenia:** získavanie informácií
14. Nasledujúce pojmy z textu priradte čiarami k obdobiam, s ktorými sa spájajú:
interný a externý azyl	antický Rím
Corpus iuris civilis	19. storočie
extradičné zmluvy	stredovek
azyl ako individuálne právo na ochranu	staroveké Grécko
sekularizácia azylu	staroveký Egypt
mierová zmluva	20. storočie
	17. storočie
- správna odpoveď:** interný a externý azyl – staroveké Grécko, Corpus iuris civilis – antický Rím, extradičné zmluvy – 19. storočie, azyl ako individuálne právo na ochranu – 20. storočie, sekularizácia azylu – stredovek, mierová zmluva – staroveký Egypt (možnosť navyše: 17. storočie)
- proces porozumenia:** získavanie informácií
15. Zakrúžkovaním jednej z možností doplňte tvrdenie. Zámerom autora textu bolo:
- pobaviť,
  - zaujať,
  - polemizovať,
  - informovať.
- správna odpoveď:** d)
- proces porozumenia:** interpretovanie textov
- Text č.2**
Text je (**Zákon o ochrane spotrebiteľa č. 250/2007 Z. z., § 3 - 5, 16 a 17**) využiteľný v tematickom celku OBČAN A PRÁVO, konkrétne v oblasti právo v každodennom živote. V rámci učebných osnov našej školy sa text a navrhovaná práca s ním môžu využiť v 3. ročníku v tematickom celku Ochrana spotrebiteľa, konkrétne pri téme Zákon na ochranu spotrebiteľa. Ide o text zákona (výňatok), na ktorý sa viaže deväť úloh. Tento

typ textu sme zvolili (okrem možného praktického využitia poznatkov v každodennom živote) aj z dôvodu, že percepčia normatívnych textov je medzi ľuďmi bez právnického vzdelania – z dôvodu náročnosti jazyka týchto textov – sťažená. Úlohy môžeme pomyselne rozdeliť do trojíc, pričom toto rozdelenie súvisí s tromi úrovňami čitateľskej gramotnosti. Prvá trojica úloh teda rozvíja prvý proces (získavanie informácií), ďalšie tri úlohy sa zameriavajú na interpretovanie textov a cieľom posledných troch úloh je podporiť rozvoj procesu uvažovanie a hodnotenie textu. Na vypracovanie úloh (vrátane prečítania textu) odporúčame vyhradiť celú vyučovaciu hodinu.

Úlohy k textu 2

- Uvedené slová, ktoré používate v bežnom živote, nahradte synonymnými výrazmi, ktoré používa Zákon o ochrane spotrebiteľa:
  - zákazník,
  - predač/predačka,
  - tovar.

správna odpoveď: a) spotrebiteľ, b) predávajúci, c) výrobok
proces porozumenia: získavanie informácií
- Zakrúžkovaním písmena S/N (S = súhlasím, N = nesúhlasím) vyjadrite svoj súhlas alebo nesúhlas s tvrdeniami o údajoch uvedených v texte.
  - Zákon o ochrane spotrebiteľa neumožňuje spotrebiteľovi rezervovať si tovar. S/N
  - Uvádžanie neúplných údajov o výrobku alebo službe sa považuje za klamanie spotrebiteľa. S/N
  - Pri predaji použitého výrobku nie je predávajúci povinný vydať doklad o kúpe. S/N
  - Predaj rastlinných a živočíšnych výrobkov z vlastnej pestovateľskej alebo chovateľskej činnosti je zakázaný. S/N
  - Spotrebiteľ má právo na podávanie sťažností príslušnému orgánu, ktorý je kompetentný sťažnosť preveriť. S/N
  - Doklad o kúpe výrobku alebo poskytnutí služby musí obsahovať adresu prevádzkarne. S/N

správna odpoveď: a) N, b) S, c) N, d) N, e) S, f) S
proces porozumenia: získavanie informácií
- Uvedte, ktorý odsek § 16 hovorí o tom, že pri zakúpení tovaru, ktorý nám bude dodaný neskôr, musí doklad o kúpe obsahovať dátum a čas dodávky, ako aj miesto určenia.

správna odpoveď: odsek 2
proces porozumenia: získavanie informácií
- Uvedte, ktorý z nasledujúcich výrobkov si podľa vás **nevyžaduje** dodržanie § 4 ods. 1 písm. g). Správnu možnosť zakrúžkujte:
  - osobný automobil,
  - mobilný telefón,
  - nábytok v demontovanom stave,
  - digitálny fotoaparát.

správna odpoveď: c)
proces porozumenia: interpretovanie textov
- Z nasledujúcich možností zakrúžkujte tú, v ktorej je uvedený významovo najvhodnejší názov § 16 Zákona o ochrane spotrebiteľa:
  - Poskytnutie služby,
  - Kúpa výrobku,
  - Kúpa výrobku a poskytnutie služby,
  - Doklad o kúpe výrobku alebo o poskytnutí služby.

správna odpoveď: d)
proces porozumenia: interpretovanie textov
- Zakrúžkujte možnosť obsahujúcu názov konkrétnej inštitúcie v SR, ktorá je „orgánom dozoru a kontroly“, ako to uvádza § 3 Zákona o ochrane spotrebiteľa, a teda dohliada na ochranu práv spotrebiteľa:
  - Slovenská obchodná inšpekcia,
  - Inšpekcia práce,
  - Štátna školská inšpekcia,
  - Slovenská inšpekcia životného prostredia.

správna odpoveď: a)
proces porozumenia: interpretovanie textov
- Rozhodnite, či uvedené situácie vyjadrujú porušenie Zákona o ochrane spotrebiteľa. Svoje tvrdenie vyjadrite zakrúžkovaním slov „áno“ – ide o porušenie alebo „nie“ – k porušeniu zákona nedošlo.
  - Pracovníčka kaderníctva odmieta ostrihať zákazníka rómskeho etnika. **áno – nie**
  - V samoobslužnej predajni potravín sa v časti s pečivom nenachádzajú vrecká. Predačka ich na vyžiadanie zákazníka poskytne, za ich poskytnutie si však účtuje hotovosť. **áno – nie**
  - Zákazníčka má záujem o kúpu kabátu, ktorý je v predajni na figuríne. Predačka jej ho odmieta predať a odvoláva sa na to, že je rezervovaný. Na rukáve kabáta je pripnutý lístok, na ktorom je označenie času rezervácie. **áno – nie**
  - V predajni s textilom sa medzi ponúkaným tovarom nachádza dámsky sveter, ktorý udáva o materiálovom zložení dvojakú informáciu. Papierová visačka pripnutá vpredu informuje, že ide 100 % bavlnu, visačka všitá na vnútornej strane svetra uvádza, že pozostáva z 80 % bavlny a 20 % polyesteru. **áno – nie**
  - V predajni so sudovým vínom používa jeho majiteľ na balenie predávaného tovaru použité gumové fľaše od sladených nápojov. Niektoré z fliaš ešte nesú farebné stopy (kvapky) po pôvodnom nápoji. **áno – nie**
  - V predajni s keramickými výrobkami sa nachádza niekoľko výrobkov s rôznym typom chyby, ktorá je pri každom viditeľne označená. Zákazník sa rozhodol pre kúpu jedného z týchto výrobkov. Predačka mu po zaplatení vydala doklad, ktorý obsahuje údaj o tom, že ide o výrobok s chybou. **áno – nie**
  - Na mestskej tržnici predáva staršia pani vajíčka, ktoré pochádzajú od sliepok z jej domáceho chovu a tiež med z vlastnej výroby. Neďaleko predáva iná pani mrkvu z vlastnej pestovateľskej činnosti. Ani jedna z nich kupujúcim nevydáva doklad. **áno – nie**

správna odpoveď: a) áno, b) áno, c) nie, d) áno, e) áno, f) nie, g) nie
proces porozumenia: interpretovanie textov/uvažovanie a hodnotenie textu
- V § 4 ods. 1 písm. b) sa uvádza, že predaj výrobkov a služieb zníženej kvality je možný iba v prípade, ak predávajúci upozorní kupujúceho na všetky rozdiely. Pouvažujte nad tým, prečo. Svoje úvahy sformulujte do 1 – 2 viet.

správna odpoveď: vyjadrenie vlastných úvah, opodstatnené a zmysluplné tvrdenie (názor) v uvedenom rozsahu

proces porozumenia: uvažovanie a hodnotenie textu
9. Vypíšte z textu jednu vetu, ktorá vás najviac oslovila.

Stručne odôvodnite, prečo.

Veta, odôvodnenie

správna odpoveď: ľubovoľná veta z textu; odpoveď sa považuje za správnu iba s odôvodnením výberu
proces porozumenia: uvažovanie a hodnotenie textu

TVORBA UČEBNÝCH POMÔCOK V PODMIENKACH PREDMETU HUDOBNÁ NÁUKA

VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA PRVÚ ATESTÁCIU V ŠTUDIJNOM ODBORE UČITELSTVO VŠEOBECNOVZDELÁVACÍCH PREDMETOV: HUDOBNÉ UMENIE

Gabriela Rošková, Základná umelecká škola, Štefánikova 99/72, Poprad

Tvorba učebných pomôcok v interakcii so žiakmi je cieľavedomá, systematická a zmysluplná edukačná aktivita. „Edukačná aktivita je vždy spojená s aktivitou dieťaťa, má výrazne činnostný charakter, rešpektuje potreby, záujmy a možnosti dieťaťa“. (Šupová, L., 2013, s. 17.) Radosť z netradičného priebehu vyučovacej hodiny, keď so žiakmi tvoríme vlastné učebné pomôcky, je významným motivačným faktorom celého procesu. Pri plánovaní tvorby učebných pomôcok v interakcii so žiakmi treba mať na zreteli vhodný výber obsahu učiva podľa príslušného obsahového štandardu učebných osnov.

My sme malí hudobníci

Odporúčaný ročník: - Prípravné štúdium, 1. ročník, 1. časti I. stupňa

Prínos: aktivita, aktívne počúvanie, dramatizovanie hráčov na hudobné nástroje podľa hudobnej ukážky, vytváranie vzťahu ku klasickej hudbe

Materiál: hrubší kartón, štetce, čierne tuš, orezávací nôž
Realizácia: v našej základnej umeleckej škole funguje spolupráca s výtvarným odborom na výbornej úrovni. Vladislav Leštach nám pripravil maľby flauty, klavíra, huslí a ďalších nástrojov na kartónových výrezoch. Vďaka nemu príprava obrázkov hudobných nástrojov nebola obsahom hudobnej nauky. Vyučovaciu pomôcku vo forme väčších hudobných nástrojov ale môže pedagóg namaľovať sám, vytlačiť ich, alebo ich vyrobiť v spolupráci so žiakmi na hodine hudobnej nauky.

Použitie: Vyberieme vhodnú zvukovú ukážku, v ktorej znejú nami požadované hudobné nástroje. Výber ukážky úzko súvisí s prebratým obsahom kurikula, a teda vyberáme také ukážky, ktoré nástroje chceme so žiakmi zopakovať, ktorých zvuk chceme fixovať. Rozdáme hudobné nástroje medzi žiakov. Tie naše sú vymyslené tak, že sa dajú zavesiť na krk. Sedíme, alebo stojíme podobne ako v orchestri. Pedagóg spĺňa funkciu dirigenta. Pred hraním sa imaginatívne naladíme – vysvetlíme im aký je postup skúšky a koncertu v orchestri. Pustíme žiakom zvukovú ukážku. Žiaci sa snažia rozpoznať zvuk prideleného hudobného nástroja. V momente, keď tento zvuk počujú, začnú pantomímou predstierať, že hrajú na tento nástroj správnym spôsobom. Pri ďalšom počúvaní si nástroje vymeníme, môžeme vymeniť i dirigenta a zvukovú ukážku, všetko v súlade s cieľom využitia učebnej pomôcky na dosiahnutie vyučovacích zámierov.

Pexeso pre uši

Odporúčaný ročník: - Prípravné štúdium, 1. ročník, 1. časti I. stupňa

Prínos: rozvoj sluchovo - rozlišovacích schopností, rozvoj predstavivosti, zlepšovanie pamäte, hravý priebeh vyučovania,

Materiál: plastové obaly z prekvapenia z kindervajičok (aspoň 10 ks), náplň: soľ, cukor, ryža, fazuľa, špendlíky, koráliky, gombík, čokolívek, čo vojde do obalov a bude vydávať zvuk pri manipulácii s nimi

Realizácia: do prázdnych obalov z kindervajičok vkladáme rôzne materiály. Každým materiálom vyplníme dve vajička, aby mohli žiaci hľadať sluchom páry rovnakých zvukov. Do jedného obalu vložíme iba jeden materiál. Obaly neprepĺňame. V praxi sme zistili dôležitosť podstaty zhodného obsahu. To znamená, že ak do jedného obalu vložíme 10 korálikov, do jeho párového obalu musíme vložiť tak isto 10 kusov korálikov. Rozličný objem aj obsah materiálov mení kvalitu zvuku učebnej pomôcky.

Použitie: naplnené vajička navzájom pomiešame a poukladáme na rovný povrch. Žiaci postupujú rovnako ako pri klasickej pexese, ale namiesto zhodných obrázkov hľadajú zhodné zvuky. S vajičkami môžu natriasať, ale nesmú ich otvárať. Skontrolovať zhodný obsah vajičok môže len pedagóg, z dôvodu obsahu špecifických materiálov – špendlíky, alebo soľ.

Dirigent v tempe

Odporúčaný ročník: - 2. ročník, 1. časti I. stupňa

Prínos: prenos tempového označenia na činnosti, ktoré žiaci poznajú, pochopenie rozdielu v tempách, získanie slovnej zásoby tempových označení

Materiál: veľké obrázky ilustrujúce tempové označenia, zmenšené kópie ilustrácií tempových označení pre žiakov, kartičky s názvami a slovenským významom tempových označení

Realizácia: spolupráca s výtvarným odborom, alebo výtvarným umelcom regiónu

Prax našej školy: spolupráca s miestnym umelcom Kamilom Leštachom, ktorý pripravil súbor kolorovaných ilustrácií dirigenta znázorňujúcich tempové označenia s aplikáciu na situácie, ktoré sú žiakom známe z bežného života a sú primerané kognitívnym vedomostiam ich veku

Použitie: Žiaci podľa vlastného názoru zoraďujú jednotlivé zmenšené obrázky od najpomalšieho dirigenta po

najrýchlejšieho. Vzájomná diskusia o zoradení, spoločné zoradenie ilustrácií dirigenta na tabuli – veľké ilustrácie. Pridelenie slovenských charakteristík rýchlosti k jednotlivým zoradeným obrázkom. Nalepenie obrázkov do zošita s príslušným názvom tempového označenia a slovenským významom. V aplikačnej fáze môže pedagóg, či žiaci na tabuli navzájom poprehadzovať jednotlivé ilustrácie. Úlohou ostatných žiakov je vpísať medzi ne správne znamienka: menší, väčší a následne im prideliť správne tempové označenia. Ak to pedagóg vyžaduje, je možné k jednotlivým pojmom vpísať i čísla tempa podľa metronómu.

Spoločenská hra „Čo ja viem“

Odporúčaný ročník: - všetky ročníky, ideálne od 3. ročníka, 1. časti I. stupňa a vyššie

Prínos: hravosť, súťaživosť, snaha dosiahnuť cieľ, využitie osvojeného kurikula, pojmy, asociácie, pestrosť, charakter, výraz v piesni, vzbudenie záujmu o učenie, príjemný a zábavný priebeh vyučovacej jednotky

Materiál: tlačný podklad herného plánu na A4 gramáž 180, pečiatky, fixky, narezané kartičky na jednotlivé úlohy, figúrky (môžu to byť napríklad aj farebné mušle)

Realizácia: príprava hernej dosky. Žiaci majú vymyslieť symboly pre jednotlivý typ úloh napríklad: symbol husľového kľúča – úlohy na čítanie a zápis nôt, alebo stupnic, basový kľúč – čítanie a zápis nôt a stupnic v basovom kľúči, pomlčka – symbol pre úlohy s rytmom, symbol coda – nájdí a oprav chyby v stupnici, zisti v akej stupnici sa poprehadzovali noty, symbol cresc. – zahraj na zvonkohre dynamiku a podobne. Pedagóg stanoví počet opakovaní jednotlivých úloh v hernom pláne, ináč žiaci zvyknú sklznúť iba k úlohám, ktoré majú najradšej. Nasleduje vpísanie jednotlivých symbolov do herného plánu, ozdobenie herného plánu. V ďalšej fáze žiakov rozdelíme do skupín s minimálnym počtom dvoch žiakov v skupine. Jednotlivé skupiny riešia zadania pre svoj typ úloh. Ako príklad môžeme žiakov rozdeliť na tím rytmických cvičení, tím notových a stupnicových cvičení, tím vtipných hudobných úloh, tím pantomímy a slovného opisu hudobných nástrojov, tím „zaspievaj pieseň ako...“ a podobne. Obsah a rozsah úloh závisí od požiadaviek a pedagogického vedenia žiakov.

Použitie: túto stolovú spoločenskú hru je možné použiť v akejkoľvek fáze školského roka. Žiaci sa tešia zo zmeny činnosti, radi súťažia. Zo skúseností z pedagogickej praxe odporúčame prvému, alebo prvým trom úspešným družstvám, ktoré prešli v súťaži celý herný plán zapísať jednotky za aktivitu. Táto učebná pomôcka prospieva k motivácii a k pochopeniu potreby znalosti učiva, z dôvodu jeho následnej aplikácie v hre a možnej odmeny v podobe výbornej známky. Príprava tejto učebnej pomôcky má výraznú diagnostickú funkciu, pretože vedomosti, ktoré žiaci ovládajú musia aplikovať do vlastných nápadov a rôznorodých typov úloh.

Modifikácia: ak nechceme so žiakmi strácať čas prípravou a zdobením hernej dosky, pripravíme pre nich maketu kocky, na ktorú zakreslia šesť rôznych symbolov, podobne ako to bolo v hernom pláne. Kocka sa následne vystrihne a zlepiť dokopy. Žiaci majú za úlohy pripraviť jednotlivé zadania. Pedagóg môže doma vyrobiť aj celú hru s kockou, plánom aj úlohami, ale v tom prípade sú žiaci ukrátení o proces tvorby úloh, takže spadajú do stereotypu vyučovacej hodiny na základe odpovedania na jednotlivé otázky.

Vedel si že?

Odporúčaný ročník: - ročníky od 1. ročníka, 2. časti I. stupňa a vyššie

Prínos: rozšírenie obzoru vedomostí o hudobných nástrojoch, vzbudenie hlbšieho záujmu o jednotlivé hudobné nástroje, o najslávnejších inštrumentalistoch, výrobcov nástrojov a podobne

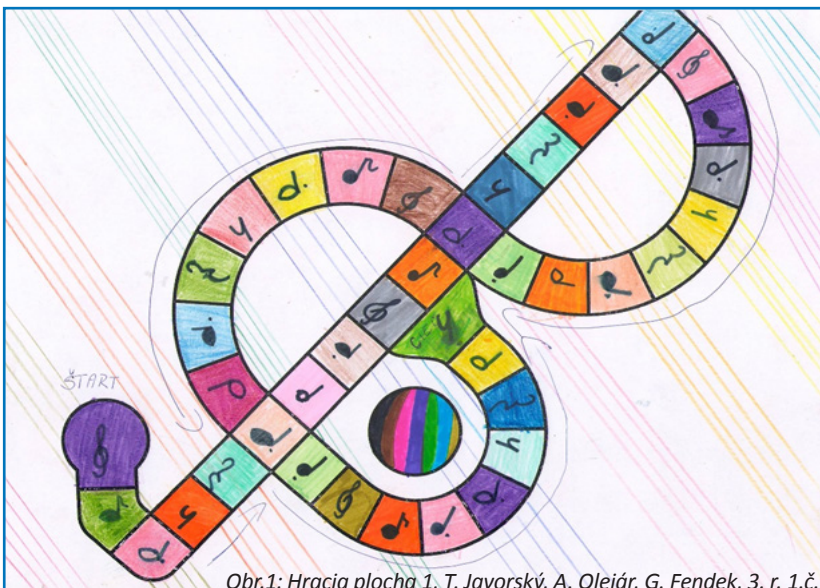
Materiál: PC, internet, knihy a hudobné časopisy s obsahom o hudobných nástrojoch

Realizácia: nadväzujeme na predchádzajúce projektové vyučovanie, kde mali žiaci za úlohu vytvoriť PowerPointovú prezentáciu o hudobných nástrojoch, o ich pôvode, zložení, slávnych slovenských a zahraničných interpretoch, významných skladbách pre jednotlivé nástroje. Žiaci v úvodnej časti hodiny prezentujú výsledky svojej projektovej práce. Naším cieľom je podvedome zosilniť ich záujem o prehĺbovanie vedomostí o hudobných nástrojoch. Prostredníctvom dostupných informačných zdrojov so žiakmi pripravíme podklady na plagáty o hudobných nástrojoch, ktoré nám vytvoria

žiaci vyšších ročníkov výtvarného odboru. Pripravené informácie o vybraných hudobných nástrojoch by mali byť netradičné a zaujímavé, pretože z praxe vieme, že si často žiaci z obsahu učiva pamätajú práve tie najzaujímavejšie „pikošky“.

Použitie: Tlač plagátov a ich následné vystavenie v triede, alebo na chodbe pred triedou. Rozhovor o zaujímavých faktoch z plagátov, púšťanie hudobných ukážok vybraných významných interpretov.

Predmet hudobnej náuky prešiel za posledné roky intenzívnym vývojom. Vďaka tomuto vývoju cítime potrebu pracovať so žiakmi novými, netradičnými a najmä tvorivými postupmi. Spo-

Obr.1: Hracia plocha 1, T. Javorský, A. Olejár, G. Fendek, 3. r. 1.č.

ločnou interakciou so žiakmi, prostredníctvom tvorby učebných pomôcok, predchádzame výchove pasívnych konzumentov hudby a zameriavame sa na ich aktívny prístup a tvorivosť. Ueberanie od memorovania, práve naopak, aktivizácia žiakovej túžby vyhľadávať a spracovávať informácie nám ponúka širokospektrálne možnosti tvorby učebných pomôcok.

Spoločná tvorivá práca pri výrobe učebných pomôcok prináša do vyučovacieho procesu radosť. Správne zvolenými metódami môžeme aktivizovať všetkých členov triedy a podporovať ich sebareflexiu, sebaúctu a schopnosť vyjadriť sa a prijímať názory iných bez akýchkoľvek predsudkov. Formou aktívneho dialógu pedagóga a žiakov dochádza k vytvoreniu a upevňovaniu dôvery a príjemnej atmosféry. Hudobná náuka prestáva byť priradeným, nudným predmetom a dôvodom na odhlasovanie žiakov zo štúdia, priam naopak zaujímavo stráveným časom s umením a jeho obsahom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

ŠUPOVÁ, Ľ., 2013. *Hudobná výchova – námety a aktivity*. Bratislava: RAABE. ISBN 978-80-8140-094-0

INOVAČNÉ METODICKÉ POSTUPY VO VÝTVARNOM ODBORE ZUŠ AKO PROSTRIEDOK NA ROZVOJ TVORIVOSTI ŽIAKOV POMOCOU INTERPRETÁCIE VÝTVARNÉHO DIELA VÝŤAH Z ATESTAČNEJ PRÁCE NA PRVÚ ATESTÁCIU VO VÝTVARNOM ODBORE

Jana Sáčeková, Súkromná základná umelecká škola, Prokofievova 5, Bratislava

Výtvarné reakcie a interpretácie vybraných výtvarných diel

Vidieť ešte neznamená vnímať a pochopiť dielo. Umelec svojou tvorbou zakóduje do výtvoru svoj odkaz, správu, pocity a postoje, ktoré neraz vypovedajú o dobe, žití a chápaní okolia. Začína to podnetom k tvorbe, prípravou, spracovaním a vznikom námetu. Skicami a experimentom dochádza k tvorbe obrazu a k realizácii v technike a materiáloch a následnému osvojeniu si výtvarného diela, stotožnenie sa s ním a k splneniu očakávaní. Uvažovaním o diele a znovuprežívaním zaraďujeme dielo do historického konceptu, niekde ho začleníme. Analyzujeme obsahovú ale aj formálnu stránku diela. Žiakom je vhodné priblížiť dielo súborom otázok a tým ich navigovať na správne vnímanie a pochopenie.

Napríklad: Čo ťa zaujalo ako prvé na diele? Vnímal si detail, či dielo ako celok? Pripomína ti to niečo? Čo pociťuješ pri pohľade na dielo? Ako na teba pôsobí? Konkretizuj svoje pocity. Páči sa ti dielo? Akou technikou a postupom bolo dielo vytvorené? Čo bolo pre umelca dôležité? Je v diele nejaká symbolika, odkaz? Vyžaruje dielo na teba nejaký pohyb, rytmus, štylizáciu alebo má dekoratívny charakter? Vieš popísať druh výtvarného umenia, v akom je dielo vytvorené? Ako na teba pôsobia farby z obrazu? Akou technikou je dielo urobené, skúsil si si ju už aj ty? Čo je typické na spracovaní, technike vytvorenia diela? Čo asi chcel umelec dielom vyjadriť? Má nejaký príbeh? Popíš čo vidíš. Čo vieš o umelcovi alebo dobe kedy tvoril? Je dielo prepojené s inými druhmi umenia? ...

Interpretácia umeleckého diela - sformulovanie zážitku, môže byť verbálna, realizačná a vizuálna. Pri verbálnom, slovnom opise, výklade využívam dielo ako podnet a východisko k výtvarnej aktivite žiakov. Ak je dielo zdrojom na vytvorenie niečoho nového, ide o realizačnú, stvárňujúcu interpretáciu. Vizuálna interpretácia je základ a realizujeme ju prostredníctvom rôznych metód: kópia, skica, napodobenie alebo zmena, posun, dotváranie, parafráza, koláž, fotomontáž, body art, froťáž, zmizíky, kolorovanie...

Postup pri interpretácii je ukážka, sprostredkovanie

výtvarného diela a informácia o základných údajoch o diele, autorovi, dobe, technikách tvorby. Nasleduje rozbor diela - tvar, farba, štruktúra, kompozícia, rytmus, symetria, pohyb. Výtvarné umenie môžem rozoberať zo spoločenskej, historickej a technickej stránky. Pochopenie umenia je osobný dialóg s dielom na základe predstavivosti a schopnosti rozhodovať sa. Sprostredkovať umenie znamená sprístupniť ho, popularizovať, publikovať, urobiť pre žiakov atraktívnym. Sprístupniť umenie sa dá vhodnou aktivitou, výstavou, názornou ukážkou, tvorivými dielňami, besedami, prednáškami, dlhodobými projektami alebo návštevou galérie. Cieľom je prebudenie záujmu o umenie, precítenie myšlienky diela, teoretické poznatky o diele, autorovi a dobe sú tiež dôležité. Na základe toho sa rozvíja sapa-poznanie, sebahodnotenie, sebarealizácia.

V príspevku v skratke predstavujem vybrané výtvarné diela (názov práce, autor a aktivita, ktorú budeme robiť na vyučovaní) určené pre 10-ročných žiakov, vyučovanie je v rozsahu 135 minút.

Vyučovacia hodina č. 1: „Hviezdna noc“ od Vincenta van Gogha - zvlínená krajina, reliéfny obrázok

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Vincenta van Gogha – pomocou dramatických línií a kriviek vytvoriť vrstvený povrch krajiny alebo vlastného námetu

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela expresionizmu - symbolizmu

Ciele: tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, že vrstvením plastelíny, obmenou tvaru, farby, veľkosti a rytím do reliéfného povrchu sa bude meniť obsah obrazu. Opísať podstatu a dramatické vyjadrenie umelca v danom diele.

Použitie médium/výtvarná technika: počítač, reliéfná maľba plastelínou

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, plastelína, podložka pod plastelínu, výkres, špachtle na modelovanie, vydlička, špajdle

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Hviezdna noc“

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie Vincenta van Gogha, rozprávanie o prostriedkoch tvorby expresionistov, dramatickom stvárnení obsahu diela, ťažkom živote umelca a jeho psychických problémoch a o dobe, v ktorej žil.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlí podstatu tvorby umelca. Žiaci sa majú vyjadriť, čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.

Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetlí podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz, kde je podstatou vrstvený povrch, ktorý docielia vrstvením plastelíny na výkres a tým zároveň vyjadria aj farebne dramatickosť svojho obrazu. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Vyučovacia hodina č. 2: „Punchinello s gitarou” od Pabla Picassa - klaunovská koláž

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Pabla Picassa – pomocou geometrických tvarov a liniek vytvoriť klaunovskú koláž alebo vlastný námet cirkusu

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela kubizmu

Ciele: tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, že technikou koláže, obmenou tvaru, farby, veľkosti a lepením rôznych kúskov papiera a látky sa bude meniť obsah obrazu. Opísať podstatu, farebné a geometrické vyjadrenie umelca v danom diele.

Použitie médium/výtvarná technika: počítač, koláž s možnosťou domalovania

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, farebný papier, látka, temperové farby, štetce, palety, lepidlo, nožnice

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Punchinello s gitarou”

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie Pabla Picassa, rozprávanie o prostriedkoch tvorby kubistov, geometrickom stvárnení obsahu diela, živote umelca a jeho vrodennom talente, ako ho podporovali a ako bol úspešný vo dobe, v ktorej žil.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlí podstatu tvorby umelca. Žiaci sa majú vyjadriť, čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.

Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetlí podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz, kde je podstatou geometrické stvárnenie a radenie prvkov, ktorý docielia lepením látky a farebných papierov na výkres aj pomocou maľby. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Vyučovacia hodina č. 3: „Autoportrét” od Fridy Kahlo

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Fridy Kahlo pomocou autoportréту vytvoriť vlastný autoportrét alebo kópiu Fridy Kahlo

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela surrealizmu

Ciele: tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, obmenou tvaru, farby, veľkosti sa bude meniť obsah obrazu. Druhá možnosť bola vytvoriť kópiu autoportrétu Fridy Kahlo odporovaním. Opísať podstatu a vyjadrenie umelca v danom diele.

Použitie médium/výtvarná technika: počítač, maľba

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, temperové farby, štetce, palety, maliarsky stojan

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Autoportrét”

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie autoportrétu Fridy Kahlo, rozprávanie o prostriedkoch tvorby surrealistov, stvárnení obsahu diela, ťažkom živote umelkyne a jej zdravotných problémoch a o dobe, v ktorej žila.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlí podstatu tvorby umelkyne. Žiaci sa majú vyjadriť, čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.

Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetlí podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé

časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz – autoportrét, ktorý docielia maľbou na výkres. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Vyučovacia hodina č. 4: „Starosti kráľa“ od Henriho Matissa - pestrofarebná koláž

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Henriho Matissa pomocou geometrických tvarov a liniek vytvoriť náladu, hudbu, tanec alebo vlastný námet na hudobné nástroje.

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela fauvizmu

Výchovno-vzdelávacie ciele: tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, že technikou koláže, obmenou tvaru, farby, veľkosti a lepením rôznych kusov papiera sa bude meniť obsah obrazu. Opísať podstatu, farebné a geometrické vyjadrenie umelca v danom diele.

Použité médium/výtvarná technika: počítač, koláž

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, farebný papier, výkres, lepidlo, nožnice

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Starosti kráľa“

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie Henriho Matissa, rozprávanie o prostriedkoch tvorby fauvistov, geometrickom stvárnení obsahu diela, živote umelca a jeho vrozenom talente, ako ho choroba prinútila k technike koláže a ako bol úspešný vo svojej dobe, keď žil.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlí podstatu tvorby umelca. Žiaci sa majú vyjadriť, čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.

Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetliť podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz, kde podstatou je geometrické stvárnenie a radenie prvkov, ktorý docielia lepením farebných papierov na výkres. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti

samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Vyučovacia hodina č. 5: „Štvorce s kružnicami“ od Vasilija Kandinského - farebné kontrasty

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Vasilija Kandinského – pomocou pestrofarebného umiestnenia rôznych farieb a tvarov vedľa seba vytvoriť vlastný farebný postreh a preskúmať účinok farby.

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela abstraktného umenia

Výchovno-vzdelávacie ciele: tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, obmenou tvaru, farby, veľkosti sa bude meniť obsah obrazu. Opísať podstatu a vyjadrenie umelca v danom diele.

Použité médium/výtvarná technika: počítač, maľba

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, výkres, temperové farby, štetce, palety, maliarsky stojan

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Štvorce so sústrednými kružnicami“

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie Vasilija Kandinského, rozprávanie o prostriedkoch tvorby abstraktného umenia, stvárnení obsahu diela, dôležitosti farby v tvorbe, jej pôsobenia, súvis farby, tónov a hudobného pôsobenia na výtvarné umenie a o dobe, v ktorej žil.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlí podstatu tvorby umelca. Žiaci sa majú vyjadriť, čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu, farebnosť a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.

Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetliť podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz, kde je podstatou farebné cítenie a pôsobenie farieb a tvarov, ktorý docielia maľbou na výkres a tým zároveň vyjadria aj farebnú dramatickosť svojho obrazu. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Vyučovacia hodina č. 6: „Baletky v modrom“ od Edgara Degasa - pastelové baletky

Výtvarný problém: tvorivá interpretácia výtvarného diela Edgara Degasa pomocou skíc a zachytávania ľudí ako skutočne vyzerajú, bol inšpirovaný reálnou skutočnosťou, vytvoriť vlastný farebný postreh a realitu.

Námet: podnety z výtvarného umenia

Téma: interpretácia výtvarného diela impresionizmu

Výchovno-vzdelávacie ciele: Tvorivo interpretovať vybrané výtvarné dielo, porozumieť, obmenou tvaru, farby, veľkosti sa bude meniť obsah obrazu. Opísať podstatu a vyjadrenie umelca v danom diele.

Použitie médium/výtvarná technika: počítač, maľba suchým pastelom

Pomôcky: počítač, knižné ukážky, suchý pastel, výkresy, maliarsky stojan

Didaktické pomôcky: počítač, knižné ukážky, reprodukcia obrazu „Baletky v modrom“

Vyučovacie metódy: motivačné rozprávanie, opis, rozhovor, demonštrácia, napodobňovanie, parafráza, experiment, hra, pochvala/kritika

Priebeh hodiny

Motivácia: Úvod hodiny je zameraný na opis a vysvetlenie reprodukcie Edgara Degasa, rozprávanie o prostriedkoch tvorby impresionizmu, stvárnení obsahu diela, dôležitosti farby v tvorbe, jej pôsobenia, inšpirácia reálnou skutočnosťou a rozhovor o dobe, v ktorej žil.

Expozícia - vysvetlenie úlohy: Knižnými ukážkami a porovnaním výtvarných diel v počítači (internet) vysvetlíť podstatu tvorby umelca. Žiaci sa majú vyjadriť čo vnímajú oni ako podstatu, čo si všimli a čo ich zaujalo. Premyslieť si a následne použiť túto podstatu interpretovaného diela vo svojej práci. Vlastnou parafrázou farieb, tvarov vytvoriť vlastnú náladu, farebnosť, skutočnosť

a podstatu diela. Využiť vlastnú fantáziu a predstavivosť.
Tvorivý proces - realizácia: Postupne organizovať proces výtvarnej činnosti, vysvetliť podstatu a charakteristiku diela a nechať dostatok času na analýzu a porovnanie. Realizácia bude prebiehať postupne a jednotlivé časti sa budú navzájom ovplyvňovať a dopĺňať, až dieťa dospeje k uspokojivému výsledku. Žiaci majú na základe poznatkov vytvoriť vlastný obraz, kde je podstatou farebné cítenie a pôsobenie farieb a tvarov, vyjadrenie skutočnosti a nálady bez strojenosti, ktorý docielia maľbou suchým pastelom na výkres. To je podstata.

Reflexia: sebaopoznanie - uváženie okolností a súvislostí spojené s rôznymi možnosťami, obmenami stvárnenia interpretovaného diela

Hodnotenie: tvorivé možnosti umožňujú vždy odlišný, ale originálny výsledok, ktorý si môžu hodnotiť deti samé, alebo medzi sebou. Dôležité je slovné hodnotenie a povzbudenie učiteľom.

Spätná väzba

Počas celého vyučovania sa deti prejavovali veľmi tvorivo, boli zaujaté, získali dostatok vedomostí a skúseností na realizáciu svojho výtvarného vyjadrenia. Deti boli správne vedené po celú dobu tvorivého procesu vyučovania, veľmi pekne spolupracovali a výsledky považujem za výborne spracované. Ale najdôležitejšie je, že výsledok a priebeh tvorby uspokojil žiaka a s radosťou prezentuje svoju tvorbu okoliu.

Vážení kolegovia!

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

vydáva už 26. rok odborný-metodický časopis

PEDAGOGICKÉ ROZHĽADY.

Vytvárame v ňom priestor na tvorivé riešenie otázok čo a ako učiť, na výmenu pedagogických skúseností, ktoré v zovšeobecnenej podobe tvoria základ pre rozvoj kvalitnej teórie a praxe výchovy a vyučovania.

Osobitnú pozornosť venujeme národným projektom, ktorým sa MPC venuje. V súčasnosti je tiež veľmi aktuálne zverejňovanie tzv. príkladov dobrej praxe (max. rozsah 9 normalizovaných strán).

Touto cestou preto vyzývame kolegov a kolegyně zo škôl a školských zariadení, aby v danej oblasti publikovali svoje príspevky.

Očakávame **prezentácie dobrých praxí, Vaše podnety, postrehy, názory, polemické úvahy, recenzie odbornej literatúry, najmä učebníc.**

V časopise publikujeme príspevky zo všetkých regiónov Slovenska.

Sídlo redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko, Horná 97, 975 46 Banská Bystrica.

Tel.: 048/47 22 905, fax: 47 22 933, e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk.

Pokyny na úpravu príspevkov

Rukopis príspevku musí spĺňať tieto kritériá:

- príspevok musí byť svojím zameraním v súlade s obsahovým zameraním časopisu (pozri súbor „Témy“ na stránke časopisu),
- príspevok má byť pôvodným textom, za pôvodnosť aj správnosť zodpovedá autor,
- príspevok má tvoriť ucelený, logicky usporiadaný text s konkrétnymi závermi pre pedagogickú prax,
- rozsah príspevku nesmie prekročiť:
  - A. Príspevok: max. 9 normostrán, t.j. 16 200 znakov (vrátane medzier)*
  - B. Recenzia: max. 1,5 normostrany, t.j. 2 700 znakov (vrátane medzier)
  - C. Informácia o činnosti MPC: max. 0,5 strany, t.j. 900 znakov (vrátane medzier)

A. Príspevok – osnova: *Názov, Autor/i, Anotácia, Kľúčové slová, Úvod, Hlavný text, Záver, Zoznam bibliografických odkazov, Summary*

B. Recenzia – osnova recenzie je nasledovná: *Názov, Bibliografický odkaz na recenzovanú publikáciu v štruktúre: Autor/i recenzie, Text recenzie*

C. Informácia o činnosti MPC – osnova: *Názov, Autor/i informácie/správy, Text informácie/správy*

Pri písaní príspevku:

- vzhľad stránky – všetky okraje 2 cm, záhlavie a päta 1,25 cm
- používajte typ písma **Calibri**, veľkosť 11, riadkovanie – 1
- zarovnanie textu – zarovnať doľava
- nepoužívajte žiadne štýly (len formátovanie – tučné, kurzíva, index horný, dolný, nie podčiarkovanie)
- nepoužívajte medzery ani tabulátory na začiatku odseku, vyhnite sa dvojitým medzerám medzi slovami
- nepoužívajte voľné riadky (2 x enter) medzi odsekmi, ani medzi nadpisom a textom
- špeciálne symboly používajte len ak sú nevyhnutné, nepoužívajte grafické ozdoby pri nadpisoch a pod.
- obrázky vo formáte jpg v kvalite aspoň 150 dpi
- tabuľky v texte označte formou Tab. 1 Názov tabuľky (**nad tabuľkou**)
- grafy, obrázky v texte označte formou Obr. 1 Názov obrázka (**pod obrázkom**), pri prevzatých obrázkoch je nevyhnutné uviesť zdroj
- citovanie literatúry v texte: priezvisko autora/ov, čiarka, potom rok vydania.
Ak ide o doslovný citát v úvodzovkách sa uvádza aj strana, napr. Turek (2008, s. 258), alebo „....“ (Turek, 2008, s. 258).
V prípade, že počet autorov je viac ako 3, uvedie sa meno prvého autora a „et al.“, napr. Meško et al., 2005
- v žiadnom prípade v príspevku **nepoužívajte „poznámky pod čiarou“**
- rozlišujte písmeno veľké O a číslicu 0, malé písmeno l a číslicu 1
- autori môžu skracať často uvádzané výrazy – tieto skratky sa musia vysvetliť pri prvom objavení v texte, napr. materská škola (ďalej MŠ), školský vzdelávací program (ďalej ŠkVP) a pod.
- Zoznam bibliografických odkazov – je abecedne usporiadaný a obsahuje údaje podľa normy ISO 690
Bibliografické odkazy z roku 2012

**Z obsahu:
VÝCHOVA A VZDELÁVANIE ŽIAKA**

Ingrid Nosková ...1

Zážitkové metódy podporujúce recepciu literárneho textu
Experiential learning methods supporting the reception of a literary text

Gabriela Radičová ...6

Metódy kritického myslenia vo vyučovaní rómskeho jazyka a literatúry
Výťah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete rómsky jazyk a literatúra
Methods of critical thinking in Romani language and literature teaching
Summary of attestation work for first attestation in the subject Romani language and literature

Zuzana Príhodová ...10

Modifikácia televíznej súťaže ako aktivizujúca metóda rozvíjania
jazykovej zručnosti hovorenia v predmete anglický jazyk
Výťah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete anglický jazyk
Modification of a TV competition show as an activating method
to develop speaking skill in English language teaching
Summary of attestation work for second attestation in the subject English language

Adriána Savčaková ...13

Využitie piesní pri výučbe anglického jazyka
Výťah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete anglický jazyk
Using songs in English language teaching
Summary of attestation work for first attestation in the subject English language

Martina Kostková ...17

Vplyv projektového vyučovania na zvyšovanie motivácie
a úrovne slovnnej zásoby v predmete nemecký jazyk
Výťah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete nemecký jazyk
The influence of project teaching on higher motivation
and the level of vocabulary in the subject German language
Summary of attestation work for second attestation in the subject German language

Monika Siváková ...21

Využitie aktivizujúcich metód na hodinách dejepisu
Výťah z atestačnej práce na prvú atestáciu v predmete dejepis
Using activating methods on History lessons
Summary of attestation work for first attestation in the subject History

Jana Tomášová ...24

Úlohy implementujúce čitateľskú gramotnosť do predmetu občianska náuka
Výťah z atestačnej práce na druhú atestáciu v predmete občianska náuka
Reading literacy implementing tasks in the subject Civic education
Summary of attestation work for second attestation in the subject Civic education

Gabriela Rošková ...27

Tvorba učebných pomôcok v podmienkach predmetu hudobná náuka
Výťah z atestačnej práce na prvú atestáciu v študijnom odbore
učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov: Hudobné umenie
Creating teaching aids for the lessons of music theory
Summary of attestation work for first attestation in the field of music art

Jana Sáčeková ...29

Inovačné metodické postupy vo výtvarnom odbore ZUŠ ako prostriedok
na rozvoj tvorivosti žiakov pomocou interpretácie výtvarného diela
Výťah z atestačnej práce na prvú atestáciu vo výtvarnom odbore
Innovative methodology in the fine art section of Arts school
as a means of developing students' creativity through interpretation of artwork
Summary of attestation work for first attestation in the fine art section